

SIIVETÄS

NRO 57-58 2008-2009 29.-30. VSK

LINTUYHDISTYS KUIKKA

BirdLife
SUOMI • FINLAND

SISÄLTÖ

Pääkirjoitus	3
Talvilintupiha	4
Lintukirjahylly	6
Kuikka ja kaakkuri, vuoden 2010 lajit	10
Kuikkakooste:	
Tuhansien järvien kuikat	13
Itse kuikka	14
Kuikkain kansa	14
Kuikat ja konstmannit	15
Ajan ja sään tietäjät	15
Saapujataulukot	18
Lintuvuosi 2007	20
Vesilinnut	21

Kahlaajat	25
Lokit	29
Kyyhkyt, tikat	30
Varpuslinnut	31
Petolinnut	38
Harvinaisuudet 07 – 08	42
Havainnoijat	49
Lintuatlas edistyi	50
Linturetkelle vaikka kontaten	52
Pohjois-Savon lepakot	53
Talvipinnarallit 07 – 08	55
Taestot 07 – 08	57
Syyskokousuutisia	58

Harhautuneilla linnuilla ei aina ole helppoa. Harjalintu Kuhasella.
Kuva: Mikko Pärssinen

Kansi: Varpuspöllö. Kuva Pekka Selin

Kuikka-Koposesta nahkasiipiin

Pääkirjoitus 1.11.2009

Siivekkään tulevaisuudesta keskusteltaessa on Kuikan hallituksen kokouksissa välillä esitetty toiveita, että lehti voisi olla juttupainotteinen eikä leijonanosaa veisi linnustokatsaus. Jopa niin, että katsaukset julkaistaisiin pelkästään kotisivuilla ja lehti koostuisi kokonaan muista jutuista. Toive on sivuutettu aina pessimistisesti, että eihän siihen lehteen millään löytyisi muita juttuja, jotta edes jonkinlainen sivumäärä täytyisi.

Sitten heräsi suoranainen ärtymys, että eihän se niin voi olla. Meillä on paljon jäseniä, joilla on niin sanotusti näppäimistö hallinnassa ja tietoa sekä asiaa lehteen asti jaettavaksi. Ja mikäpä estää yhdistyksen lehteen sopivan kirjoituksen pyytämistä ulkopuoliseltaakaan taholta. Juttupyynnöt otettiin hyvin vastaan ja ai-neistoa kertyi niin paljon, että hallitus päätti julkais-ta sellaisen paketin, jossa on lukemista kahden lehden edestä. Näin vuosikerrat eivät jäisi jatkuvasti perässä vedettäväksi ja vuonna 2010 voidaan julkaista kyseisen vuoden lehti. Paksun lehden kustannukset vastaavat suunnilleen kahden erillisen lehden tuottamista, mutta hieman se säästää kallisarvoista vapaaehtoistyötä.

Tämä lehti on paljolti kuikan, siis Gavia arctica –linnun, teemanumero. Kuikka ja kaakkuri ovat BirdLife Suomen vuoden 2010 projektilajit, mikä suurelta osalta on kuikalle sydämensä menettäneen **Pekka Lehtosen** ansiota. Pekka menetti sydämensä myös Pohjois-Savon lintuväelle pitäessään täällä reilu vuosi sitten valokuvanäyttelyn ja esitelmän kuikasta. Niinpä saammekin lukea hänen kuikka-artikkelinsa tässä lehdessä täydennettynä hienoin valokuvin. Lisää kuikasta kirjoittaa oma asiantuntijamme, sananiekka **Jukka Kauppinen**, joka kiehtovalla tavalla pystyy yhdistämään kansatieteen lintutieteeseen.

Edelleen lehdestä löytyy **Helena Röngän** kirjoittamaa arkielämän läheistä tietoa lintujen talviruokinnasta viehkoin akvarellein kuvitettuna, asiaa kolmannen lintuatlaksen edistymisestä ja äänittäjä **Lauri Hallikaisen** ”omakuva”. Lintuaiheista kirjallisuutta löytyy runsaasti, niinpä saatte tekin lukea tästä minulle läheisestä aiheesta, jossa kurkistellaan kahteen kirjahyllyyn.

Suoma Virnes nauttii keväturingosta Rastun-suolla.
Kuva: Asta Lähdesmäki

Kuikka haluaa olla avarakatseinen yhdistys, niinpä tässä Siivekkäässä ylitetään yksi rima ja annetaan lepakoillekin palstatilaa. Hallituksemme jäsen, **Petteri Vihervaara**, on perehtynyt nahkasiipien kiehtovaan maailmaan ja avaa sitä meille sulkasiipiin ihastuneille. Lepakkoharrastus on vasta leviämässä ja sopii hyvin lintuharrastuksen oheen, jotta näistä salaperäisistä yön lentäjistä saataisiin lisää tietoa.

Tämän kaiken ja muutaman pienemmän jutun ohella lehdestä löytyy myös linnustokatsaus 2007, osin myös 2008. Puhelinmainoksen tapaan: tämän kaiken päälle saatte vielä lukuisan joukon hienoja lintukuvia. Tuttujen kuvaajien joukkoon on ilmaantunut monia uusia nimiä, mikä kertoo lintukuvauksen lisääntyneestä suosioista. Päätoimittaja kiittää kaikkia kirjoittajia, kuvaajia, oikolukijoita ja taittajaa hyvästä yhteistyöstä.

Toivotan viihtyisiä talvihämärän luku- ja katse-luhetkiä Siivekkään parissa.

Asta Lähdesmäki

Vetovoimainen talvilintupiha

Helena Rönkä

Kuva 1

Miksi jotkut pihat vetävät jatkuvasti puoleensa lintuja ja toisilla käväisee vain jokunen hassu tintti? Miten omaan pihaan saisi lisää siipien suihketta talvipäivien ratoksi?

Leutoina talvina linnut vaeltavat laajalla alueella ja suositutkin pihat ovat aika ajoin melkein tyhjiillään. Puita, pensaita ja piharakennuksia sisältävä tontti on lintujen kannalta luonnollisesti houkuttavampi kuin avoin tanner. Tärkeää on myös tarjoilun laatu; ruokinnan yleistymisen myötä tirpat ovat oppineet melkoisiksi nirppanokiksi.

Talvilintujen suosimia luonnonravintokohteita ovat vanhat puut sekä marjoja tai kookkaita siemeniä tuottavat puut ja pensaat. Tikat ja puukiipijät koluavat mielellään keloja, joten kannattaa harkita,

onko todella tarpeen kaataa pihapiiristä se hieman lahovikainen vanha tuttu ”toteemi-paalu”.

Perisuomalainen pihlaja on ravintopuuna erityisen haluttu. Punatulkut, rasfaat, tilhet, taviokuurnat ja pyyt ovat persoja pihlajanmarjoille, ja maistuvat ne myös tikoille, tiaisille, viherpeipoille ja närhille.

Punatulkut mussuttavat vaahteransiemeniä ja kevättalvella tiaiset, peippolinnut ja jopa pyrstötiaiset käyvät lipittämässä mahlaa vaahteran rungolta tikan avaamasta ”hanasta”.

Pienikokoiset urpiaiset ja vihervarpuset ovat erikoistuneet koivun- ja lepänsiemeniin. Sembramännyt kiinnostavat pähkinähakkeja ja pihanperän takiaiset tikkejä. Ruusunkiulukat ja tuomenmarjat voivat houkuttaa paikalle harvinaisen nokkavarpusen.

Kolopuiden puutetta voi korvata linnunpöntöillä. Tiaiset, tikat ja oravat käyttävät talvella linnunpönttöjä yöpymiskoloina, varpuspöllö myös saalisvarastona. Varpuspöllö ja varpushaukka huolehtivat, että pihapiirin lintukanta pysyy valppaana ja elinvoimaisena.

Vaihtelu tuo asiakkaita

Lintujen ruokintapaikan perusmuonaa ovat auringonkukansiemenet, rasva, pähkinämurske ja viljanjyvät. Tarjoile siemenet kapearakoisesta automaatista. Kiinnitä automaatti törmäysten välttämiseksi joko aivan kiinni ikkunalautaan tai vähintään kymmenen metrin päähän metsänrajaan. Varaa ikkunan lähelle kamera ja kiikarit, sillä jännittävät tilanteet tulevat aina yllättäen!

Kuva 2

Talipallojen ja -pötkyjen ripustukseen löytyy tavarataloista monenlaisia käteviä ja kestäviä ripustustelineitä. Sijoita ruokintapaikalle useita tarjoilupisteitä ja jätä laitteiden ympärille avointa tilaa, jotta linnut havaitsevat maaväijytykset. Ilmahyökkäysten varalta ruokintapaikalla on hyvä olla piikkipensaita tai kuusaita.

Vanha kunnon kauralyhde houkuttaa perinteissä pitäytyviä keltasirkkuja, varpusia, närhiä ja fasaaneja. Tiaisetkin hakevat lyhteestä vaihtelua talvimenuun. Pikkuvarpuset puolestaan ovat persoja pienikokoisille hirssin ja pellavan siemenille.

Touhukas puukiipijä noukkii mielellään suoraan rungolle kaarnanrakosiin siveltyä munkinpaistorasvaa ja nykyaikaan sopeutuneiden pyrstötiasten suosikki tuntuu olevan Talvilintu-merkinen talipötky, jonka rasva pysyy pakkasellakin kyllin pehmeänä.

Talvehtiville hyönteissyöjille, kuten punarinnoille, voi tarjota hienoksi murskattuja talipalloja, pähkinämurskaa, myslisiä marjoja, rusinanpuolikkaita, omenaraastetta, kaurahiutaleita ja leivänmuruja. Mustarastakin hirnnahtaa ilosta moiset herkut nähdessään.

Kuokkavieraat kuriin

Herkut kiinnostavat myös varislintuja ja jyrtsijöitä, joten satunnaistalvehtijoille tarkoitetut irtoruuat on syytä tarjota pikkuerissä. Sirottele irtoruoka syöttöalavalle tai lumen verhoamien pensaiden oksille ja siivoa hämärän tultua ylijäämät pois.

Irtoruokaa ei tarvitse raivata usein, jos on viitseliäs ja ympäröi ruokintalavan katiskaverkolla, johon on leikattu ja taivuteltu pihdeillä pikkulinnun mentäviä kulkuaukkoja. Satunnaistalvehtijat ruokailvat usein hämärissä, joten ruokintahäkki

Savolaisten sukkelista kysymyk

Monien pohjoissavolaisten lehtien pitkäaikaisena kolumnistina ja luonnontuntijana tutuksi tullut Helena Rönkä koosti vuosien varrella kertyneestä aineistosta luontotietokirjan. Gummerus Kustannus Oy:n julkaisema teos ”Viikon luontokysymys - tietoa ja tilannekuvia lähiluonnosta” ilmestyi keväällä ja sitä on saatavana kirjakaupoista

suojaa niitä aamu- ja iltavirkkujen petojen hyökkäyksiltä.

Varislintujen ja pulujen pääsy ruokinnalle estetään yksinkertaisimmin ympäröimällä ruokintalaitteet jänisverkol- la, jonka raoista vain pikkulinnut mahtuvat pujahtamaan.

Variksia solakampien oravien keplot- telu siemenautomaatille voidaan estää kiin- nittämällä automaatin tukitankoon alaspäin taivutettu teräväreunainen peltikaulus - edellyttäen, että automaatti on kaukana oksista ja sähkölangoista, joista akrobaat- tikurre kyllä ponkaisee apajille.

Oravien määrä pysyy kohtuullisena, kun niiden annetaan syödä automaattien alle karisevia siemeniä, muttei järjestetä varsinaista kurreruokintaa. Närhet ja harakat ovat onnessaan saadessaan aamuisin louk- kuun menneen pikkujyrsijän. Omasta piha- harakastamme tuli hyvänä myyrävuonna niin nirso, että se jopa suolesti myyrät en- nen syöntiä.

Lisähupia linnunkesytyksestä

Maaseudun laajoilla asuintonteilla ovelien oravien ja viisaitten varislintujen ruokki- misesta koituu yleensä monin verroin enemmän hupia kuin haittaa.

Halutessaan pihalintuja voi myös ke- syyttää. Kutsu lintuja viheltämällä aina samalla tavalla. Esimerkiksi punatulkun vihellys toimii kuin magneetti. Kesytyks nopeutuu, jos käytät aina samoja vaatteita, tulet pihalle samoihin aikoihin ja tarjoat takuuarmaa tintinherkkua eli murskattua pähkinää.

Odota kärsivällisesti liikahtamatta, kunnes luottavaisin tintti tupsahtaa rukka- selle. Pelin avaus on tehty ja lähipäivinä seuraa ilahduttava ketjureaktio.

sistä sukeutui luontotietokirja

Kirjasta löytyy ajankohtainen kysymys ja vastaus vuoden jokaiselle viikolle. Vas- tauksia on muokattu siten, että ne sovel- tuvat koko Suomen alueelle kaikenikäisille luonnonystäville. Helena Röntgenin omista akvarellimaalauksista koostuva runsas ku- vitys elävöittää kirjaa ja tekee siitä myös katseluteoksen.

Asta Lähdesmäki

Kuva 4

Akvarellit: Helena Rönkä

Kuva 1:

Talitintit koputtavat ikkunaan jo syyskuus- sa, mutta ruokinta on turvallista aloittaa vasta kun lämpötila ei päivälläkään kohoa plussan puolelle.

Kuva 2:

Oravanpentu tutkii sinnikkäästi, löytyisikö punarinnan ruokintahäkistä kurren mentävä aukko.

Kuva 3:

Pähkinänakkeli on toivottu, mutta harvi- nainen ruokavieras. Kuka saa kunniavie- raan tänä talvena?

Kuva 4:

Yksinäinen kuusitiainen voi olla arka, mut- ta yhdessä ne käyvät siekailematta ruokki- jaan käsiksi.

Kuva 3

Joka naisen lintukirjahylly

Asta Lähdesmäki

Suomi on tietokirjallisuuden luvattu maa ja meillä julkaistaan asukasmäärään nähden runsaasti myös lintukirjoja. Joka kevät päivänvalon näkee muutama uusi kotimainen julkaisu ja lisäksi tulee käänöskirjallisuus, joka on määritysoppaiden osalta sovellettu Suomen oloihin. Lintukirjojen laajaan kirjoon kuuluu niin valokuvateoksia, taidekirjoja, tunnustusoppaita kuin lintujen elämästä kertovia kirjoja.

Lintuharrastukseen tuntuu olennaisesti kuuluvan myös lintuihin liittyvä keräilyharrastus. Keräyskohteena voivat olla lintuaiheiset taulut, koriste-esineet, postimerkit, lautasliinat, paidat, pinssit ja jopa viinit tai muut linnun nimen saaneet juomat.

Ehkä tavallisin hamsterointi kohdistuu lintukirjoihin; halutaan enemmän ja monipuolisempaa tietoa sekä silmäniloa. Internet tietoineen ja kuvineen ei korvaa aitoa kirjaa, jota voi lukea mukavasti loikoillen. Puhumattakaan määritysoppaasta, joka kulkee mukavasti repussa ja josta tieto löytyy tutulta kohtaa. Mikä parasta, tuo tieto on asiantuntijoiden kirjoittamaa ja tarkastamaa, mistä ei internetissä aina ole takuuta.

Mitä lintukirjoja sitten hyllyistä voikaan löytyä, tutkaillaan sitä kahden aktiivisen naislintuharrastajan kirjavalikoimaa selaten. Pengotaan ensin **Suoma Virneksen** monipuolinen lintukirjahylly. Suoma on lintuharrastuksen lisäksi ahkera lukija ja kirjojen ystävä. Nämä kaksi harrastusta yh-

distyvät näkyvästi hänen kirjahyllyssään.

Linnunmunaoppaasta petolintujen määritykseen

Suoman hyllystä löytyy noin 50 lintuaiheista kirjaa. Ihan tarkkaa lukua ei arvaa sanoa, sillä jokunen saattoi piileskellä muiden kirjojen joukossa. Suurimmaksi osaksi kirjat ovat kotimaista alkuperää, mutta muutamat määritysoppaat ovat käännettyjä. Kaikki kirjat ovat kuitenkin suomenkielisiä.

Jo ensisilmäyksellä selviää, että kirjahyllystä löytyy niin uusia kuin vanhojakin määritysoppaita, kuvakirjoja, vanhoja lintuharrastusoppaita, jopa jokunen historiallinen keräilykappale. Suoma ei kuitenkaan osta kaikkia vastaan tulevia tai julkaistavia lintukirjoja, mutta on erityi-

sesti kiinnostunut vanhoista suomalaisista teoksista. Uusin hankinta on keväällä 2009 ilmestynyt K. M. Olsenin & C. C. Toften Petolintuopas.

Monet kirjoista Suoma on löytänyt kirpputoreilta ja divareista tai saanut lahjana. Niin aktiivista lintukirjojen hankinta ei kuitenkaan ole, että hän etsisi niitä esimerkiksi internetin kautta tai tilaamalla, vaan tarttuu kiinnostaviin kirjoihin niiden tullessa vastaan.

Ensimmäiseksi ostamakseen kirjaksi Suoma nimeää L. J. Laineen Lintuoppaan, jonka hän hankki aktiivisen lintuharrastuksen alussa vuonna 1999. Suoma pitää kirjaa edelleen hyvänä määritysoppaana, joskin repussa kulkee ja eniten käytetty on, niin kuin monella muullakin, K. Killia-

Vanhojen kirjojen kuvat ovat joskus hieman huvittavia

H A R A K K A
(*Pica fennorum*)

Eikös harakka olekin sorea lintu istuutuessaan puun latvukselle: pitkä pyrstö heilahtelee ylöspäin, pää pyörii joka taholle ja sitten se ratkeaa nauramaan ehtymättömän elämänilonsa osoituk-

nin & L. Mullarney & D. Zetterströmin Lintuopas, Euroopan ja Välimeren linnut.

Määrittämisestä riittää puhetta pitempäänkin. Uusien oppaiden puutteeksi todetaan keskittyminen tunnistustietouteen linnun äänien, käyttäytymisen ja elintapojen kuvauksen jäädessä vähemmälle. Lisätietoa lajeista Suoma löytää usein J. Lokin & J. Palmgrenin kirjasta Suomen ja Pohjolan linnut. Millaisen munan lintu pyöräyttää tai millaisen pesän tekee, sen Suoma voi tarkistaa Readen & Hoskingin kirjasta Linnut ja lintujen pesät. Siinä onkin aihe, josta voisi tulla uusio- teos museoiden munako- koelmia kuvaten.

Suoma Virneksen hyllystä löytyy monia vanhoja lintuharrastuskirjoja, esim. MMM-sarjassa 1960-luvulla ilmestynyt O. Hildénin Lintuharrastuskirja. Näissä kirjoissa Suoma kiehtoo se, että niiden myötä voi seurata lintuharrastuksen muuttumista vuosikymmenten varrella. Tekninen kehitys välineissä on ollut päättä huimaava, mutta toisaalta on menetetty lintujen elintapojen tarkka seuraaminen. Keskustelussamme tulikin esille, että alkaisi olla aika kirjoittaa lintuharrastuksen historia yksin kansiin.

Erityiset poiminnat

Kirja, josta Suoma ei luopuisi millään, on

Suoma Virneksellä on melkoinen kokoelma vanhoja lintukirjoja.

legendaarinen kirja lintujen lauluista eli Jussi Sepän Lintujen äänet, julkaisu vuodelta 1945. Nyt ollaan menossa ääniä kuvaaviin sonogrammeihin, mutta linnun laulun nuotteja ei mikään voita, vaikkei niitäkään juuri ymmärrä!

Esteettisesti kauneimmaksi Suoma valitsee H. Hautalan valokuvakirjan Kuukkelinmaa ja hausimmaksi M. Koivulan & J. Södersvedin kirjan Ornimisen sietämätön keveys. Viimeksi mainittu muuten on internetin kautta eniten kysytty lintukirja, sillä sen painos on myyty loppuun, tietää Suoma. Rahallisesti kovin arvokkaita kirjoja ei hyllyssä kuulemma ole, mutta muuten hän nostaa arvokkaimmiksi kirjoiksi K. E. Kivirikon Suomen linnut ja K. Ruokolaisen & J. Kauppisen Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto -kirjan.

Minun huomioni herättää lintumaalari Matti Karppasesta kertova teos, joka oli minulle ennestään tuntematon. Löydän myös minua kovasti viehättävän pienen kirjan Huomattavimmat laululintumme, jonka on kirjoittanut K.E. Kivirikko ja kuvittanut taiteilija Inga Donner. Monet akvarellimaalauksista ovat erittäin taidokkaita ja niissä on kuvattu tarkoin myös linnun

herättää lintumaalari Matti Karppasesta kertova teos, joka oli minulle ennestään tuntematon. Löydän myös minua kovasti viehättävän pienen kirjan Huomattavimmat laululintumme, jonka on kirjoittanut K.E. Kivirikko ja kuvittanut taiteilija Inga Donner. Monet akvarellimaalauksista ovat erittäin taidokkaita ja niissä on kuvattu tarkoin myös linnun

ympäristö kukkineen siinä kun nykyään linnut esitetään viitteellisessä ympäristössä tai kokonaan valkealla pohjalla. Kuinka tällainen taitava lintumaalari, joka kaikesta päätelleen on tarkasti havainnoinut lintuja, onkin jäänyt muiden kuvittajien varjoon?

Suoman huomiota kiinnittää seikka, että heti sotien jälkeen pula-aikaan on ilmestynyt paljon lintukirjoja. Ehkä ajatukset haluttiin monin tavoin siirtää sodasta ns. terapeutisiin asioihin, joista luonto lintuineen on epäilemättä monelle perisuomalaiselle se luontaisin tapa toipua vaikeista vaiheista.

Pyydän Suoma nimeämään kolme teosta, joita hän suosittelee aloittelevan lintuharrastajan ”must-hankinnoiksi”. Ne tulevat nopeasti: Lokki & Palmgren: Suomen ja Pohjolan linnut, Killian & Mullarney & Zetterström: Lintuopas, Euroopan ja Välimeren linnut ja Laine: Lintuopas. Hyviä valintoja minunkin mielestäni.

Millainen lintukirja sitten vielä on kirjoittamatta tai mitä Suoma itse kirjoittaisi? Hän toteaa, että tietokirjoja on ja tulee, samoin valokuvateoksia. Mutta missä ovat tarinakirjat, elämykset ja kokemukset, niitä kirjoja on vielä kovin vähän? Suoma toivoisi tunnelmallisen eräkirjaperinteen tapaisia teoksia syntyvän myös lintuharrastajien kynästä, mikä näin vihjeeksi saatettakoon.

Mitä lisäarvoa lintukirjojen kerääminen on sitten tuonut lintuharrastukseen? Pölyä, nauraa Suoma. Mutta on kiva, kun on kirjoja, hän jatkaa. Yleinen lintutietämys lisääntyy ja syntyy historiallinen näkemys lintutieteestä ja -harrastuksesta, mikä näin mielenkiintoista.

Omien kirjojeni määrä yllätti

Kun pääsin tästä itsellekin niin tärkeästä ja läheisestä aihepiiristä kirjoittamaan, niin haluan esitellä myös oman lintukirjahyllyn.

Pari vuotta sitten pitäessäni eräälle alakoulun luokalle tuntia linnuista ja lintuharrastuksesta, ensimmäinen kysymys minulle oli: Montako lintukirjaa sinulla on? Hämmästyttävä kysymys, sillä yleensä aina kysytään ensin, montako lintua olet bongannut tai mikä on lempilintusi. En ollut ajatellut kirjojeni määrää ja vastasin, että ehkä 15–20 kirjaa löytyy. Kotiin päästyäni laskin, että niitä oli n. 30 ja nyt lintuaiheisia kirjoja löytyi jo 38.

Inga Donner on ollut taitava lintumaalari, maalaus kirjasta Huomattavimmat laululintumme.

Viitakerttu.

Syyt lintukirjojen hankintaan ovat pitkälle samoja kuin Suomessa: olen aina lukenut paljon ja muitakin kirjoja on kertynyt. On mukavaa, kun on omia kirjoja; voi katsella, selata, hakea tietoa ja perspektiiviä lintuharrastukseen. Olen myös toiminut opettajana kansalaisopistojen lintukurseilla ja tuntien valmistelussa oppitunneilla monenlaiset kirjat ovat välttämättömyys.

Ensimmäinen lintukirja

Ensimmäisen oikean lintukirjani sain 9-vuotiaana elettyä vuotta 1962, sillä linnut kiinnostivat jo silloin ja esitin kai välillä kiperiä kysymyksiä. Kun sitten näin ”semmoisen kirjavan linnun”, jolle ei löytynyt mitään tuttua lajia, niin tätini osti minulle lintukirjan. Ei enempää eikä vähempää kuin L. Lehtosen Joka miehen

lintukantojen muutosta tähän päivään.

90-luvun alun ”lintuherääminen” sai minut sitten ostamaan Lokin & Palmgrenin Suomen ja Pohjolan linnut, jota Suomen tavoin pidän monipuolisena kirjana. Mutta kirja, joka minut todella opetti määrittelyyn, on L. Jonssonin Euroopan linnut. Hieman hajonneenakin se edelleen miellyttää minua monin paikoin hienon – ja suurikokoisen – kuvituksensa ansiosta. Näin heti kärkeen tulee jo toinen kirja, josta en luopuisi.

Linnut veivät jalat alta ja kirjoja alkoi kertyä

Oli ehkä sittenkin parempi, etten aiemmin herännyt aktiiviseen lintuharrastukseen. Tuli opiskeltua, puuhattua kaikenlaista perheen kanssa, tehtyä töitä ja harrastettua

useampikin, mutta jostain syystä ei muiden lajiryhmien erityiskirjoja. Uusinta Olsen & Toften Petolintuopasta voin lämpimästi suositella vasta harrastuksen aloittaneillekin.

Vuonna 1998 hankkimani englanninkielinen H. Delinin & L. Svenssonin Photographic Guide to the Birds of Britain & Europe on merkittävä kirja. Vaikka yleensä sanotaan, että hyvin piirroksin kuvitetut lintuopaat esittävät linnuista niiden lajityypilliset yksityiskohdat, niin tuo 1988 ensipainoksen saanut ja oma uusintapainokseni vuodelta 1997 esittää linnut valokuvoin niin lajityypillisinä ja luonnollisin värein, että sitä on vaikea ylittää. Se, että linnuilla on taustamaisema viehättää minua ja tekee linnuista luonnollisia. Lisäksi kustakin lajista on useampi kuva. Tämä kirja tulee

lintukirjan. Kirjavan linnun selitykseksi tarjosin harjalintua, mutta eihän minua uskottu. Nyt tiedän, että onhan se ollut mahdollinen.

Kirja ylitti pienen tytön käsityskyvyn erityisesti määrittelyperusteessa ”linnun herääminen verrattuna talitiäisen heräämisaikaan”, mutta kyllä minä sitä välillä yritin ihan lukeakin ja myöhemmin oppikoulun opettajan innostamana tein ihan linturetkiä. Uskollisesti kirja seurasi minua, kun aikanaan kotoa muutin ja sen jälkeen kaikissa muutoissa. Lintuharrastusta kirjassa ei esitelty ja niin lintuyhdistystoiminta oli minulle kauan tuntematon alue. Vastaan tulevia outoja lintuja yritin aina selvittää ja siinä kirja toimi ihan hyvin. Joka tapauksessa se on kirja, josta en millään luopuisi. Yhä edelleen käytän sitä esim. verratessani

monta muuta asiaa. Kun tämä harrastus sitten kerran kunnolla alettuun osoittautui intohimoiseksi ja vei minut monenlaisiin valtakunnallisiin luottamustoimiin, moni muu asia olisi varmasti kärsinyt.

Sillä niin kävi, että iltamyöhään aloin lukea lintukirjoja ja päivällä soveltaa oppimaani. Lainasin kirjastosta kaikenlaista siivekkäistä kertovaa, jotta Jonssonille tuli vaihtelua. Vähitellen mieluisimpia kirjatuttavuuksia tai uutuuksia tuli hankittua myös itselle. Yhtenä merkkipaaluna pidän Södersvedin Ornimisen sietämätöntä keveyttä; viimeistään siitä opin kunnan lintuslangin. Tuo kirja opetti myös nauramaan omalle tosikkoharrastukselle.

Lintukirjastooni on kertynyt melkoinen määrä määrittelykirjoja, petolintuoppaita

edelleenkin otettua esille, kun joku havaittu lintu jää määrittelykeltään vaillinaiseksi tai kaipaa vielä lisätäsmennystä. Hyvin usein siitä on myös löytynyt apu.

Eniten retkillä käyttämäni teos on Kilianin & kumppaneiden Lintuopas, jota on toinen kappale autossa ja toinen sisällä. Erittäin hyvä on myös minusta Laineen Lintuopas, jota lainasin kauan kirjastosta ja jonka hankin vasta äskettäin. Retkioppaana toimiessa olen alkanut käyttää M. Varesvuon & kumppaneiden pientä taskuun sopivaa, Linnut, Suomen peruslajisto-opasta. Turhin ja typerin (onneksi halpa) ostos on ollut C. Harrisonin ja A. Green-smithin Koko maailman linnut.

Pohjoissavolainen lintuharrastaja ei tule toimeen ilman Ruokolainen & Kauppisen

toimittamaa vuonna 1999 julkaistua komeaa Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto -kirjaa. En tule minäkään, niinpä se on kolmas kirja, josta en luovu. Annan erittäin suuren arvon sille, että kirja saatiin paljolti vapaaehtoisen harrastajatyön voimin tehtyä ja toimittajat ja Kuopion museo antoi sille arvoisensa ulkoasun. Kirjaa saa edelleen Kuopion museon myymälästä.

Lintupaikkaoppaita ja taidekirjoja

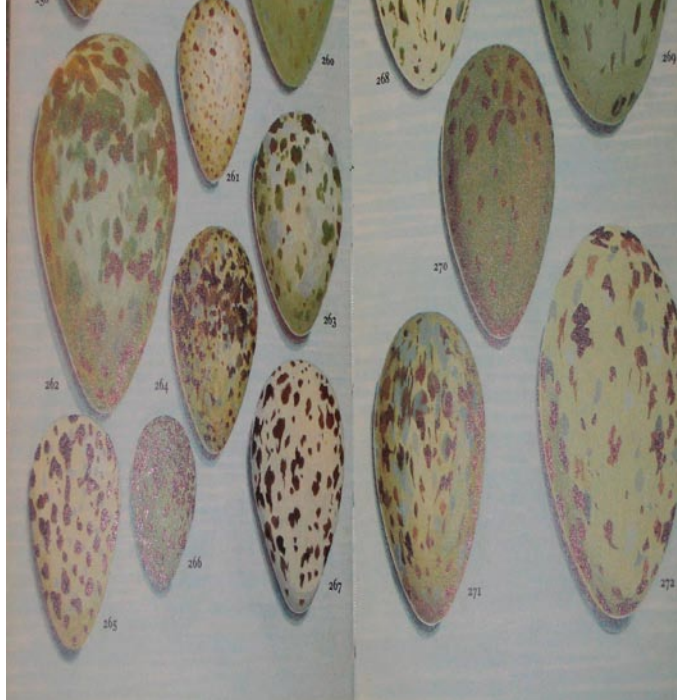
Vanhoja kirjoja minulla ei Suomen tapaan juurikaan ole, kohein muutamasta hyllystäni löytyvästä on ruotsinkielisestä alkuteoksesta O. Hildenin & P. Linkolan toimittama Suuri lintukirja vuodelta 1955. Järkäletoeos, jossa olisi paljon luettavaa lintujen elintavoista ja käyttäytymisestä.

Lintuharrastusoppaita en ole tullut hankkineeksi ennen L. J. Laineen Lintuharrastajan opasta. Se on uskomattoman monipuolinen teos ja valottaa niin lintujen aisteja kuin erilaisia harrastusmuotojakin. Suosittelen.

En ole juurikaan Suomen tapaan ostanut kirjoja divareista, mutta hyvin suuren osan olen hankkinut kirjakauppojen poistomyynneistä. Sieltä on lähtöisin myös suurin kirjani (kilohinnaltaan erittäin edullinen hankinta!) R. Väisäsen, E. Lammin & P. Koskimiehen Muuttuva pesimälinnusto. Sen lintuatlaksiin ja laskentoihin perustuva tieto on Suomen lintuaiheisissa artikkeleissa useimmin siteerattua lintutiedettä.

Poistomyynneistä ovat lähtöisin myös lintupaikkaoppaani, joita on tullut monilla kotimaan lintureisuilla käytettyä ja oikeat paikat ovat löytyneet. Näistä uusin on J. Söder-svedin Lintutornit.

Alennusmyynneistä on löytynyt monia hienoja taidekirjoiksikin luokiteltavia teoksia. P. Huttusen & O. Paakkisen Kotka ja tuhat joutsenta kertoo Äyräpään lintuparatiisista (Karjala takaisin!), C.F. Lundevallin & M. Berg-

strömin Pohjolan linnut -teoksen kuvitus tuo mieleen von Wright-veljesten legendaariset lintumaalaukset (niistäkin löytyy hyllystäni kaksi teosta) ja uusin hankintani on D. Forsmanin Lintupäiväkirjat. Se kertoo kiehtovasti, kuinka lintupiirros tai -maalaukset syntyvät.

Koska minua viehättää suuresti maalauksellinen tapa kuvata lintuja, on L. Jons-sonin Birds and Light lintutaidekirjoista eniten arvostamani – ainakin toistaiseksi. Jo nimi, siis Linnut ja valo, antaa odottaa paljon eikä kirja petä lupausta. Tätä nykyä kirjahankintani suuntautuvatkin

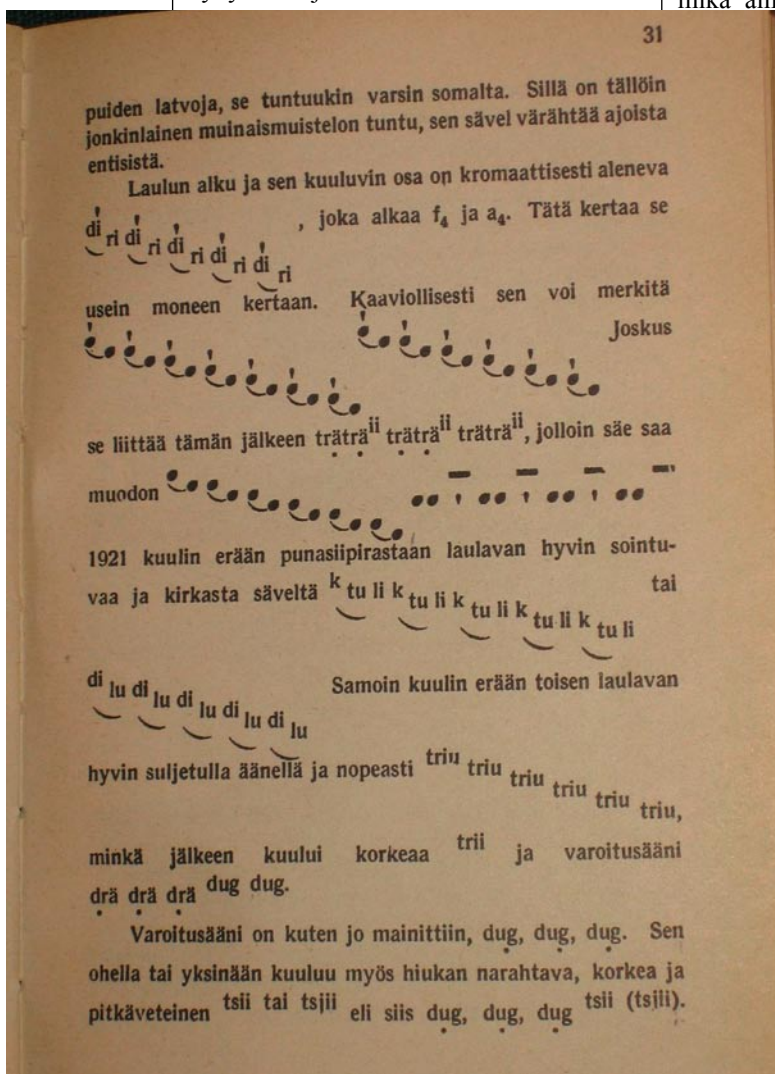
Rikastuta harrastustasi kirjoilla

Aloittelevan lintuharrastajan käsikirjastoon suosittelen Suomen tavoin Laineen Lintuopasta (tai Varesvuo & kumppaneiden Linnut, Suomen peruslajistoa) ja monen repusta löytyvää Killian & Mullarneyn Lintuopasta. Kolmas on vaikea valita, mutta jos pitää lukemisesta, niin suosittelen Laineen Lintuharrastajan opasta.

Monet linnuista kiinnostuneet yrittävät tunnistaa lintuja internetsivustojen avulla. Sieltä löytyykin valtava määrä lintukuvia, mikä aiheuttaa etenkin aloittelijalle han-

kaluuden käyttäviä niitä määrittämisapuna. Kaikki kuvat eivät välttämättä tuo esille lajityypillisiä puolia puhumattakaan siitä, että ohessa olisi tekstiä olennaisista tuntomerkeistä ja kuvassa viittausnuolia. Tunnistamissivustoja on toistaiseksi vasta muutamia, mutta ns. rinnakkaislajikuvia niiltä ei löydy. Lintusivustot kuitenkin kehittyvät kovaa vauhtia ja monet hakevat tietoutta mm. Wikipedian sivuilta. Myös Luontoportin sivuilla on jo nyt määritysopastyyppinen palvelu. Niin ikään monet lintu-cd:t ja dvd:t ovat hyviä ja kattavia määritysoppiin ja lintutietouteen. Retkikäytössä kannettava tietokone on vielä hepuliivehje akkuineen sekä putoamis- ja kastumisvaaroinen.

Lintukirjaa ei siis vielä ole koneella korvattu, mutta aikaan sähköinen, ladattava kirja saattaa sen tehdäkin. Sehän tosin onkin oikea kirja, paitsi ettei se tuoksu kirjalle.

Kaakkuri ja kuikka, vuoden 2010 lajit

Teksti ja kuvat: Pekka Lehtonen

Uusi työryhmä kuikan ja kaakkurin seurantaan

BirdLife Suomen Gavia-työryhmä aloitti toimintansa vuoden 2009 alussa. Työryhmän tarkoituksena on kuikan (*Gavia arctica*) ja kaakkurin (*Gavia stellata*) kannan ja poikastuoton seuranta sekä niiden elinympäristöihin liittyvän tiedon kerääminen, levittäminen ja julkaiseminen.

Työryhmä toimii gavia-lajeja seuraavien ja tutkivien yhdyssiteenä sekä edistää näiden lajien ja niiden elinympäristöjen kiinnostavuutta seurantakohteina, avustaa BirdLife Suomea suojelunäkökohtiin ja lajien elinympäristöön liittyvien asioiden käsittelyssä sekä tähtää kaikkeen tähän liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön.

Työryhmä koostuu ns. kaakkuri-ryhmästä, johon kuuluvat Kalevi Eklöf (pj), Lasse Kosonen ja Pertti Virta ja kuikka-ryhmästä, johon kuuluvat Pekka Lehtonen (pj), Jukka Kauppinen ja Jukka Virtanen. Gavia-työryhmän nettisivuilta www.birdlife.fi/gavia löytyy tietoa kuikan ja kaakkurin levinneisyydestä ja määristä eri maissa, kannan koosta ja kehityksestä, pesimätuloksesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä muutosta.

Sivuilla on myös kansantietoa kuikasta (Kauppinen 2007) ja sieltä voi hakea työryhmän tiedotuslehti Gavian viimeisen numeron. Lehden ensimmäinen numero

ilmestyi keväällä ja toista suunnitellaan syksyksi. Ensimmäisessä numerossa kerrotaan Gavia-työryhmän toiminnasta, Ruotsin vastaavasta järjestöstä, värirengastetuista kaakkureista, kokemuksista kuikkaseuranasta ja hallituksen jäsenistä.

Ruotsissa on toiminut jo 15 vuoden ajan paikallinen Gavia-järjestö Lomföreningen (www.projekt-lom.com). Sen pitkäaikainen aktiivi Mats Eriksson kävi tapaamassa Helsingissä keväällä ryhmämme jäseniä ja saimme monta hyvää vihjettä työryhmän menestykselliselle toiminnalle. Gavia-tutkijoiden kansainvälinen kokous järjestettiin viimeksi syksyllä 2007 Pohjois-Norjassa. Ruotsin ryhmän kanssa on aloitettu keskustelut yhteisen tapahtuman järjestämisestä.

Kaakkuri ja kuikka ovat BirdLife Suomen vuoden 2010 linnut

Tavoitteena on, että Gavia-lintujennimikko-vuonna 2010 kukin jäsenyhdistys nimeää lajivastaavan, joka koordinoi laskentoja ja tiedon keruuta yhdistyksen alueella. Tämä tähtää uuden arvion saamiseksi kuikan ja kaakkurin kannan suuruudesta niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin eli kunkin yhdistyksen alueelta tarvitaan kannanarvio sekä tietoa kannan suuruudessa tapahtuneista muutoksista. BirdLifen lajikohtaiset valtakunnalliset koordinaattorit ovat kaakkuri: Kalevi Eklöf ja kuikka:

Pekka Lehtonen.

Gavia-työryhmän tehtävänä on laatia toimivat ohjeet niin yhdistyksille kuin harrastajille ja muille vesilläliikkujille. Lisäksi "mediavuosi" antaa hyvät mahdollisuudet myös erilaisten suositusten tekemiseksi, joita tarvitaan vuoden 2010 avovesikaudella. Tällaisia ovat esimerkiksi mm. vesistöjen säännöstely, luodoille nouseminen ja kuikkalintujen pesimärauha. Vuotta 2010 voitaneen pitää myös otollisena vuotena uusien kuikista ja kaakkureista kiinnostuneiden löytämiselle.

Kaakkuri ja kuikka näkyvät monella tavalla alan tiedotuksessa: Tiira-lehteen tulee esittelyartikkeli ja jäsenyhdistyksille lähetetään hyvissä ajoin ohjeistuskirje, jotta niillä on edellytykset toimia asian eteen. Tästä BirdLifella on kokemuksia jo pitkältä ajalta, sillä vuoden lintu on nimetty vuosittain jo 90-luvun puolelta lähtien. Projekti tuodaan suuren yleisön tietoon tiedotteilla, luentotilaisuuksilla ja vastaavilla. Loppuvuodesta kerätään yhteen vuoden havainnot; toivottavasti sekä jäsenyhdistykset että suuri yleisö on saatu aktivoitua niin, että on pohjaa uudelle kannanarviolle. Tuloksien yhteenveto tulee ainakin Tiira-lehteen ja mahdollisesti myös Linnut-vuosikirjaan. Eikä tässä kaikki, sillä tietoa tuotetaan vuoden aikana mm. BirdLifen kotisivuille ja muuhun tiedotustarpeeseen sekä kannustetaan jäsenyhdistyksiä ja lintuharrasta-

ja osallistumaan projektiin.

Voitaneen sanoa, että kuikka on sekä suuren yleisön että harrastajien laji ja kaakkuri ensisijaisesti harrastajien laji eli mediassa näkyy BirdLifen toimesta ensi vuonna enemmän kuikka.

Kannan koko ja kehitys

Kaakkurin ja kuikan ollessa lainsuojattomia niitä ammuttiin runsaasti ja tämä ei ole voinut olla vaikuttamatta pesimäpaikalleen uskollisten, hitaasti lisääntyvien lajien kantaan. Rauhoituksen astuttua voimaan v. 1962 tilanne on rauhoittunut. Nykyisin suurimpia uhkia ovat pesimäympäristön tuhoutuminen ja pesimäaikainen häirintä.

Tarkkaa kaakkurien ja kuikkien määrää Suomessa ei tiedetä. Arvioita voidaan kuitenkin tehdä mm. lintutietopalvelu Tiiraan tulleiden havaintojen perusteella. Tämän hetken Suomen kuikkakannaksi on arvioitu 6 000–8000 paria. Selvitys Suomen kuikkakannasta tehtiin 80-luvulla (Pakarinen 1982 ja 1987). Kauppinen (1982, 1983) ja Kauppinen ja Pakarinen (1984) ovat selvittäneet Pohjois-Savon kuikkakantoja niin ikään 80-luvulla. Suomessa vaikuttaa siltä, että kuikkakannat voivat hyvin eivätkä ole ainakaan vähenemässä. Ilmeisesti kannan vahvuus selittyy paljolti sillä, että entinen erämaiden asukkaa ei ole enää vainottu ja se on hyväksynyt ihmisen naapurikseen. Tällä hetkellä kaakkurin luokitus lienee silmälläpidettävä ja kuikan elinvoimainen.

Myös Norjan ja Ruotsin kannat ovat likimain samansuuruiset kuin Suomen kanta.

Kaakkuri on uhanalainen ja kaipaa kipeästi suojelutoimia.

Virossa pesii joitakin kymmeniä ja Skotlannissa n. 200 paria. Venäjän kannaksi on arvioitu karkeasti 100 000–200 000 paria.

Skotlannin pieni kanta on niin ikään kasvanut hieman viimeisten kymmenen vuoden aikana. Ruotsissa kuikkakannan on arvioitu pysyneen ennallaan paikallisia vaihteluja lukuun ottamatta. Norjassa kuikan on todettu taantuneen samoin kuin koko maailmankannan.

Kuikkien seuranta ”naapurissa”

Omalla tutkimusalueellani Joutsan ja Hirvensalmen Suonteenjärven eteläosassa olemme seuranneet kuikkakantoja ja pesintöjä systemaattisesti 55 neliökilometrin alueella vuodesta 1964 alkaen. Alueella oli 60–70-luvuilla 25–35 kuikkaparia sekä kymmeniä yksinäisiä kuikkia (Lehtonen, L. 1970 ja 1965 sekä julkaisemattomat tiedot). Kesämökkiasutus oli harvaa ja kuikat hyvin arkoja. Pahin häirintä aiheutui pesintäsaarissa teltailevista ihmisistä sekä saarten satunnaisista kävijöistä, joiden muutaman tunnin retkeily pesintäsaarella johti usein pesän hylkäämiseen tai siihen, että varis tuhosi pesän kuikkien paettua paikalta ihmisen tullessa paikalle.

Nytemmin kesämökkejä on enemmän, mutta mukavuudenhaluiset ihmiset eivät enää teltaile saarissa ja kuikka on silminnähten tottunut yhä enemmän ihmiseen eli kuikat ovat pystyneet mukautumaan muutuneisiin olosuhteisiin. Lisääntynyt veneily häiritsee toki kuikkia aikaista enemmän. Tämä näkyy paitsi pesäpaikoilla niin myös parvitoiminnassa, jonka monipuoliset sosiaaliset tapahtumat ovat tutkijan ilo ja mielenkiintoisen seurannan lähde. Veneen lähestyessä parvea vaikka kilometrin päästä loppuu rikas sosiaalinen elämä kuin seinään ja parvi alkaa tarkkailla venettä ilmiselvästi peloissaan.

Nykyiset kuikkakannat ovat pitkän seurantajaksonne runsaimpia. Alueella eli kesällä 2009 110–150 kuikkaa ja pareja oli 30–40. Valitettavasti poikastuotto ei ole kuitenkaan lisääntynyt, sillä laskin ”isoja” yli kuusiviikkoisia poikasia vain kahdeksan koko alueella. Keskimäärin

Kuikka saa 1-2 poikasta. Ne alkavat sukeltamaan muutaman päivän ikäisinä ja oppivat lentämään 8-9 viikkoisina.

isoja poikasia on tullut seurantajaksolla 11 vuodessa. Lisääntynyt kuikkakanta, on se sitten tullut mistä vain, lupaa kuitenkin jatkossa parempaa, sillä Natura 2000 aluein suojellulla järvellä riittää rauhallisia pesäpaikkoja. Voi hyvinkin olla, että runsaassa kuikkakannassa on monia nuoria pareja ja kuikkahan alkaa pesiä vasta aikaisintaan viisivuotiaana, joten pesinnät saattavat lisääntyä lähivuosina. Nilssonin (1977) ja Erikssonin (1987) mukaan poikastuoton tulisi olla 0,4–0,5 poikasta paria kohden, jotta kanta säilyisi elinvoimaisena. Tutkimusalueellamme poikastuotto on vaihdellut välillä 0,22–0,45 paria kohden vuosittain (Lehtonen, L. 1970, Lehtonen, P. 2008).

Pesinnästä

Poikastuotoltaan kaakkuri on hyvin vaatimaton. Yhä useammin pesälammelta varttuu vain yksi poikanen lentokykyiseksi. Kaakkurin pesintää voi helpottaa tekemällä sille tekosaaria, joissa se voi turvallisesti pesiä. Suomessa kaakkurin suurimpana uhkana on ihmisen häirintä pesäpaikoilla haudonnan aikana tai poikasvaiheen alussa. Verkkokalastus ruokajärvillä verottaa myös kaakkureita ja pahinta siinä on että verkkoon jääneet linnut ovat parhaassa iässä poikasia huoltavia emoja. Kaakkurikanta on vähintään uhanalainen ja sen suuruus lienee noin 800 paria. Monissa selvityksissä on painotettu kannan taantuneen pitkällä aikavälillä, mutta pysyneen vakaana tai jopa hitaasti runsastuneen viimeiset vuosikymmenet (www.birdlife.fi/gavia).

Niin kaakkurin kuin kuikankin parisuhde voi olla elinikäinen. Parit saapuvat pesäpaikoilleen heti jäiden lähdettyä ja valitsevat pesäpaikakseen usein edellisvuoden pai-

kan. Parhaat pesäpaikat ovat saaria, minne maapedot eivät helpolla pääse. Kuikan pesiminen mantereella on hyvin harvinaista.

Naaras munii tavallisesti kaksi munaa. Haudontaurakkaan osallistuvat molemmat puoliset, mutta ainakin kuikalla naaras hautoo huomattavasti suuremman osan aikaa kuin koiras. Kuikanpoikaset varttuvat lentokykyisiksi kahdeksan - yhdeksän ja kaakkurinpoikaset noin seitsemän viikon ikäisinä.

Muutto

Koilliseen matkaavien kuikkien ylimuutto toukokuun lopulla on runsainta merialueilla, etenkin Suomenlahdella. Komeita muuttoja nähdään toisinaan myös sisämaassa. Kuikat ja kaakkurit saapuvat pesimäjärvilleen ja -lammilleen varsin täsmällisesti jäidenlähdon aikoihin. Myöhäisinä keväinä lintuja voi kerääntyä parhaille sulapaikoille kymmenittäin, mutta yli sadan linnun kertymiä on nähty sisämaassa vain harvoin. Muiden vesilintujen tapaan kuikalla ja kaakkurilla on talvipuku talvehtimisalueilla (www.birdlife.fi/gavia).

Syksyllä kuikat katoavat pesimäjärviltään pääosin syys-lokakuun aikana. Talvehtimistä yrittäviä yksilöitä on viime vuosien lauhoina talvina tavattu yhä useammin myös sisämaassa. Pääosa kuikistamme talvehtii Mustallamerellä, myös Välimerellä ja Itämerellä kuikkia talvehtii yleisesti. Tutkimuksella on tässä paljon tekemistä, sillä itse asiassa emme tarkalleen tiedä missä nimenomaan Suomen kuikat ja kaakkurit talvehtivat.

Kaakkurin varsinainen Venäjän kannan yksilöiden läpimuutto ajoittuu toukokuun lopulle ja kesäkuun alkuun sekä niiden

paluu syys-marraskuulle. Suomessa renkastettujen kaakkureiden löytöpaikat noudattavat Ruotsalaisten lintujen talvehtimispaikkoja (www.birdlife.fi/gavia).

Seurallisella kuikalla on monipuolinen signaali- ja äänijärjestelmä

Kuikka on seurallinen lintu, jolla on hyvin monipuolinen signaali- ja äänijärjestelmä yhteydenpitoon lajikumppaneiden kesken. Äänistä tunnetuin on kauas kantava reviiirihuuto ”kuuik-kukuuik-kukuuik”. Muita ääniä ovat mm. perheen yhteydenpitoon tarkoitettu rupatteluääni ”hm...hm...hm”, parven tai perheen kutsuääni ”aooooo... aooooo...”, karkea lentoääni ”arrrrrrr-orrtrrrr-arrtrrr...”, varoitusaäni ”roaur-roaur-roaur...”, sekä vihlova hätäääni ”kuik” (Lehtonen, P. 2008)

Kaakkurin äänistä yleisimmin kuulee pesälammen ja kalastuspaikan välillä lentäessä kauas kuuluva kaakatus. Pesimäpaikoilla kiirivät kaakkureiden huudot ovat voimakkuudeltaan ja tyyliiltään karmaitsevia.

Kirjallisuus

- Eriksson, M.O.G. 1987: Storlommens Gavia arctica produktion av ungar i sydvästsvenska sjöar. Vår Fågelvärld 46: 172-186.
- Eriksson, M.O.G., Haglund, B. & Jurka, J. 2008: I svenska lomvatten – myter, möten, minnen och manér. Sveriges Ornitologiska förening, Bulls Graphics, Halmstad.
- Kauppinen, J. 1982: Kuikan esiintymisestä ja runsaudesta Pohjois-Savossa. Siivekäs 3: 9-14.
- Kauppinen, J. 1983: Pohjois-Savon kuikkainventointi. Siivekäs 4: 43-49.
- Kauppinen, J. & Pakarinen, R. 1984: Pohjois-Savon kuikat. Siivekäs 5: 111-116.
- Kauppinen, J. 2008: Hämmästyttävä monimuotoisuus, Karisto Oy, Hämeenlinna, ss. 30-41.
- Lehtonen, L. 1970: Zur Biologie des Prachtauchers, Gavia a. arctica (L.). Annales Zoologici Fennici 7: 25-60.
- Lehtonen, L. 1965: Kuikan, Gavia a. arctica (L.), muutosta ja pesimiskauden alkuvaiheen tapahtumista. Ornithologica Fennica 42: 76-89.
- Lehtonen, P. 2008: Kuikan lähelle. Luontokuva No. 5, vol 23: 58-60.
- Nilsson, S.G. 1977: Adult survival rate of the Black-throated Diver Gavia arctica. - Ornithologica Scandinavica 8: 193-195.
- Pakarinen, R. 1982: Kuikan poikastuotos Rautalammin reitin keskiosissa vuosina 1980 ja 1981. Siivekäs 3: 1-8.
- Pakarinen, R. 1989: Suomen kuikkakanta ja sen tulevaisuus. Lintumies 24: 2-11.

Tuhansien järvien tuhannet kuikat

Jukka Kauppinen

Kuikan poikastuotto ei tiettävästi nykyisellään, ainakaan kaikin seuduin, takaa kannan vakautta ja säilymistä tulevaisuuteen. On arveltu, että pesivien kuikkien määrä on meillä pikkujärvillä vähentynyt ja että kanta saa täydennystä Venäjän puolella onnistuneesti pesineiden parien jälkeläisistä.

Suomessa pesivien kuikkien kokonaiskannaksi on arvioitu viime aikoina noin 5000 - 8000 paria. Kaksi kolmasosa kannasta pesinee pinta-alaltaan yli neliökilometrin suuruisilla järvillä, kolmannes pikkujärvillä.

Ruotsin ja Norjan pesivä kanta lienee jonkin verran pienempi kuin meillä. Skotlannin luoteisosassa on noin 150 parin reunapopulaatio, samoin Baltian maissa, yhteensä vajaa 30 paria.

Pohjois-Savon kuikat

Pohjois-Savossa pesivien kuikkien esiintymistä, runsautta ja elinympäristöä selvitetiin yksityiskohtaisesti 1980-luvun alussa, mutta jo tätä ennen kuikkatietoja oli kertynyt karujen järvien vesilintulaskennoissa. Vuonna 1982 käynnistettiin Kuopion luonnontieteellisen museon ja Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikan toimesta kuikkainventointi, joka suunnattiin lintuharrastajien lisäksi suurelle yleisölle. Lisäksi pesimismenestystä tutkittiin Rautalammin reitillä. Tuloksia on esitelty useissa yhteyksissä (mm. Kauppinen 1983, 1999, Kauppinen & Pakarinen 1984, 1997, Pakarinen 1983, 1983, 1988). Erillisiä suurjärvien tilannekatsauksia on julkaistu muun muassa Etelä-Konneveldeltä ja Keski-Kallavedeltä (Knuutinen & Pakarinen 1981, Tuomainen 1983).

Pohjois-Savon kuikkatutkimuksessa lajin runsautta selvitetiin järviakohtaisin laskennoin ja yksittäisiä havaintoja kirjaten. Pesiviksi pareiksi tulkittiin pesä- ja poikuehavaintojen lisäksi reviiirilinnuiksi otaksutut parit ja yksinäiset linnut. Parveutuneita yksilöitä pidettiin pesimättöminä.

Kuikka-arkistoon kertyi noin 400 pesiväksi tulkittua paria lähes pariltasadalta järveltä. Näiden arkistotietojen sekä täydentävien havaintojen mukaan kuikka pesii ainoastaan karuilla järvillä ja kuuluu siellä runsaimpien valtalajien joukkoon. Todennäköisyys kuikan esiintymiseen suurilla, yli neliökilometrin järvillä on 75 %. Alle neliökilometrin metsäjärvistä kuikka asuttaa kolmasosan, mutta puuttuu pieniltä suolammilta.

Kuntakohtaisesti eniten pareja kirjattiin Rautalammilta, Kaavilta, Kuopiosta ja Suomenjoelta (noin 40–60 paria kuntaa kohti). Seuraavina olivat Leppävirta, Vesanto ja Pielavesi (noin 20–35 paria). Tiheys vesipinta-alaa kohti vaihteli runsaasti kuntien välillä (0.10–0.44) yhteistiheyden ollessa 0.21. Karujen reittivesien laskennat tuottivat yleensä 0.35–0.50 paria neliökilometrillä (yhteensä 0.37). Tiheydet vaihtelivat järven ”luonnontilaisuuden” mukaan.

Maakunnan pesivän kuikkakannan kokonaismääräksi saatiin eri kuntien vesipinta-alan ja todettujen kuikkaparien mukaan laskien (0.1–0.4 paria ja yhteensä 0.21 paria neliökilometrillä) runsaat 700 paria. Järvi- ja kuntakohtaisten tietojen ja karttatarkastelun perusteella päädyttiin hieinan pienempään runsausarvioon, noin 670 paria.

Monilla seuduilla kannan inventointi oli ainoastaan suuntaa antava, mutta kuitenkin todellisuutta heijastava: kuikat ovat keskittyneet rauhaisille, karuille reittivesille ja puuttuvat tai ovat vähissä asutuksen piiristä ja rehevöityneiltä järviltä. Erityisesti Ylä-Savossa laji oli harvinainen ja vähälukuisen pesijä – siellä järvet ovat pääosin rehevähköjä, matalia ja ruskeavetisiä.

Suonenjoella ja Kaavilla – parhaiten tutkituilla seuduilla – lähes sadasta kuikkaparista noin kolmasosa oli pikkujärvien asukkaita.

Pesimäympäristön valintaan saattavat vaikuttaa monet tekijät ja lähiympäristön maisemapiirteet, kuten järven koko, kalakanta, veden väri ja näkösyvyys, suurkasvillisuus ja rannan laatu. Lajille luonteenomaisia elinympäristön piirteitä ovat mm. syvyys, kovarantaisuus, metsärantaisuus, asumattomuus, rantojen rikkonaisuus (saarisuus, luotoisuus, kivikkoisuus). Elinympäristölle epätyypillisiä ominaisuuksia ovat järven pieni koko ja mata-

luus, avoimet rannat (suorannat, viljellyt rannat), asutut rannat sekä tiheä ilmaver-soiskasvillisuus.

Pesimäpaikalla on yleensä pitkä traditio. Kun parhaat ympäristöt tulevat ensisijaisesti asutuiksi, pesimäpaikkojen vaihtuvuus on vähäistä.

Monet uhkatekijät ovat pitkäikäisen kuikan ongelmana. Vesien säännöstely on häiriön ja pesärosvouden ohella pahin vaara.

”Kansa tietää kuikan munivan vasta siten kun vesi ei enää nouse kevättulvasta”, mainitsi E. W. Suomalainen ennen vanhaan (1908), kun järvien vedenpinta noudatti luonnollista vaihtelua. Korkean veden ja varsinkin nykyisen säännöstelyn aikana kuikan pesät tuhoutuvat helposti, ovathan ne matalalla rannalla kovin lähellä veden rajaa.

Ainakin Rautalammin reitin melko ihanteellisissa olosuhteissa pesintätulos – keskimäärin vajaa 0.5 lentopoikasta paria kohti kesässä – näyttäisi juuri riittävän kannan säilymiseen. Kahden tai joskus yhden munan pesistä (keskimäärin 1.8) kuoriutuu vuodesta riippuen vähintään neljäsosa ja enintään puolet. Kesän kuluessa poikasten määrä hupenee keskimäärin vajaa 40 %. Mikä sitten on tulos pikkujärvillä – kenties jonkin verran parempi?

Kaikien kaikkiaan kuikkainventoinnissa saatiin runsaasti perustietoa lajin elinympäristöstä, kannan suuruudesta ja alueellisesta jakautumisesta. Kuikka on karujen järvien vesilintuyhteisöjen luonnehtijalaji ja soveltuu järviluonnon tilan ekologiseksi ilmaisijaksi. Sen selviämistä muuttuvassa ympäristössä on syytä pitää silmällä.

Kuikkien asuttamia karuja vesiä tulisikin saada järvilinnuston seurannan piiriin. Tuoreet tiedot kuikkatilanteesta ovat kovin puutteelliset, samoin vuosia kattavat havaintosarjat.

Itse kuikka

Jukka Kauppinen

Kuvat: Pekka Lehtonen

Kuikkakartalla olemme Euroopan ytimessä.

Kuikka (*Gavia arctica*) pesii karujen ja kirkasvetisten järvien seuduilla pohjoisen pallonpuoliskon tundra- ja havumetsävyöhykkeellä. Euroopan kuikista enemmistö asustaa Venäjällä. Lisäksi lajia tavataan melko aukottomasti Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Haja-asutusta on lisäksi Baltian maissa ja Skotlannin luoteisosassa.

Suomessa kuikka on runsaimmillaan Järvi-Suomessa yhtenäisen esiintymisen ulottuessa Pohjois-Karjalasta ja Savosta Keski-Suomeen ja Hämeeseen aina Salpausselälle asti. Pohjois-Suomessa kanta on harvempi kuin Järvi-Suomen reittiveillä.

Luonnontilaisten järvien asukas

Varhaiset lintutieteelliset merkinnät Järvi-Suomen kuikista ovat Kuopion Haminalahden von Wright-veljesten ajoilta 1840-luvulta. Juliuksen *Kuopiotraktens fogelfauna* -teoksen (1857) mukaan kuikat saapuvat heti, kun suuremmat vesistöt avautuvat, ja ne esiintyvät suurilla järvillä, ei kuitenkaan kovin runsaana.

Kuikka ei liene koskaan ollut erityisen runsaslukuinen pesimälintu. Kalansyöjänä ja reviiirilintuna se vaatii ympärilleen riittävää ruokailualueita, eikä se pääse siivililleen aivan pikkujärvestä. Pesimäjärven vähimmäiskoko on yleensä parikymmentä hehtaaria.

Pienelle järvelle mahtuu vain yksi pesivä kuikkapari. Saarien ja niemien rikkomilla suurjärvillä reviiirejä voi olla kymmeniittäin.

Kuikan esiintyminen ja runsaus kertovat vesien luonnontilaisuudesta. Laji välttelee tiheään asuttuja ja vesiliikenteen tähden rauhattomiksi käyneitä ranta-alueita. Järvet, jotka ovat kovin matalia, runsaskasvustoisia ja ruskeavetisiä ja joiden vedenpintaa on voimakkaasti säännöstelty, eivät kelpaa pesimiseen.

Pitkäikäisen ja kalaa syövän kuikan lisääntymistä ovat saattaneet heikentää veden ravintoketjuissa rikastuvat vierasaineet. Kuikka lienee siis monestakin syystä kärsinyt alkuperäisluonnon kaventumisesta.

”Kuik kuuiii” – kuikutusta, kurinaa ja korinaa sekä menuetteja

Kuikkaparit solmivat elinikäisen liiton ja varaavat itselleen pesimisreviirin, jonne muilla kuikilla ei ole asiaa. Pesijöiden elinpiiri laajenee poikasten varttuessa ja oppiessa kalastustaitoja.

Parhaimmat apajat valitaan ja varataan ensiksi, aivan kuin entisajan kalamiehet muikkuvesiä omiessaan: he ovat tehneet ns. pantion eli ottaneet apajan omakseen. Tällöin uudet tulokkaat saavat tyytyä niihin vesialueisiin, jotka vanhemmilta ja kokeneemmilta kalastajilta jäävät jaettaviksi.

Reviiriä kuulutetaan ja puolustetaan pesimiskauden alussa kuuluvuin soidin- ja reviiirihuudoin: ku kuui, kuik kuui, kuik kuuii... Kuikutusten, moninaisten narioiden ja korinoiden lisäksi kuuluu kuikan äänen joukosta joskus kuin ihmisen parkua ja valitusta.

Pesimättömät yksilöt viettävät kiertoeläisten elämää ja kokoontuvat sinne missä on vapaata tilaa ja hyviä kalavesiä. Ne pitävät monenlaisia sosiaalisia menoja joskus kierrellen ja tanssien hämmästyttävän rytmillisissä menueteissaan.

Kuikkain kansa

Jukka Kauppinen

Kuikkoniemi, Kuikanlahti...

Kuikkaperäisten paikannimien alkuperä jää monessa tapauksessa arvauksen varaan. Yhtä hyvin kuikkalinnut kuin Kuikka-nimiset kaksijalkaiset maankulkijatkin ovat saattaneet jättää nimensä ihmismuistiin ja karttalehtien sivuille.

Kuikka karjalaisena sukunimenä tiedetään ainakin 1500- ja 1600-luvulta lähtien Kannakselta, Laatokan Karjalasta ja Pohjois-Karjalasta. Heidän esi-isistään tunnetaan muun muassa olli Kuicko Viipurin pitäjistä, Hen kuicka Jääksestä, Anders Kuickainen Sakkolasta, Hindrich Kuicka Raudusta, Hans Kuickain Parikkalasta ja Lars Kuickamen Pielisjärveltä.

Jos alun perin Kuikka-sukuisten ihmisten levinneisyys on ollut itäinen, yhtä selvästi sitä ovat olleet Kuikka-johdannaiset paikannimet. Ennen sodan jälkeistä karjalaisten siirtoasutusta Kuikkoniemet ja Kuikanlahdet olivat painottuneet vahvasti Karjalaan ja muuhun Itä-Suomeen. Taloninimenä Kuikka tai Kuikkala on ollut yleisin luovutetun Karjalan alueella. Lisäksi niitä on tavattu Pohjois-Karjalasta Kainuun ja Koillismaan rajoille ulottuvalla kaistalla ja vielä Keski-Suomessa. Myös kylänniminä

on ollut Kuikka, Kuikkala, Kuikkaniemi ja Kuikkavaara.

Talonnimet Kuikkalahti, Kuikanlahti, Kuikkaniemi, Kuikkaranta, Kuikkamäki, Kuikkavaara ja Kuikkoniemi viitannevat useimmin luonnon sukeltajamestarin esiintymiseen, ties miten vanhaan asutukseen. Tällaisia paikannimiä on esiintynyt laajalla alueella. Eteläisimmät ovat Kerimäeltä, Rantasalmelta, Kangasniemeltä ja Leppävirralta, läntisimmät Saarijärveltä ja Konnevedeltä, pohjoisimmat Maaningalta, Rautavaaralta, Kajaanista ja Sotkamosta, itäisimmät Iloimatsista ja Korpiselältä.

Järvinä on tunnettu Kuikkajärvi, Kuikkajärvi, Kuikkalampi ja Kuikkalammit Etelä-Savosta ja Karjalasta Kainuuseen ja Koillismaalle ulottuvalla alueella.

Kuikkakartta on yllättävän selväpiirteinen: Kuikka-peräiset paikannimet rajasivat alueellisesti Savo-Karjalaa tai vähän laajemmin hahmotettua luonnonmaantieteellistä Järvi-Suomea, ellei sitten suomenkielen itäisten murteitten aluetta.

KUIKAT JA KONSTMANNIT

Jukka Kauppinen

Järvilinnun alkukantaisuus – faktoja ja tarinaa

Kuikat ovat linnustomme vanhinta sukukuntaa yhtä hyvin kehityshistoriallisesti kuin pohjoisten lintujen asutushistoriassa. Kuikkalinnut lienevät ensimmäisinä kotiutuneet myös meidän vesiimme viimeisen jääkauden hellittäessä otettaan runsaat kymmenen tuhatta vuotta sitten. Kun jää perääntyi ja missä vähänkin vettä lainehti, kuikat olivat arktisten lintujen etujoukossa valtaamassa vapautuvien selkien kalavesiä.

”Ja sillä se jäiki semmoseksi ja pysyy”

Kuikka ei voi kävellä maalla yhtään, kun sillä ei ole tähän tarkoitukseen kelvollisia jalkoja, kansa on tiennyt – se vetää tai hinaa itsensä nokallaan vedestä pesälle. Tämä tieto johdattelee luomispaikalle, jossa Luojalla oli kuikka tekeillä, jalkoja vailla valmis. Ja kun kuikka ei malttanut enää jalkojaan odottaa, vaan lähti lentoon, niin ”Luoja kerkisi jalat hätäselältä pistee persiiseen”, tiedettiin kertoa Nurmeksessa ja muuallakin. ”Ja sillä se jäiki semmoseksi ja pysyy.”

Kuikka-Koponen

Joku on soukka kuin kuikka. Joku kävellä koikkelehtii, kuikkelehtii.

Kuikkaperinteemme elää savolaisen seikkailijan Kuikka-Koposen hahmossa, joka kuuluisana silmäkääntäjänä on kohauttanut kansaa tien päällä, taloissa ja torieilla. Hän vaeltelee ajattomana kulkijana kansanperinteen lukuisissa tarinoissa.

Vuosina 1833–90 elänyt Kuikka-Koposen tunnettu savolaismies – kirkonkirjojen mukaan Abel Koponen – näki ensi kertaa päivävalon Heinäveden Varistaipaleen kylässä, asui sittemmin myös Kuopiossa ja Savonlinnan lähellä Säämingissä. Säädyltään Kuikka oli ”maankiertäjä, irtolainen”, joka tunnettiin kansanparantajana, tietäjänä, noitana, konstmannina.

Kuikka-arvonimeen Kuposella oli lukuisia ansioita. Yhden selityksen mukaan hän oli saanut nimensä isältään jo poikasena juoksennellessaan Kuikka-nimisen järven jäällä. Koska hän oli etevä vesilläliikkuja ja käytti pientä livakkaa venettä ja sukelletti mielellään, hänen sanotaan viihtyneen vedessä kuin kuikka. Maalla hän kävellä ”kuikkelehti”. Paitsi kuikkannahkalaukku, jossa olivat parantajan taikakalut, hänellä oli tiettävästi myös kuikkannahasta ommeltu hattu.

Kuopiossa koottiin tätä tarinaa selostaen kuinka kuikalla ”oel kiire poes luomispaekalta” ja luoja joutui tökkäsemään kuikalle jalat jälkeen – ”sen taatta se ei piäse mualla kävelemmään kun luoja ei ylettänä jalakoj panna oekeelle kohti”.

Vedessä, rannalla, saaliina, padassa, taikalintuna talossa...

Kuikkaa on pidetty veden haltiana ja taikalintuna, josta on otettu talteen nahka, nokka, jalka tai muu osa taikakapineeksi tai koristeeksi. Tietäjät ovat käyttäneet niitä tietämiseen ja taikojen tekemiseen.

Kuikan pyyntitarkoitus oli yleensä muu kuin ravinto, koska lihaa on pidetty kovin sitkeänä. Tämä tieto on lausuttu kokien kokemuksiin: ”Huono on kuikka keittä, paha lintu paistua.” Vehmersalmella tiedettiin, että kuikan lihaa ”saa keittää kuusi vettä kuivillensa, seitsemännen suurukseen”.

Kuikan nahkasta tehtiin hattuja ja laukkuja. Nahkoja täytettiin oljilla ja pantiin talon päätyseinään levitetyn siivin ”estämään muiden vainolintujen tuloa taloon”. Joskus taas kuikka tuli topattuna vastaan porstuassa, tuvassa tai kamarissa. Rintanahka saatettiin naulata tuvan seinän koristeeksi tai käyttää taskukellon alustaksi. Joskus nahka oli sängyn läheisyydessä mattona, johon pyyhittiin jalat ennen nukkumaan menoa.

Ajan ja sään tietäjät

Jukka Kauppinen

Kuikan värikkäistä käyttäytymispiir-teistä, äänistä ja liikkeistä kansa on lukenut lähiympäristönsä tapahtumia ja muutoksia. Tiedon tulkintaan ja ymmärtämiseen tarvittiin tarkkaa havainnointia ja perityn tiedon pääomaa, olivat ne sitten luonnonhistoriallisia faktoja tai uskomuspohjaista kansan tietoa.

Kyllä kuikka tietää, ja kansa...

Eläinperinneaineistossa kuikka on vakiintunut kutsumanimi, Karjalassa monesti kuikka. Lisäksi lajilla on tunnustamista, elinympäristöä, sijaintia ja muuta asemaa tarkentavia kansanomaisia nimityksiä, kuten suuri kuikka ja selkäkuikka.

Lajinimi on peräisin kuikkavasta huudosta. Kansa on sanonut, että kuikka huutaa, laulaa, ronkottaa, kirkuu ”kuiik, kuiik, kuiik”, äännähtelee ”kull, kull, kull, kull”, kaakattaa, kakattaa, alakaa panna ”ka, ka, ka, ka”, kiljuu, änkättää, uikuttaa, joskus ”surkela änelä”... Näiden lisäksi sen on kuvattu laulavan, että ”aaannoo, aaannoo, aaaunoooo, aaaunooo”. Jotkut noista äänistä muistuttavat ehkä enemmän kaakkuria kuin kuikkaa.

Kuikan ääntely sinänsä tai erikoinen ääntely ja lentely ovat olleet ennusmerkkejä, joista on seurattu poutaa ja sadetta, myrskyä ja kylmää ilmaa. ”Jos kuikka huutaa, tulloo sate.” Pielavedellä ääntelyn on tiedetty merkitsevän pohjoistuulta

Yläveden kuikka, alaveden kuikka

Karttulassa on sanottu: ”Kuikasta kesällä soap kalamies merkitä, että jos selän keskellä sukeltamaan lähtiissään potkasoo ilmaan, on kohta sillä vuorokauvulla kova pohjatuul.”

Yleinen merkki poudasta ja tyynestä on ollut ”selkäkuikka” tai alavesiltä selälle siirtyvä kuikka. Lentosuunnasta on Nilsiässä lausuttu ytimekkäästi: Kuikka lentää etelään, vesisadetta ennustaa. Kuikka lentää pohjoiseen, poutaa ennustaa.

Kuikan mukaan on saanut nimensä joskus myös tuuleton sää ja vesi. Veden pintaa on sanottu kuikan pelloksi: tyyni vesi, johon kuikka vetää vanaa. ”Silee kuin kuikan pelto”, on puhuttu peilityynestä järvenpinnasta.

Kuikka kertoo jäiden lähdön

Karttulassa sanottiin: ”Kun kuikka tulee järvien rannoille, potkii se jäät yhdeksään vuorokauteen pois.” Kuopiosta tunnettiin sama aikataulu, ja se oli voimassa pitkälti länteen päin: kun se tulee, lentää ja ronkottaa, niin yhdeksän vuorokauden tai yön kulluttua istuu se sulaan veteen.

Toinen aikataulu puhuu kolmesta päivästä: ”Kun kuikka tulee Suomeen, niin se ennustaa, että kolmen päivän perästä lähtöö lammista jäät.”

Sananparsi, jonka mukaan ei ole meneminen enää lammen tai järven jääle, kun kuulee kuikan äänen tai laulun, on tuttua kansan puhetta. Sitä on kerrottu erilaisin painotuksin:

Kun kuulet / Kun sa kuulet / Kun sä kuulet / Kun sie kuulet / Jos kuulet //
kuikan äänen / kuikan iänen / kuikan iäne / kullin äänen / kuilin äänen / kuikan laulavan //
älä mene järven jääle / älä pyri järve jääle / nii elä mäne järven jiale / elä mänek järven jiallen /
elä pyri lammin jiale / älä pyri järven jiale / älä astu järve jääle / elä aja hevostas jaele...

Kuikkaa ja kaakkuria koskevaa tietoa on koottu BirdLifen Gavia-sivuille:

www.birdlife.fi/suojelu/lajit/gavia/index.shtml
Ruotsin kuikkalintujärjestö, Lomföreningen: www.projekt-lom.com/
Kuikan levinneisyyskarttoitus Suomen lintuatlastilanteen mukaan:

www.lintuatlas.fi/maps.php?taxon=161
Lisää kansan tietoa kuikasta kirjassa ”Häm-

mästyttävä monimuotoisuus. Luonnon ta-
pahtumia, kansan tietoa, museohavaintoja”
(Kauppinen 2007, Kuopion luonnontieteel-
lisen museon julkaisuja 7. 238 s.)

Museokuikat kalanpyydyksistä

Kuopion luonnontieteelliseen museoon on vuosina 1972–2009 tallennettu 130 kuikkaa, joista suurin osa (82 %) on vanhoja yksilöitä.. Eniten (8–15 yksilöä) niitä on tullut Kuopiosta, Karttulasta, Kaavilta, Tuusniemeltä ja Mäntyharjulta, sitten Vehmersalmelta, Siilinjärveltä, Tervosta, Leppävirralta, Nilsiästä ja Vesannolta (5–7 yksilöä).

Kuukausista toukokuu on ollut kuikille turmiollisin: 37 kuollutta kuikkaa (noin kolmasosa kaikista näytteistä). Kesäkuukausilta on 13–15 ja yhteensä 43 yksilöä (37 %). Kolmelta syyskuukaudelta on 28 yksilöä (24 %). Joulukuulta ja sitä myöhemmältä talviajalta on kokoelmissa kymmenkunta yksilöä.

Noin puolet näytteistä on kalaverkoista. Eniten niitä on jäänyt saaliiksi toukokuulla ja syyskuulla. Kaiken kaikkiaan jonkinlainen tapaturma tai siihen rinnastettava syy – kuten pitkäsiiima, katiska ja törmäys – on koitunut kohtaloksi lähes kahdelle kolmasosalle museokuikista. Melkein viidesosa on löytynyt kuolleena tuntemattomasta syystä.

Kirjallisuutta kuikasta:

Andersson, Å, Lindberg, P. Nilsson, S. G. & Pettersson, Å 1980: Storlommens Gavia arctica häckningsframgång i svenska sjöar. – Vår Fågelvärld 39: 85-94.

Cramp, S. (toim.) 1977-1994: Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic 1-9. Oxford.

Enquist, M. 1978: Storlommens Gavia arctica beteende under våren i Bråviken. – Vår Fågelvärld 37: 325-332.

Eriksson, M. O. G. 1984: Acidification of lakes: effects on waterbirds in Sweden. – Ambio 13: 260-262.

Eriksson, M. O. G. 1985: Prey detectability for fish-eating birds in relation to fish density and water transparency. – Ornis Scandinavica 16: 1-7.

Eriksson, M. O. G. 1986: Reproduction of Black-throated Diver Gavia arctica in relation to fish density in oligotrophic lakes in southwestern Sweden. – Ornis Scandinavica 17: 245-248.

Eriksson, M. O. G. 1987: Storlommens Gavia arctica produktion av ungar i sydvästsvenska sjöar. – Vår Fågelvärld 46: 172-186.

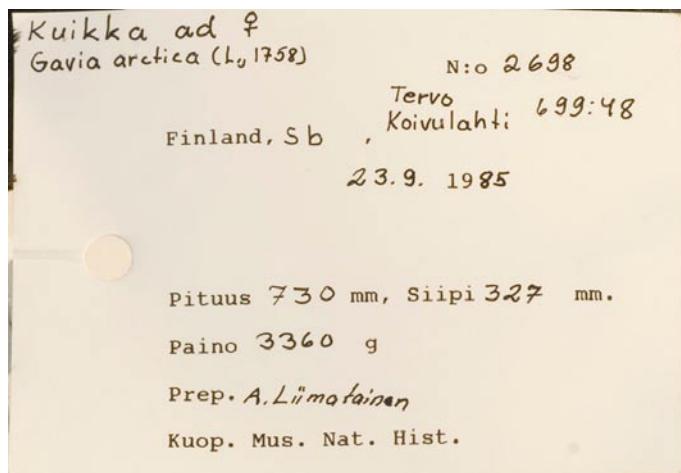
Eriksson, M. O. G. 1994: Susceptibility to freshwater acidification by two species of loon: Red-throated Loon (Gavia stellata) and Arctic Loon (Gavia arctica) in southwest Sweden. – Hydrobiologia 279/280: 439-444.

Eriksson, M. O. G. & Sundberg, P. 1991: The choice of fishing lakes by the Red-throated Diver Gavia stellata and Black-throated Diver Gavia arctica during the

Museon kuikkien mukana on lappu, josta löytyvät löytötiedot

Kuva: Kari Jämen

breeding season

in southwest Sweden. – *Bird Study* 38: 135-144.

Eriksson, M. O. G., Ahlgren, C.-G., Fallbrg, R., Karlsson, G. & Kongbäck H. 1995: Storlommens

Gavia arctica häckningsframgång i sydvästra Sverige 1982-1992. – *Ornis Scicica* 5: 1-14.

Eriksson, M. O. G. & Hake, M. 2000: Storlommens *Gavia arctica* häckningsframgång i relation till vattenkemi, försurning, kvicksilververhalt i fisk och sjöyta i sydsvenska sjoar. – *Ornis Svecica* 10: 95-105.

Eriksson, M. O. G. & Lindberg, P. 2005: Kviksilverbelastningen hos svenska smålommor *Gavia stellata* och storlommor *Gavia arctica*. – *Ornis Svecica* 15: 1-12.

Eriksson, M. O. G., Haglund, B. & Jurka, J. 2008: I svenska lomvatten – myter, möten, minnen och maner. – *Sveriges Ornitologiska förening, Bulls Graphics, Halmstad.*

Götmark, F., Neergaard, R. & Åhlund, M. 1989: Nesting ecology and management of the Arctic Loon in Sweden. – *J. Wildl. Manage* 53: 1025-1031.

von Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963-72: Pohjolan linnut värikuvin. Helsinki.

Hölsä, I. 1980: Kuikka pesimäaikaan Etelä-Karjalassa. – *Ornis Karelica* 6: 19-23.

Kauppinen, J. 1983: Pohjois-Savon kuikkainventointi. – *Siivekäs* 4: 43-49.

Kauppinen, J. 1984: Pohjois-Savon järvinlunnustosta. – *Siivekäs* 5: 104-110.

Kauppinen, J. & Pakarinen, R. 1984: Pohjois-Savon kuikat. – *Siivekäs* 5: 111-116.

Kauppinen, J. 1993: Densities and habitat distribution of breeding waterfowl in boreal lakes in Finland. – *Finnish Game Research* 48: 24-45.

Kauppinen, J. & Väisänen, R. A. 1993: Ordination and classification of waterfowl communities in south boreal lakes. – *Finnish Game Research* 48: 3-23.

Finnish Game Research 48: 3-23.

Kauppinen, J. 1997: Structure of breeding waterfowl communities in boreal lakes. An approach to monitoring waterfowl communities. – *Kuopio University Publications C. Natural and Environmental Sciences* 59: 56 s.

Kauppinen, J. & Pakarinen, R. 1997: Black-throated Diver. *Gavia arctica*. – *Teoksessa:*

Hagemeier, W. J. M. & Blair, M. J. (toim.), *The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their distribution and abundance*, ss. 2-3. London.

Kauppinen, J. 1999: Kuikka *Gavia arctica*. – *Teoksessa:* Ruokolainen, K. & Kauppinen, J. (toim.),

Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto. Kuopion luonnontieteellisen museon julkaisuja 5, ss. 70-71.

Kauppinen, J. 2007: Kirjoitukset ”Kuikkain kartta”, ”Kuikat ja konstmannit” sekä ”Kansa kuikan parissa”. – *Teoksessa:* Kauppinen, J., *Hämmästyttävä monimuotoisuus. Luonnon tapahtumia, kansan tietoa, museohavaintoja. Kuopion luonnontieteellisen museon julkaisuja* 7, ss. 30-41.

Knuutinen, J. & Pakarinen, R. 1981: Rautalammin Etelä-Konneveden vesi- ja rantalinnusto. – *Siivekäs* 2: 2-9.

Lampolahti, J. & Nuotio, K. 1994: Satakunnan kuikkakanta 1990-luvulla. – *Satakunnan Linnut* 25: 40-46.

Lehtonen, L. 1965: Kuikan, *Gavia a. arctica* (L.), muutosta ja pesimiskauden alkuvaiheen tapahtumista. – *Ornis Fennica* 42: 76-89.

Lehtonen, L. 1970: Zur Biologie des Prachttauhers, *Gavia a. arctica* (L.) – *Annales Zoologici Fennici* 7: 25-60.

Lehtonen, L. 1974: Zur individuellen Erkennung des Prachttauhers *Gavia a. arctica* im Brutkleid. – *Ornis Fennica* 51: 117-121.

Lehtonen, L. 1991: The behaviour of a flock of Black-throated Divers on lake Alakivijärvi in Luumäki 15.9.1990. – *Ornis Fennica* 68: 66-68.

Nilsson, S. G. 1977: Adult survival rate of the Black-throated Diver *Gavia arctica*. – *Ornis Scandinavica* 8: 193-195.

Nilsson, S. G., Nilsson, L. 1978: Breeding bird community densities and species richness in lakes. – *Oikos* 31: 214-221.

Nilsson, S. G. & Pettersson, Å. 1978: Det svenska storlombeståndets storlek. – *Vår*

Fågelvärld 37: 251-253.

Pakarinen, R. 1982: Kuikan poikastuotos Rautalammin reitin keskiosissa vuosina 1980 ja 1981. – *Siivekäs* 3: 1-8.

Pakarinen, R. 1983: Kuikan poikastuotos Rautalammin reitin keskiosissa vuonna 1982. – *Siivekäs* 4: 50.

Pakarinen, R. 1986: Hautovat kuikat soutu- ja kilpailun yleisönä Rautalammillä. – *Siivekäs* 7: 56-57.

Pakarinen, R. 1988: Suomen kuikkakanan tila. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Eläintieteen laitos, morfologian ja ekologian osasto. 49 s.

Pakarinen, R. 1989: Suomen kuikkakanta ja sen tulevaisuus. – *Lintumies* 24: 2-11.

Sjölander, S. 1978: Reproductive behaviour of the Black-Throated Diver *Gavia arctica*. – *Ornis Scandinavica* 9: 51-65.

Solonen, T. 1983: Kuikka *Gavia arctica*. *Teoksessa:* Hyytiä, K., Kellomäki, E., Koistinen, J. (toim.), *Suomen lintuatlas*, ss. 14-15.

Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun linnusto. Topografinen tutkielma. – *Acta Societas Fauna et Flora Fennica* 31 (5): 1-150.

Tuomainen, J. 1983: Keski-Kallaveden pesivä lokki- ja vesilinnusto. – *Siivekäs* 2: 122-139.

Virtanen, J. 1990: Havaintoja kuikan poikastuotosta Keski-Suomessa. – *Keski-Suomen Linnut* 15: 28-29.

Virtanen, J. 2009: Kokemuksia kuikka-seurannasta. – *Gavia* 1: 5-12 (www.bird-life.fi/suojelu/lajit/gavia/ladattavat/gavia1.pdf)

von Wright, J. 1857: Kuopiotraktens fogelfauna. – *Bidrag till Finlands naturkännedom* 2: 1-52, 131.

Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. Helsinki.

MUUTTAJATAULUKKO 2008

Vuoden 2008 ensimmäiset ja viimeiset havainnot muuttavista lajeista

*=ennätys **=syysmuuton loppua ei voida määrittää

	Kevään 2008 ensi		Syksyn 2008 viim.			Kevään 2008 ensi		Syksyn 2008 viim.	
laulujoutsen	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				vesipääsky	21.5.	Siilinjärvi	22.7.	Siilinjärvi
metsähanhi	1.4.	Nilsia	26.10.	Suonenjoki	pikkulokki	26.4.	Maa, Rautalampi	6.9.	Siilinjärvi
haapana	6.4.	Varkaus	22.11.	Kaavi	naurulokki	1.4.	Kuo, Var, Rautalampi	16.11.	Lapinlahti
tavi	2.4.	Rautalampi	6.11.	Nilsia	kalalokki	2.4.	Kuopio	**	
sinisorsa	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				selkalokki	31.3.	Varkaus	28.9.	Kuopio
jouhisorsa	11.4.	Kuopio	2.11.	Sii, Leppävirta	harmaalokki	23.2.	Varkaus	**	
heinätavi	16.4.	Rautalampi	20.8.	Maaninka	merilokki	22.2.*	Varkaus	21.10.	Iisalmi
lapasorsa	17.4.	Maaninka	19.10.	Kuopio	kalatiira	25.4.	Lapinlahti	6.9.	Siilinjärvi
punasotka	15.4.	Kuopio, Varkaus	19.10.	Varkaus	sepelkyyhky	25.2.*	Suonenjoki	18.10.	Kuopio
tukkasotka	11.4.	Varkaus, Kuopio	6.12.	Siilinjärvi	käki	3.5.	Maaninka	12.8.	Siilinjärvi
alli	26.4.	Maaninka	10.11.	Suonenjoki	tervapääsky	14.5.	Kuopio	8.10.	Kuopio
mustalintu	12.4.	Iisalmi	8.12.	Varkaus	kiuru	29.3.	Siilinjärvi	23.10.	Kuopio
telkkä	14.3.	Suonenjoki	**		törmäpääsky	1.5.	Siilinjärvi	31.7.	Iisalmi
uivelo	5.4.	Siilinjärvi	6.11.	Lapinlahti	haarapääsky	13.4.	Suonenjoki	20.10.	Varkaus
tukkakoskelo	26.4.	Kuopio,	2.11.	Kuopio	räystäspääsky	26.4.	Maaninka	13.9.	Nilsia
isokoskelo	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				metsäkirvinen	16.4.	Kuopio	27.9.	Sii, Kuo
kaakkuri	18.4.	Suonenjoki	29.10.	Kuopio	niittykirvinen	5.4.	Kuo, Raut, Suonenj.	18.10.	Siilinjärvi
kuikka	16.4.	Suonenjoki	29.11.	Kuopio	lapinkirvinen	10.5.	Rautavaara	27.9.	Kuopio
härkälintu	25.4.	Rautalampi	22.11.	Siilinjärvi	keltavästäräkki	27.4.	Siilinjärvi	20.9.	Suonenjoki
mustakurkku-uikku	24.4.*	Keitele	16.8.	Siilinjärvi	västäräkki	1.4.	Rautalampi	3.11.	Kuopio
merimetso	17.2.*	Varkaus	5.10.	Kuopio	koskikara ***	12.4.	Kuopio	2.11.	Rautalampi
kaulushaikara	4.4.	Lapinlahti	6.10.	Kuopio	peukaloinen	30.3.	Leppävirta	22.11.	Leppävirta
harmaahaikara	11.4.	Kuopio	5.11.	Kuopio	rautiainen	3.4.	Lapinlahti	14.10.	Kuopio
mehiläishaukka	16.5.	Kuopio	21.9.	Siilinjärvi	punarinta	2.4.	Kiur, Vark, Lep, Kuo	29.10.	Siilinjärvi
ruskosuohaukka	2.4.*	Rautalampi	20.9.	Maaninka	satakieli	15.5.	Varkaus	28.6.	Leppävirta
sinisuohaukka	6.4.	Maaninka	5.10.	Juankoski	sinirinta	6.5.	Nilsia	30.9.	Kuopio
kanahaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				leppälintu	29.4.	Nil, Iis, Rautalampi	16.11.*	Kaavi
varpushaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				pensastasku	1.5.	Siilinjärvi	28.9.	Kuopio
hiirihaukka	29.3.	Sii, Suonenjoki	9.11.	Tuusniemi	kivitasku	17.4.	Kuopio	3.11.*	Sonkajärvi
piekana	1.4.	Rautalampi	2.11.	Iisalmi	mustarastas	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää			
sääksi	11.4.	Kuopio	25.9.	Kuopio	räkättirastas	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää			
tuulihaukka	29.3.	Siilinjärvi	24.11.	Siilinjärvi	laulurastas	9.4.	Kuopio	6.11.	Juankoski
ampuhaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää				punakylkirastas	6.4.	Leppävirta	2.11.	Varkaus, Nil
nuolihaukka	18.4.	Leppävirta	4.10.	Lapinlahti	kulorastas	30.3.	Kuopio	1.11.	Siilinjärvi
luhtakana	28.4.	Maaninka	20.8.	Maaninka	pensassirkkalintu	23.5.	Maaninka	29.7.	Maaninka
luhtahuitti	28.4.	Maaninka	14.7.	Siilinjärvi	viitasirkkalintu	9.6.	Varkaus	1.7.	Kuopio
ruisräätä	27.5.	Iisalmi	7.8.	Siilinjärvi	ruokokertunen	3.5.	Maaninka	21.9.	Siilinjärvi
nokikana	1.4.	Iisalmi	6.10.	Kuopio	rytikertunen	20.5.	Kuopio	21.5.	Kuopio
kurki	1.4.	Lapinlahti	18.10.	Tervo	luhtakertunen	25.5.	Kuopio	12.7.	Kuopio
meriharakka	11.4.	Varkaus	13.8.	Sonkajärvi	viitakertunen	27.5.	Kuopio	30.7.	Varkaus
pikkutylli	17.4.	Lapinlahti	16.8.	Siilinjärvi	lehtokerttu	19.5.	Varkaus	7.9.	Kuopio
tylli	3.5.	Maaninka	20.9.	Siilinjärvi	hernekerttu	1.5.	Vark, Kuo, Siilinjärvi	21.9.	Kuo, Leppäv.
kapustarinta	10.4.	Siilinjärvi	5.10.	Siilinjärvi	pensaskerttu	1.5.*	Rautalampi	8.9.	Kuopio
töyhtöhyppä	11.3.	Suonenjoki	28.9.	Lapinlahti	sirttäjä	1.5.	Kuopio, Lapinlahti	31.8.	Lapinlahti
pikkusirri	27.5.	Siilinjärvi	5.9.	Siilinjärvi	tiltalti	10.4.	Suonenjoki	16.10.	Kuopio
lapinsirri	17.5.	Maaninka, Nilsia	28.8.	Nilsia	pajulintu	27.4.	Suonenjoki	1.10.	Kaavi
suosirri	14.5.	Nilsia	12.10.	Siilinjärvi	harmaasiippo	1.5.	Kuopio	21.9.	Leppävirta
jänkäsirriäinen	23.5.	Siilinjärvi	22.7.	Siilinjärvi	kirjosieppo	28.4.	Rautalampi, Kuopio	7.8.	Suonenjoki
suokukko	27.4.	Lapinlahti, Maaninka	12.10.	Siilinjärvi	pikkulepinkäinen	20.5.	Kuopio	15.9.	Kuopio
jänkäkurppa	14.4.*	Kuopio	4.10.	Kuopio	mustavaris	9.3.	Kuopio	ei syyshavaintoja	
taivaanvuohi	8.4.	Rautalampi	25.10.	Siilinjärvi	kottarainen	30.3.	Kuopio, Kaavi	8.11.	Kiuruvesi
lehtokurppa	28.3.	Iisalmi	6.11.	Siilinjärvi	peippo	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää			
mustapyrstökuiri	24.4.	Maaninka	ei syyshavaintoja		järripeippo	5.4.	Kuopio	15.11.	Juankoski
punakuiri	3.5.	Lapinlahti	20.8.	Siilinjärvi	tikli	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää			
pikkukuovi	24.4.	Suonenjoki, Nilsia	5.8.	Siilinjärvi	vihervarpunen	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää			
kuovi	9.4.	Karttula	24.9.	Kuopio	hemppo	1.4.	Vesanto	19.10.	Siilinjärvi
mustaviklo	27.4.	Maaninka	7.9.	Kuo, Maa	punavarpunen	16.5.	Karttula	1.9.	Kuopio
punajalkaviklo	21.4.	Maaninka	15.8.	Siilinjärvi	lapinsirkku	2.4.	Kuopio	16.10.	Kuopio
valkoviklo	16.4.	Leppävirta	18.8.	Siilinjärvi	pulmunen	11.3.	Kuopio	25.10.	Siilinjärvi
metsäviklo	11.4.	Suonenjoki	7.8.	Siilinjärvi	peltosirkku	10.5.	Maaninka	20.8.	Maaninka
liro	24.4.	Nilsia	19.8.	Siilinjärvi	pohjansirkku	2.5.	Rautavaara	20.9.	Maaninka
rantasipi	17.4.	Kuopio, Maaninka	19.8.	Siilinjärvi	pajusirkku	2.4.	Vieremä	28.10.	Kuopio

MUUTTAJATAULUKKO 2007

Vuoden 2007 ensimmäiset ja viimeiset havainnot muuttavista lajeista

*=ennätys

**=syysmuuton loppua ei voida määrittää

	Kevään 2007 ensi	Syksyn 2007 viim.		Kevään 2007 ensi	Syksyn 2007 viim.
laulujoutsen	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää		vesipääsky	19.5.* Nilsia	22.9.* Siilinjärvi
metsähanhi	31.3.* Iis, Sii	3.11. Lapinlahti	pikkulokki	27.4. Maaninka	24.7. Siilinjärvi
haapana	26.3.* Kuopio	30.11. Suonenjoki	naurulokki	27.3. Kuopio	29.10. Lapinlahti
tavi	29.3. Kuopio	17.11. Iisalmi	kalalokki	29.3. Varkaus	28.11. Rau, Sii
sinisorsa	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää		selkälokki	29.3.* Varkaus, Kuopio	18.10. Kuopio
jouhisorsa	30.3.* Sii, Lep, Nil	9.10. Siilinjärvi	harmaalokki	23.2.* Sonkajärvi	**
heinätavi	17.4. Iisalmi	20.8. Maaninka	merilokki	11.3. Varkaus	18.11. Kuopio
lapasorsa	15.4. Lap, Iisalmi	25.9. Sii, Kuo	kalatiira	25.4. Lapinlahti	4.9. Suonenjoki
punasotka	30.3.* Iisalmi	6.7. Siilinjärvi	sepelkyyhky	15.3.* Suonenjoki	27.10. Siilinjärvi
tukkasotka	13.4. Kuopio	29.11. Varkaus	käki	7.5. Ves, Jua, Rau	28.8. Iisalmi
alli	11.4. Tuusniemi	30.11. Rau, Var	tervapääsky	12.5. Siilinjärvi	4.9. Kuopio
mustalintu	6.5. Kuopio	30.11. Suonenjoki	kiuru	11.3.* Kuopio	19.10. Suonenjoki
telkkä	9.3. Leppävirta	**	törmäpääsky	27.4. Maaninka	13.9. Siilinjärvi
uivelo	29.3.* Iisalmi	19.11. Siilinjärvi	haarapääsky	17.4. Leppävirta	30.9. Kuopio
tukkakoskelo	18.4. Kuopio	18.11. Varkaus	räystäspääsky	27.4. Maa, Sii, Rau	23.9. Lapinlahti
isokoskelo	18.3. Varkaus	**	metsäkirvinen	20.4. Kuopio	23.9. Sii, Kuo
kaakkuri	13.4. Suonenjoki	3.11. Kuopio	niittykirvinen	25.3.* Rautalampi	14.10. Siilinjärvi
kuikka	17.4. Maa, Kuopio	24.11. Kuopio	lapinkirvinen	ei kevähavaintoja	15.9. Siilinjärvi
härkälintu	25.4. Vesanto, Suo	7.10. Kuopio	keltavästäräkki	27.4. Suonenjoki	23.9. Kuopio
mustakurkku-uikku	25.4. Keitele	8.7. Sonkajärvi	västäräkki	25.3. Kuopio	4.11. Kuopio
merimetso	15.4. Varkaus	7.10. Kuopio	koskikara ***	14.4. Kuopio	21.10. Rautavaara
kaulushaikara	1.4. Varkaus	2.10. Lapinlahti	peukaloinen	31.3. Maaninka	8.10. Rautalampi
harmaahaikara	15.4. Kuopio	27.11. Lapinlahti	rautiainen	3.4. Lapinlahti	30.11.* Suonenjoki
mehiläishaukka	15.5. Kaavi	28.9. Siilinjärvi	punarinta	25.3.* Kuopio	4.11. Kuopio
ruskosuohaukka	12.4. Kuopio	25.9. Kuopio	satakieli	17.5. Varkaus	17.6. Iisalmi
sinisuohaukka	30.3.* Suonenjoki	21.10. Lapinlahti	sinirinta	13.5. Iisalmi	25.9. Siilinjärvi
kanahaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää		leppälintu	28.4. Siilinjärvi	13.10. Lapinlahti
varpushaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää		pensastasku	7.5. Kuopio	26.9.* Suonenjoki
hiirihaukka	13.3.* Kuopio	23.9. Leppävirta	kivitasku	18.4. Kuopio	29.9. Suonenjoki
piekana	6.4. Varkaus	14.11. Siilinjärvi	mustarastas	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää	
sääksi	10.4. Rautalampi	29.9. Kuopio	räkättirastas	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää	
tuulihaukka	24.3. Kuopio	17.10. Iisalmi	laulurastas	24.3.* Lapinlahti	28.11.* Kuopio
ampuhaukka	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää		punakylkirastas	27.3. Suonenjoki	17.11. Kuopio
nuolihaukka	21.4. Kuopio	7.10. Lapinlahti	kulorastas	17.3.* Kuopio	7.11. Varpaisjärvi
luhtakana	15.4. Kuopio	5.6. Maaninka	pensassirkkalintu	24.5. Varkaus	5.8. Maaninka
luhtahuitti	15.5. Maaninka	13.7. Varkaus	viitasirkkalintu	28.5. Leppävirta	21.7. Varkaus
ruisräökkä	19.5. Siilinjärvi	22.8. Vieremä	ruokokerttunen	12.5. Maaninka	26.9. Kuopio
nokikana	29.3. Maaninka	20.10. Lapinlahti	rytikerttunen	20.5. Varkaus	17.6. Keitele
kurki	26.3. Lapinlahti	8.10. Suonenjoki	luhtakerttunen	25.5. Keitele	20.6. Nilsia
meriharakka	11.4. Varkaus	24.9. Lapinlahti	viitakerttunen	20.5. Leppävirta	16.7. Varkaus
pikkutylli	5.5. Suonenjoki	5.9. Siilinjärvi	lehtokerttu	16.5. Leppävirta	22.9. Kuopio
tylli	11.5. Siilinjärvi	30.9. Siilinjärvi	hernekerttu	5.5. Nilsia	22.9. Kuopio
kapustarinta	25.3.* Kiuruvesi	7.10. Sii, Kuo, Lap	pensaskerttu	12.5. Sii, Maaninka	23.9. Kuopio
töyhtöhyppä	13.3. Siilinjärvi	24.9. Maaninka	sirittäjä	8.5. Lep, Varkaus	27.10.* Kuopio
pikkusirri	31.5. Siilinjärvi	28.9. Siilinjärvi	tiltalti	22.4. Rautalampi	9.10. Kuopio
lapisirri	12.5. Siilinjärvi	1.9. Siilinjärvi	pajulintu	1.5. Kuopio	5.10. Suonenjoki
suosirri	11.5. Siilinjärvi	1.10. Kuopio	harmaasieppo	5.5. Kaavi	23.9. Kuopio
jänkäsirriäinen	25.5. Siilinjärvi	24.7. Siilinjärvi	kirjosieppo	26.4. Vesanto	22.9. Kuopio
suokukko	27.4. Maa, Lapinlahti	24.9. Maaninka	pikkulepinkäinen	25.4. Nilsia	23.10. Iisalmi
jänkäkurppa	15.4.* Kiuruvesi	16.10. Siilinjärvi	mustavaris	11.3. Kuopio	14.9. Suonenjoki
taivaanvuohi	29.3.* Siilinjärvi	28.11. Kuopio	kottarainen	12.3. Leppävirta	17.11.
lehtokurppa	28.3. Kuo, Juankoski	6.11. Siilinjärvi	peippo	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää	
mustapyrstökuiiri	12.5. Maaninka	3.7. Siilinjärvi	järripeippo	31.3. Kuopio	30.11. Iisalmi
punakuiiri	30.5. Siilinjärvi	12.9. Siilinjärvi	tikli	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää	
pikkukuovi	5.5. Rau, Sii, Iis, Maa	11.8. Siilinjärvi	vihervarpunen	Muuton alkua ja loppua ei voida määrittää	
kuovi	31.3.* Kuopio	31.8. Kuopio	hemppo	25.3. Sii, Rau	19.10. Suonenjoki
mustaviklo	3.5. Kuopio	2.9. Siilinjärvi	punavarpunen	17.5. Var, Kuopio	19.8. Kuopio
punajalkaviklo	16.4. Lapinlahti	9.9. Siilinjärvi	lapinsirkku	9.4. Kuo, Sii	29.9. Siilinjärvi
valkoviklo	14.4. Rautalampi	31.8. Siilinjärvi	pulmunen	13.3. Kuopio	17.11. Siilinjärvi
metsäviklo	14.4. Tervo, Rau	30.8. Kuopio	peltosirkku	13.5. Maaninka	9.9. Maaninka
liro	22.4. Rautalampi	25.8. Siilinjärvi	pohjansirkku	8.5. Rautavaara	29.9. Siilinjärvi
rantasipi	14.4.* Varkaus	5.9. Siilinjärvi	pajusirkku	24.3.* Leppävirta	7.10. Siilinjärvi

Pohjois-Savon lintuvuosi 2007, osin myös 2008

Asta Lähdesmäki

Jälleen on joukko ahkeria puurtajia tutkinut lintutietopalvelu Tiiraan ilmoitettuja havaintoja ja kerännyt niistä laji lajilta olennaisimpia tietoja katsauksiin ja taulukoihin.

Katsausten tarpeellisuudesta on keskusteltu niin kirjoittajien kuin laajemmankin joukon kesken. Vaikka Tiirasta voi itse kukin tehdä monipuolisia hakuja ja sieltä löytyvät myös kunkin lajin ensihavainnot kultakin vuodelta, niin silti nähtiin tarpeen koota olennainen tieto vuosikatsaukseen. Suuresta havaintomassasta on vaikea hakea nopeasti tietoa ja toisaalta jotkut havainnot vaativat tarkistuksia, sillä monenlaisten virheiden mahdollisuuskin on aina olemassa.

Viime vuosien tapaan muuttavien lajien vuoden ensimmäiset ja viimeiset havainnot löytyvät ytimekkäästä taulukosta. Tai paremminkin taulukoista, sillä myös vuoden 2008 muuttajataulukko julkaistaan tässä lehdessä. Vuoden 2008 harvinaisuuksista, pienemmistä ja suuremmista, koottu katsaus ennätti jo tähän lehteen, mutta muiden lajien osalta lintuvuoden 2008 kulku on vielä tekeillä ja julkaistaan myöhemmin.

Yölaulajakatsaus 2007 ei ennättänyt tähän lehteen, mutta niidenkin osalta ensimmäiset ja viimeiset havainnot löytyvät taulukoista.

Paljon on keskusteltu siitä, näkykö ilmastonmuutos jo lintujen muutossa. Siihen tulokseen on tultu, että jossain määrin näkyy, etenkin kevätmuuton aikaistumisena. Kotisivuiltamme löytyvä suuri saapujataulukko 1965-2007 (pian myös 2008) kertoo samansuuntaista trendiä olevan Savon linnuillakin.

Vuosien 2007 ja 2008 säistä ei tässä lehdessä kerrota tarkemmin, jokainen olkoon siinä suhteessa aloitteellinen ja käyttököön esim. Ilmatieteen laitoksen sivuilta löytyviä monipuolisia säätilastoja ”männeiden ilimojen” selvittämiseen. Osoite on: <http://www.fmi.fi/uutiset/index.html>.

Mutta sen verran asiasta, että katsokaapa vuoden 2007 saapujataulukkoa. Suuri määrä uusia saapumisennätyksiä ja osa niistä hurjan varhaisia! Maaliskuu 2007 oli Ilmatieteen laitoksen tiedotteen mukaan Suomessa huippulämpimin. Maaliskuu keskilämpötila oli koko maassa yli kolme astetta keskiarvojen yläpuolella. Myös maaliskuu aikaisemmat lämpöennätykset rikottiin useaan otteeseen.

Ilmatieteen laitoksen mukaan terminen kevät alkoi maan etelä- ja keskiosassa tänä vuonna noin kuukauden etujassa, 2. –10. maaliskuuta. Terminen kevät alkaa, kun vuorokauden keskilämpötila vakiintuu nol-lan yläpuolelle. Maaliskuu keskilämpötila kohosi koko maassa 3–5,5 astetta keskimääräisarvojen yläpuolelle. Ei ihme, että lintuja saapui todella aikaisin ja myös poikkeuksellisen runsaasti. Huhtikuun alku toi sitten vielä kipakointa yöpakkasia ja mm. töyhtöhyppien pakomuuttoa nähtiin, mutta siitä huolimatta osa niistä ryhtyi poikkeuksellisen aikaisin pesimäpuuhiin.

Ilmastonmuutos onkin yksi syy jatkaa pinnistelyä katsausten värkkäämisessä edelleen. Katsaukset julkaistaan myös kotisivuiltamme, jotta tämä suuri työ saisi mahdollisimman paljon lukijoita. Osa katsauksista on jo julkaistu ja julkaistaan jatkossakin ensin sivuilla ja sitten vasta lehdessä.

Käytetyt lyhenteet

k = koiras

n = naaras

1 kn = 1 koiras ja yksi naaras,

2 kn = kaksi koirasta ja kaksi naarasta

p = paikallinen

m = muuttava

kiert. = kiertelevä

Ä = laulava tai soidinääntelevä

ä = muuten ääntelevä, äänihavainto

n-puk = naaraspuikuinen

jp = juhlapuku

tp = talvipuku

vp = vaihtopuku

pull = untuvapoikanen

juv = 1. täydellinen puku

ad = aikuispuku

1kv = samana vuonna syntynyt lintu

2kv = edellisenä vuonna syntynyt lintu

yks. = yksilö, yksilöä

a = parvi; a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea, 100 m/5a = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa

us = useita

A/B = lajilleen määrittämätön hanhi

Anser = lajilleen määrittämätön harmaahanhilaji

Branta = Branta-suvun hanhi

Kiitokset

Suuret kiitokset kaikille katsausten kirjoittajille, taulukoiden laatijoille ja tarkastustyön tekijöille! Havaintojen yhteydessä ei yleensä ole nimiä, siihen on monia syitä. Lajin vuodenkulku koostuu suuresta joukosta havaintoja, ei vain ensi- tai viimehavainnoista. Näin suurta määrää havainnoijanimiä ei voida julkaista kokonaan ja lyhenteiden laadinta suurelle havainnoijia on työläs prosessi. Mikäli haluatte tietää tietyn havainnon tekijän, sen voi selvittää Tiiran haulla laji ja päivämäärä hakukriteereinä. Osa havainnoista voi olla salattuja eikä sitä löydy, mutta tarvittaessa tarkempia tietoja saa katsausten kirjoittajilta tai aluevastaavalta.

Nimilista on mukana, mutta siitäkin voi puuttua nimiä, mistä ei pidä loukkaantua. yksinkertaisesti: SUURKIITOS kaikille teille, jotka olette ilmoittaneet Tiiraan havaintoja Pohjois-Savon alueelta! Vuonna 2007 niitä oli n. 21300 ja vuonna 2008 n. 22600.

Katsausten kirjoittajat

Jyrki Uotila: Vesilinnut, rantakanat, kurki, lokit, kyyhkyt, tikat ja varpuslinnut kiurusta hippiäiseen

Käytetyt kuntalyhenteet

Iis Iisalmi

Jua Juankoski

Kaa Kaavi

Kar Karttula

Kei Keitele

Kiu Kiuruvesi

Kuo Kuopio

Lap Lapinlahti

Lep Leppävirta

Maa Maaninka

Nil Nilsia

Pie Pielavesi

Rau Rautalampi

Rva Rautavaara

Sii Siilinjärvi

Son Sonkajärvi

Suo Suonenjoki

Ter Tervo

Tuu Tuusniemi

Vjä Varpaisjärvi

Vrk Varkaus

Ves Vesanto

Vie Vieremä

Markku Ukkonen: Kahlaajat
Aarne Hagman: Varpuslinnut hippäisestä
pajusirkkuun
Kalevi Rutonen ja Seppo Räsänen: Petolin-
nut
Eelis Rissanen: Harvinaisuudet

Taulukot

Mikael Rytkönen, Eelis Rissanen ja Asta
Lähdesmäki

VESILINNUT

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Tammi- ja helmikuulta havaintoja kaik-
kiaan n. 70 yksilöstä; suurimpina, vuoden
ensi päivinä löytyneinä kerääntyminä Vrk
Ruokojärvi 8 ad + 3 (2kv) ja Suo Iisvesi 6
ad + 5 (2kv). Lisäksi 11.1. Kuo Saarijärvellä
nähtiin 8 luonaaseen matkaavaa joutsenta.
Kevätmuutto alkoi 8.3. kolmen vanhan
linnun laskeutumisella Rau Tyyrinvirran
tornin edustalle. Maaliskuun suosituin ko-
koontumispaikka oli Kiu Ryönänjärvi, josta
ilmoitettiin seuraavat lukemat: 19.3. 54 p,
21.3. 45 p ja 26.3. 40 p. Huhtikuun suosik-
kipaikka oli puolestaan Kar Keihäsjärvi:
1.4. 70 p, 4.4. 150 p, 6.4. 80 p, 8.4. 104
p ja 29.4. 63 p. Toukokuussa suurimmat
joutsenmassat olivat siirtyneet Vieremälle:
14.5. Vie Vieremänjärvi 140 p ja 28.5. Vie
Salahminjärvi 105 p. Syksyllä paluu etelään
alkoi jo syyskuun alussa, mutta vasta 25.9.
päästiin määrissä yli sadan, eli Lap Raivio

101 p. Ja syksyn suurimpana ilmoitettuna
lepäilijäporukkana 7.10. Lap Lahdenperä
303 p ja parhaana muuttopäivänä 13.10.,
jolloin Sii Vehkamäellä nähtiin 153 lin-
tua 21 parvessa. Muuttajia ja lepäilijöitä
nähtiin pitkin syksyä ja joulukuulta kertyi
Tiiraan vielä yli 40 joutsenhavaintoa. Esi-
merkiksi joulupäivänä majaili Suo Siionin
sillan ja Iisveden välillä vielä 50 (19 ad 31
juv) joutsenta.

HANHET

Syksy 2007 jäi edellisen syksyn malliin
mieliin hyvänä arktisten hanhien syksynä.
Kaikkiaan ajalla 10.9.–21.10. ilmoitet-
tiin hieman yli 30000 hanhea, joista valko-
poskia noin 14 000, A/B-hanhia runsas 11
000 ja sepelhanhia noin 2 500. Erikoista
oli muuton pakkaantuminen yhteen viikon-
loppuun, sillä 6.–7.10. Tiiraan merkattiin
reilut 23 000 hanhea. Eli kerrankin tuulet
ja viikonpäivät suosivat.

Lauantaina 6.10. hanhia nähtiin eniten
Kuo Puutossalmella, jossa virka-aikaan
(klo 8–16) nähtiin yhteensä 3795 m hanhea.
Määritetyistä hanhista sepel- ja valkopo-
skia oli kumpaakin noin 1100 ja tundrahan-
hia 85. Määrittämättömät olivat joko bran-
toja (306) tai A/B-hanhia (1229). Kovinta
meno taisi olla Savossa klo 13–14, jolloin
Kuo Rönössä nähtiin 1350 A/B-hanhea, 160
anserina ja 220 tundrahanhea, joukossa 1000
A/B-hanhen jättiparvi. Kyseistä parvea ei
nähty Puutossalmella, eikä myöskään Sii

Vehkamäellä, jossa päivystettiin klo 11.25–
14.30 ja saaliiksi kertyi noin 1500 m han-
hea. Näiden perinteisten paikkojen lisäksi
kunnan lukemiin päästiin myös Suo Oit-
tilansalossa, jossa muutti klo 12.50–14.30
yhteensä 2480/8a valkuposkea. Hanhia li-
ikkui vielä illallakin. Kuo Kelloniemessä
muutti klo 17.00–18.45. 470 hanhea ja Kuo
Hiltulanlahdessa kuultiin iltakahdeksalta
kolmen (sepel) hanhiparven ääntä pimeältä
taivaalta.

Sunnuntaina 7.10. Kuo Puutossalmella
päästiin lähes lauantaisiin lukemiin, eli
3380 m hanheen. Määritettyjä oli lauan-
taita vähemmän ja ne olivat valtaosin
valkuposkihanhia (880). Kaukana me-
nevät parvet oli merkittävä A/B-hanhiksi
ja niitä kertyi klo 14.00 mennessä 2130 m.
Oman lisänsä päivään toi puolen päivän
jälkeen tihentynyt sumu, minkä jälkeen
suuntansa menettäneitä hanhia lensi kaik-
kiin mahdollisiin suuntiin. Esimerkiksi
Sii Siltasalmella päivän saldo 2890 m
koostui pelkästään ”kompassinsa” huk-
neista hanhista. Muualta listattakoon kak-
si kunnan parvea: Lap Akkalansalmella
nousi lentoon 1000 valkuposkea Busterin
hätistämänä ja Suo Heposuolla nähtiin
1200 hanhen muuttoparvi, josta kuultiin
ainoastaan valkuposken ääntä.

Lajilleen määrittämättömät han- het

Keväällä määrittämättömiä hanhia ilmoitet-
tiin hieman yli 500. Näistä valtaosa nähtiin
metsähanhen päämuuttoaikaan, mutta 7.5.

Laulujoutsenparvia voi nähdä pelloilla kevästä syksyyn.

Kuva: Mikko Pärssinen

Metsähanhia sänkipellolla.

Kuva: Ilkka Markkanen

Sii Vehkamäen 13 m ja 15.5. Kuo Kellonien 15 m saattoivat olla arktisia. Syksyllä ensimmäiset määrittämättömät hanhet ilmoitettiin jo elokuun puolella. Aina syyskuun alkupäiville asti parvet olivat korkeintaan muutaman kymmenen suuruisia. Vasta syyskuun loppupuolella arktisten hanhien alkaessa liikkuu nähtiin myös useiden satojen lintujen parvia. Viimeisinä 21.10. Kuo Karhonsaari a8 m.

Metsähanhi *Anser fabalis*

Ensimmäinen metsuri saapui Lap Kustilaa 27.3. parantaen saapumisennätystä kahdella päivällä. Keväällä ensimmäinen yli sadan lössi laidunsi 14.4. Maa Patalahdella ja siinä oli 135 lintua. Suurimmat lukemat ilmoitettiin jo seuraavina päivinä: 15.4. Maa Patajärvi 250 p ja 16.4. Maa Lapinjärvet 250 p. Huhtikuun lopulla paikallisten hanhien määrät putosivat muutamiin ja vapun jälkeen nähtiin lähinnä muuttavia pikkuparvia. Syyspuolen suurin lukema ilmoitettiin jo ennen varsinaista hanhiryntäystä: 28.9. Kuo Puutossalmi 180 m. Vuoden viimeisenä 3.11. Lap Lahdenperä 1 p.

Tundrahanhi *Anser albifrons*

Myös tundrahanhi teki saapumisennätysensä, sillä ensimmäiset 4 p nähtiin 13.4. Maa Patajärvellä. Vielä 27.4. paikalla oli kaksi hanhea. Patajärven lisäksi yksinäinen tundrahanhi nähtiin kolmella paikalla kevään aikana. Syksyn ensimmäisinä 29.9. Kuo Sotkanniemi 2 m. Tämän lisäksi ainoana päämuuttoviikonlopun ulkopuolisena havaintona 10.10. Iis Itikan pellot 60 m.

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Ensimmäinen kanukki nähtiin jo 25.3. Kiu Hautakylässä joutsenten seassa. Keväältä kaikkiaan kymmenkunta havaintoa, ensimmäisenä kolmesta yksilöstä. Syksyllä näh-

tiin ainoastaan Rau Tyyrinvirralla, jossa 26.–28.11. 2 p.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Keväältä 5 havaintoa, joista seuraavat selvästi arktisia: 17.5. Maa Patajärvi 13 p, 20.–21.5. Sii Musti 2 p ja 27.5. Maa Patalahti 2 m. Kuo Väinölänniemellä 11.5. nähty lintu oli taasen selvästi pullaposki. Kesikesäältä kaksi havaintoa: 15.6. Sii Musti 3 p ja 1.7. Maa Patalahti 1 p. Syksyllä ensimmäinen parvi (10 lintua) nähtiin jo 4.9. Sii Haapamäessä. Seuraavat ilmoitettiin vasta 28.9., jolloin Kuo Puutossalmella nähtiin 3200 hanhen seassa 1750 m valkoposkea. Syyskuulta ilmoitettiin lisäksi seuraavat mukavat lukemat: 28.9. Kuo Vartiala 200 kiertelijää ja 29.9. Lep Kalmalahti 500 m. Massamuuton jälkeen ilmoitettiin ainoastaan yksi sadan linnun päivä: 9.10. Sii Vehkamäki 170 m. Viimeinen poskihanhi nähtiin 4.11. Sii Mustilla.

Sepelhanhi

Branta bernicla

Keväältä yksi havainto: 21.4. Maa Kinnulanlahti 1 p. Kyseessä on Pohjois-Savon eka huhtikuinen seplu. Syksyllä ilmoitettiin huippuviikonlopun ulkopuolelta ainoastaan kolmelta päivältä syys-lokakuun vaihteessa; eniten 28.9. Kuo Puutossalmi 640 m.

SORSAT

Lajilleen määrittämättömät vesilinnut Määrittämättömiä ”vessuja” ilmoitettiin lähinnä syksyllä. Paikallisia ilmoitettiin Sii Mustilta seuraavasti: 14.7. 350 p, 10.8. 400 p, 13.8. 450 p, 20.8. 500 p, 1.9. 550 p, 4.9. 500 p ja 11.9. 300 p. Ainut kunnan muuttopäivä 9.9., jolloin Sii Siltasalmi 1010 m.

Haapana *Anas penelope*

Siirsi saapumisennätyksen maaliskuun puolelle ja kuun lopulla lajia nähtiin kaikkiaan viidellä paikalla Varkaudesta Kiuruvedelle; huippuna 31.3. Vrk Ruokojärvi 16 p. Keväältä yksi kunnan noteeraus: 25.4. Kei Hetejärvi 350 p. Syysmuutolta suurimpana määränä jo 9.9. Sii Siltasalmi 280 m. Marraskuulta neljä yksittäistä lintua ja vihoviimeinen juuri ja juuri talven puolella eli 1.12. Iis Kihlovirta 1 p.

Tavi *Anas crecca*

Haapanan tavoin siirsi tuloennätyksen uudelle kuulle ja usean paikan voimin, sillä laji havaittiin maaliskuun loppupäivinä kuudella eri paikalla muutaman yksilön voimin. Suurimmat kevätkerääntymät ilmoitettiin huhtikuun lopulta: 23.4. Kiu Luupuvesi 300 p ja 25.4. Kei Hetejärvi 250 p. Syyspuolelta listattakoon Sii Mustin havaintosarja: 12.6. 52 p, 15.6. 146 p, 19.6. 90 p, 23.6. 80 p, 25.6. 240 p, 7.7. 180 p, 29.7. 150 p, 31.7. 100 p, 12.8. 100 p, 24.8. 400 p ja 15.9. 40 p. Viimeisenä syyshavaintona 17.11. Iis Nerohvirta 1 p. Yksi talvihavaintokin tehtiin: 15.12. Lap Sulkava 1 p.

Sinisorsa *Anas platyrhynchos*

Tammi- ja helmikuuisia pullasorsia ilmoitet-

Laulujoutsenperhe Rautalammin Tyyrinvirralla tammikuussa 200

tiin kaikkiaan noin 270 yksilöä. Eniten talvisorsia nähtiin Vrk Pirtinvirrassa (180) ja Kuo Maljapurossa (70). Muista talvihavainnoista mainittakoon 23.2. Son Sukeva 2 p ja Kar Savikoski 1 p. Keväältä suurimpana kerääntymänä 8.4. Kiu Kilpivesi 89 p. Syksyn kerääntymissä sadan linnun raja rikkoutui kahdesti: 19.8. Lep Timola 120 p ja 26.10. Ter Pienlahti 122 p. Joulukuulta ilmoituksia noin sadasta yksilöstä. Ero alkuvuoteen selittyy ainoastaan sillä, ettei kukaan ilmoittanut Vrk:n tilannetta.

Jouhisorsa *Anas acuta*

Myös ensimmäiset jouharit saapuivat Pohjois-Savoon jo maaliskuussa kaikkiaan viiden yksilön ja kolmen paikan voimin. Suurimpana kevätkerääntymänä 25.4. Kei Hetejärvi 50 p. Syksyn huippu oli hieman suurempi: 14.8. Sii Musti 85 p. Viimeiset kolme muuttajaa nähtiin 9.10. Sii Vehkamäellä haapanaparvessa.

Heinätavi *Anas querquedula*

Kaikkiaan havaintoja kertyi huhti–kesäkuussa noin 20 yksilöstä. Parhaat paikat olivat Maa Patalahti, jossa enimmillään 5 p, ja Nil Palonurmi, jonka maksimina 4 p. Heinä–elokuussakin laji havaittiin neljästi, mutta aina Maa Patalahdella.

Lapasorsa *Anas clypeata*

Kevätpuolella vain kahdelta paikalta, eli Maa Patalahdelta ja Kei Hetejärveltä, ilmoitettiin 10 paikallisen massat. Syyspuolikin oli yhtä vaisua. Huippuna 8.8. Sii Raasio 12 p. Kaiken huipuksi viimeiset 2 p nähtiin jo 25. 9. Kuo Pöksänlammella.

Punasotka *Aythya ferina*

Myös punasotka siirsi saapumisennätys-

sensä maaliskuulle: 30.3. Iis Nerohvirta 1 k p. Kaikkiaan keväthavaintoja kertyi noin 60 yksilöstä ja joukkoon mahtui myös pari pienehköä kerääntymää: 24.4. Iis Ahmo 10 p ja 29.4. Lep Paukarlahti 9 p. Mutta kesällä laji oli jälleen kerran lähes kokonaan kadoksissa. Ainoat kesäiset havaintopaikat olivat nimittäin Sii Musti ja Pie Kopsankylä, joissa nähtiin yksittäiset naaraat.

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Ensimmäiset huhtikuun puolivälissä ja suurimpana kerääntymänä 29.4. Sii Hökösenjärvi 55 p. Syksyltä viisi marraskuista havaintoa sekä yksi paikallinen joulukuun alkupäivinä Suomenjoella.

Lapasotka *Aythya marila*

Keväältä yksi ilmoitus: 12.5. Kei Hetejärvi 1 k p. Syksyn ensimmäisinä 10.9. Sii Musti 2 p. Seuraavat nähtiinkin vasta lokakuun alussa Kuo Puutossalmella. Syysarktika jäi lapasotkan osalta tavallista vaisummaksi, sillä Puutossalmenkin syyssummaksi jäi vaivaiset 10 yksilöä. Syksyn muut lapasotkat nähtiin kahta yksittäistä lintua lukuun ottamatta Lapinlahdella. Parhaimpina syyskerääntyminä 16.10 Lap Kunnarranta 10 p ja 20.10 Lap Ulmansalmi 13 p.

Alli *Clangula hyemalis*

Ensimmäiset kaksi yksittäistä jo huhtikuussa, mutta varsinainen muutto pääsi käyntiin vasta 6.5., jolloin Kuo Ollinselällä uiskenteli 15p. Parhaimpina noteerauksina keväältä 9.5. Iis Pihlajajarju 380 m ja 15.5. Kuo Ollinselkä 100 p. Syysmuutto meni ilman suurempia rytinöitä. Ainoastaan yhtenä päivänä Kuo Puutossalmella laskettiin yli sata lintua: 4.10. 129 m. Alleja riitti kuitenkin koko syksylle ja kolme yksittäistä myös talven puolelle: 28.11.–1.12. Rau Tyyrinvirta 1 n-puk p, 29.11.–5.12. Vrk Tyyskä–Huruslahti 1 n p ja 8.12. Suo Jalkala Tenhanlahti 1 n-puk p.

Mustalintu

Melanitta nigra

Keväältä kaikkiaan 11 toukokuusta havaintoa, parhaina 10.5. Iis Linkinniemi 120 m ja 14.5. Kuo Kelloniemi 238 p. Loppukesäisestä vanhojen lintujen syysmuutosta ei saatu havaintoja, eikä kesämuuttoa ilmeisesti havainnoitukaan. Syksyn ensimmäisinä 6.9. Rau

Etelä-Saikari 6 p. Myöhäissyksyn muutto piristyi 29.9., minkä jälkeen mustalintuja nähtiin lähes päivittäin joulukuun alkuun asti. Suurimpana päivänoteerauksena 1.11. Iis Iso-Ahmo 40 p. Nähtiin vielä joulukuussa niin Suomenjoella kuin Lapinlahdella.

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*

Ei ainuttakaan keväthavaintoa. Syysmuuton aloittajina 9.9. Kuo Neulamäki a12 m. Ainoastaan 7.10. nähtiin tätä suurempia määriä: Sii Siltasalmi 15/2a m ja Iis Itikan pello 25 m. Lokakuun 20. päivän jälkeen nähtiin yksittäisiä lintuja ja pikkuparvia lähes päivittäin joulukuun alkuun asti. Joulukuun alussa löydettiin vielä viisi yksittäistä lintua (Lep, Maa, Rau, Suo, Vrk).

Telkkä *Bucephala clangula*

Alkuvuodesta vain kaksi talvihavaintoa: 28.1.–1.2. Rau Tyyrinvirta 1 ad k p ja 10.2. Jua Niskakoski 1 n-puk p. Ensimmäisenä muuttajana 9.3. Lep Konnuskosket 1 k p. Vasta maaliskuun lopulla päästiin kunnon lukemiin, joista parhaimpina 30.3. Suo Kimpanlampi 33 k 26 n p. Ja kevään suurimpana kerääntymänä 25.4. Kei Hetejärvi 150 p. Syyspuolelta suurimpana kirjauksena 24.8. Sii Raasio 180 p. Joulukuussa tavattiin vielä viidellä paikalla (Iis, Lap, Maa, Rau, Vrk).

Uivelo *Mergus albellus*

Taas maaliskuulle saapumisennätöksensä siirtänyt vesilintu. Maaliskuisia havaintoja kaikkiaan kolme yhteensä viidestä yksilöstä. Varsinainen muutto alkoi kuitenkin vasta 11.4. Suurimmat kerääntymät: 21.4. Maa Patajärvi 12 k 4 n p, 23.4. Kiu Luupuvesi Kaislanen 5 k 5 n p ja 6.5. Kuo Riistavesi 3 k 7 n p.. Kesäkuukausilta havainnot yksittäisestä naaraasta Sii Mustilla 29.7. ja 20.8. Syysmuutto alkoi 14.9., huipentui lokakuun jälkimmäisellä puoliskolla ja päättyi 19.11. Suurimpana kerääntymänä 17.10. Suo Iisvesi Jauholahti 50 p.

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Yksi alkuvuotinen talvihavainto: 25.–28.1. Rau Tyyrinvirta 1 k p. Muutoin huomiota herättämätön esiintyminen läpi vuoden. Kevätmuutolla suurimpana päiväsummana vaatimaton 5 p ja syksylläkin vain kerran päästiin yli 20 yksilön: 18.11. Vrk Lehtoniemi 32 p. Joulukuussa lajiin törmättiin kahdella paikalla: 9.12. Rau Tyyrinvirta 1 n p ja 25.12. Rau Nokisenkoski 1 n p

Isokoskelo *Mergus merganser*

Alkuvuodesta talvihavaintoja kolmesta yksilöstä Varkaudessa ja 25 linnun parvesta Kuo Lehtoniemessä. Yleistyi keväällä 20.3. alkaen. Syksyllä muuton huippuvaihetta

Kuva: Mikko Pärssinen

ilmentävät suurimmat päiväsummat las-
kettiin lokakuussa, parhaimpina lukuina
20.10. Sii Vehkamäki 425 m ja 27.10. Lap
Kittolanniemi 1100 p. Joulukuussa vielä
mm. 4.12. Kuo Ritoniemi 28 p ja 9.–25.12.
Kuo Puutossalmi 10 p.

Kaakkuri *Gavia stellata*

Kevätmuutolta suurimmat päiväsum-
mat: 22.4. Rau Toholahti 5 p ja 6.5. Suo
Iisvesi Jauholahti 5 p. Poikuehavaintoja
ilmoitettiin vain Kaavilta kahdelta paika-
lta. Lisäksi heinäkuussa ja elokuun alussa
kesäkaakkureita ulvoi kolmella muulla
paikalla (Kar, Lep, Rau) ilman merkkejä
varsinaisista pesimäpuuhista. Syysmuutol-
la kunnan meininkiä vain yhtenä päivänä:
1.10. Kuo Puutossalmi 34 m, joista puolet
yhdessä parvessa. Syksyn viimeisenä 3.11.
Kuo Puutossalmi 1 m. Syys–marraskuun
summa vain 45 yksilöä.

Kuikka *Gavia arctica*

Ensimmäiset 17.4. Kevään suurimpana
kerääntymänä 11.5. Kuo Puutossalmi 14 p.
Paikoin vahvasta pesimäkannasta esimerk-
kinä Pie Vaaraslahti, jossa Kohonselän–
Levälahden alueelta löydettiin 9 reviiriä.
Kesä- ja heinäkuussa havaituissa poikueis-
sa peuhasi keskimäärin 1,4 poikasta (n =
10 poikuetta).

Syysmuuttokin oli tavallista hiljaisempaa,
sillä parhaiksi päiviksi jäivät 1.10. Kuo
Puutossalmi 46 m, 4.10. 58 m ja 6.10.
180 m (+ *Gavia* sp. 129 m). Marraskuussa
nähtiin kaksi yksittäistä lintua. Vuoden vii-
meinen löytyi 25.12. Kuo Kallansilloilta,
jossa viivyttelijä viihtyi vuoden vaihteen
yli.

Silkkuiukku *Podiceps cristatus*

Alkoi yleistyä huhtikuun puolivälissä.
Suurin kerääntymä varsin vaatimaton: 1.5.
Sii Iso-Jälä 30 p. Syksyllä samoilta jalansi-
joilta nähtiin sentään hieman suurempi lös-
si: 4.10. Sii Siltasalmi 70 p. Marraskuussa
nähtiin vielä 10 yksilöä ja kaikki Kuo-
piossa. Lisäksi yksi talvihavainto: 27.12.–
1.1.2008 Kuo Hirvolanniemi 1 p.

Härkälintu *Podiceps grisegena*

Havaittiin jo huhtikuun puolella kaikkii-
aan kymmenellä paikalla. Kevätmuuttajat
saapuivat suoraan pesimäreviiriensä äärelle
eikä keväisiä kerääntymiä tavattu missään.
Pesinnät käynnistyivät nopeasti saapumi-
sen jälkeen ja ensimmäiset hautojat istu-
ivat pesillään jo toukokuun alkupäivinä.
Kesä- ja heinäkuulta ilmoitettiin yhteensä
noin 55 reviiriä, jotka jakaantuivat kunnit-
tain seuraavasti: Jua 3, Kaa 2, Kar 14, Kei
1, Kiu 1, Kuo 12, Lep 6, Nil 1, Son 1, Suo

5, Ter 3, Tuu 2, Vrk 2 ja Ves 3. Viimeiset
nähtiin lokakuun puolella niin Pie Saukon-
lahdella kuin Kuo Puutossalmella.

Mustakurkku-uikku

Podiceps auritus

Kevään ensimmäiset ja ennätysaikaiset 5
p nähtiin 25.4. Kei Hetejärvellä. Myöhem-
min kesällä paikalla oli kaikkiaan 16 paria.
Pesimäaikaisia havaintoja tehtiin lisäksi
seitsemällä muulla järvellä ja lammella
(Kar 4, Kiu 1, Rva 1, Son 1). Syksyllä musta-
kurkut katoavat pesimäsijoiltaan huo-
maamattomasti ja heinäkuun alussa kirjatut
havainnot jäivätkin vuoden viimeisiksi.

Merimetso *Phalacrocorax carbo*

Alkuvuodesta yksi talvihavainnoksi luo-
kiteltava: 25.1. Kuo Kallansillat 1 p. Huhti-
toukokuussa havaintoja kertyi kaikkiaan
yhdeksän yhteensä 18 yksilöstä. Näistä
mainittakoon kaikki kahta lintua suurem-
mat ryhmät: 16.4. Maa Patalahti 4 ad p
(lähtivät illalla N), 17.4. Maa Ruokovirta 4
p ja 17.4. Kuo Kallansillat 3 p. Kesällä Lep
Suvaksella nähtiin lepälilijöitä päivittäin,
enimmillään 6.8. 3 p.

Syysliikehdintä alkoi elokuussa ja vii-
meiset nähtiin todella aikaisin eli jo 7.10.
Kuo Sotkanniemi 2 p. Syksyn yksilöiden
kokonaismäärä (n. 40) oli hieman edellis-
vuotta korkeampi yhden messevän parven
ansioista: 26.9. Sii Jälä a27 m W.

Harmaahaikara *Ardea cinerea*

Vain yksi kevähavainto: 15.5. Kuo Kello-
niemi 1 p. Kesäkuussa laji nähtiin kahdella
paikalla, nimittäin Kuo Jynkässä ja Maa
Kinnulanlahdessa. Heinäkuun puolivälissä
harmaahaikarat alkoivat runsastua ja sen
jälkeen yksittäisiä haikaroita ja pikkuparvia

nähtiin lähes päivittäin koko maakunnassa
aina lokakuun alkupäiville saakka. Suu-
rilla määrillä ei tänä vuonna herkuteltu,
sillä ainoaksi kaksinumeroiseksi kerään-
tymäksi jäi 8.8. Sii Raasio 10 p. Viimeiset
myöhäisiä: 27.11. Lap Suoniemi 1 p ja tal-
ven puolelle sinitellenä 5.12. Jua Pyyk-
kiniemi 1 p

RANTAKANAT JA KURKI

Nokikana *Fulica atra*

Ensimmäinen keilapallo nähtiin jo 29.3.
Maa Kinnulanlahdella. Kevään suurin
kerääntymä vain 16 yksilöä, jotka nähtiin
15.4. Iis Kihlovirralla. Vuoden viimeiset
nähtiin lokakuussa: 2.10. Maa Lapinranta
1 p ja 20.10. Lap Kunnanranta 1 p.

Kurki *Grus grus*

Nähtiin maaliskuussa jo Vieremällä ja
Sonkajärvellä asti, mutta ensimmäinen yli
kymmenen yksilön kuittaus vasta 10.4.,
jolloin Rau Rastunsuo 12 m. Muutto hui-
pentui 15.–16.4., jolloin useassa paikassa
nähtiin 20–50 muuttajaa. Suurimpina
kerääntyminä 29.4. Maa Pohjois-Haatala
55 p ja 10.5. Rau Rastunsuo 78 p.

Sii Mustin kesäiset luppukurjet alkoivat
kerääntyä altaan hietikkokentille jo tou-
kokuun puolivälissä ja 19.5. paikalla pat-
sasteli jo 155 lintua. Kesäkuun alussa parvi
paisui jo yli 500 lintuun ja kesän suurim-
pana määränä laskettiin 23.6. hulppeat 585
p. Joukossa seikkaili enimmillään myös
kolme värirengastettua kurkea. Juhannuk-
sen jälkeen porukka alkoi hajaantua ja 8.7.
jäljellä oli enää 114 p. Pesijöitä löydettiin
eri puolilta maakuntaa järvien rantaluhdil-
ta, hakkuuaukoilta ja soilta.

Syyskerääntymistä mainittakoon 22.8. Lap

Nuorisojäsenemme Henna Haataja kuvasi kurjen lumisella pellolla.

Raivio 192 p, 30.8. Maa Pohjois-Haatala 388 p ja 20.9. Maa Maaninkajärvi 302 p. Parhaat muutot syyskuun lopussa: 23.9. Suo Kaupinharju 300 m ja 28.9. Rau Etelä-Saikari 217 m. Viimeisinä ilmoitettuina 8.10. Suo Rajalanniemi 6 p.

KAHLAAJAT

Meriharakka *Haematopus ostralegus*

Kevätmuutto käynnistyi jo ennen huhtikuun puoliväliä, johon mennessä havainnot saatiin vähintään neljästä kiireisimmästä tulijasta. Huhtikuun jälkimmäisellä puoliskolla nähtiin noin 18 yksilöä ja touko-kuun aikana noin 50 meriharakkaa eri puolilla aluetamme. Kevään suurimpana läjänä 20.5. Kuo Kelloniemi 25 p.

Touko–heinäkuun havainnot paikallisista linnuista Kuo keskustan tuntumassa (Itkonniemi–Kelloniemi–Sorsasalo ja Kumpusaari–Siikaniemi–Haapaniemi–Vainölänniemi), Lap keskustan liepeillä (Linnansalmi–Taipale–jätevedenpuhdistamo ja Salonsaari) ja Vrk keskustassa viittasivat mahdollisiin pesintöihin. Ainoana varmana pesimähavaintona 21.6. Kuo Jänenniemi 1 ad + 1 pull p.

Syysmuutto huomaamaton; elokuulta havainnot kahdeksasta linnusta ja syyskuun ainoana ja samalla varsin myöhäisenä havaintona 24.9. Lap Suolahti 1 p nousi NE.

Pikkutylli *Charadrius dubius*

Ensimmäiset kevätmuuttajat olivat perillä jo hyvissä ajoin huhtikuun puolella. Keväthavainnot koskivat pesimäpaikoille tai niiden tuntumaan palanneita pareja ja yksittäisiä lintuja. Reviireitä todettiin touko–heinäkuulta vähintään 23 (Kaa 3, Kar 1, Kiu 1, Kuo 5, Maa 2, Sii 6, Suo 4 ja Vjä 1).

Myös syysmuuttokauden havainnot tehtiin pääosin pesimäpaikoilla. Suurimpana porukkana 4.8. Suo jätevedenpuhdistamo 4 ad + 6 juv p. Valtaosa syyskauden havainnoista saatiin Sii Raasiosta ja Mustista, joiden havaintosumma 153 p (Raasio 32, Musti 121). Suurin osa tästä havaintosummasta koostuu eri päivien havaintokäynnillä lasketuista pesijöistä. Pikkutyllit katosivat lietteiltä elokuun puoliväliin mennessä ja tuon ajankohdan jälkeen tavattiin enää 12 yksilöä, joista seitsemän lintua syyskuun puolella.

Tylli *Charadrius hiaticula*

Kevätmuuttohavainnot ajoittuivat jaksolle 11.5.–28.6. Ensimmäinen huippuvaihe heti kauden alkajaisiksi: Sii Musti 11.5. 19 p ja 12.5. 25 p. Vilkkaimmat muuttopäivät kuitenkin pari–kolme viikkoa myöhemmin:

Sii Musti 31.5. 42 p, 1.6. 38 p ja 8.6. 75 p. Jonnekin ääripohjoiseen matkaavien tyllien kevätsezonki vasta juhannusta lähestyttäessä: Sii Musti 19.6. 18 p ja 23.6. 19 p. Muuttokausien väliltä kolme heinäkuun alun havaintoa: Sii Musti 1.7. 2 ad p ja 9.7. 3 ad p sekä 6.7. Kiu Valkeisjärvi 1 p.

Syysmuutto käynnistyi selväpiirteisemmin heinäkuun puolivälissä ja ensimmäinen muuttoryöppy heinä–elokuun taitteessa: Sii Musti 29.7. 47 ad p, 31.7. 56 p ja 3.8. 90 p. Loppukauden parhaina päivinä Sii Musti 28.8. 80 p, 11.9. 42 p ja 14.9. 41 p. Syyskuun puolivälin jälkeen havainnot vielä lähes sadasta linnusta. Ajanjakson 16.7.–30.9. havaintosumma Raasiosta 81 p ja vastaavasti Mustissa 913 p. Muualta saman ajanjakson syyshavainnot ilmoitettiin vain kahdeksasta tyllistä (Kuo 4, Nil 2, Sii 2).

Kapustarinta *Phuvalis apricaria*

Kevään ensimmäiset saapuivat maaliskuun viimeisten päivien lämpöpiikin siivittäminä; kuukauden loppuun mennessä kapustarintoja havaittiin kolmella paikalla. Seuraavat kirjattiin vasta 13.4., jonka jälkeen levähtäjien määrät kasvoivat hissukseen kuukauden loppua kohti. Huhtikuun parhaina kerääntyminä 29.4. Sii Mikka 180 p ja Maa Tavinsalmi 140 p. Päämuuttovaihe 7.–15.5., jolloin todettiin monin paikoin yli sadan linnun kerääntymiä, suurimpina 12.5. Lap Lintulahti 215 p ja Son Sukeva Iskolon pellot 207 p sekä 13.5. Maa Vesajoki 260 p. Viimeinen kevätmuuttajaksi tulkittu oli 15.6. Sii Mustissa lietteiltä kohti koillista suunnannut ad-lintu.

Ainakin seuraavilta paikoilta reviiiriin tai pesintään viittaavia havainnot kesä- ja heinäkuulta: Pie Nikaransuo (1 pari), Nil Ruukinsalo (1), Vjä Multasuo (1), Kiu Lapinsalo Saarisuo (10), Vie Talaskangas Sarvilampi (1), Vie Talaskangas Joutensuo (1), Vie Pihlajamäki (parimäärä?), Son Salmensuo (1), Son Vahtisuo (4), Son Pyöreäsuo (1), Son Volkansuo (1), Rva Riitamäki (1) ja Rva Älänne Suurisuo (1). Laji pesii edelleen harvalukuisena maakuntamme keski- ja pohjoisosien laajimmilla avosoilla.

Ensimmäisinä syysmuuttajina 21.6. Sii Mikka 1 m S sekä 15.7. Maa Lapinranta 2 p ja Sii Jälä 2 ad p. Syysmuuton päiväsummat totutun vaatimattomia, ja kymmenen linnun raja ylitettiin vain kuudesti. Selvästi suurimpina määrinä 9.9. Maa Kinnulanlahti 50 juv p ja 23.9. Sii Vehkamäki a22 m. Lokakuulta enää seitsemän havaintoa 17 linnusta.

Kaulushaikara puhkui Iisalmen Kihlovirralla 17.4.2007. Kuva: Jarmo Yliluoma

Tundrakurmitsa *Phuvalis squatarola*

Kevätmuutolta neljä havaintoa: 29.5. Vrk Ruokojärvi 1 ad N sekä Sii Musti 30.5. 1 ad p nousi, 2.6. 2 p nousi NE ja 3.6. 1 vp p. Sii Mustista syyshavainnot ajanjaksolta 24.7.–29.9. yhteensä 73 linnusta, enimmillään 12.8. a36 SE, 17.8. 5 ad p ja 23.9. 5 juv p. Mustin ulkopuolisia syyshavainnot ilmoitettiin kolmelta paikalta: 16.9. Kuo Savilahti 1 kiert, 30.9. Kuo keskusta 1 m N ja 7.10 Sii Siltasalmi 1 juv m W.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*

Kevätmuuton alku selvästi keskimääräistä varhaisempi ja maaliskuun lämmön hellissä hyppien kärkimassat vyöryivät maakuntamme joka kolkkaan jo 20.3. alkaen. Maaliskuun suurimpina summina 24.3. Kuo Riistavesi Keskimäinen 167 p+kiert ja Sii Vehkamäki 230 m, joka oli myös kevään paras muutto. Hyypät hajaantuivat välittömästi sulien peltojen reviereilleen eikä huhtikuun alun hetkellinen takatalvikaan kerännyt enää hyppäporukoita kasaan. Huhtikuun parhaana muuttona 15.4. Sii Kemira 157 m. Maakuntamme keskiosissa ensimmäiset hyypät hautoivat pesillään jo huhtikuun 20. päivän kieppeillä ja ensimmäiset maastopoikaset noteerattiin heti toukokuun puolivälin jälkeen osoittaen selvästi normaalia varhaisempaa pesintöiden käynnistymistä. Suopesijöitä löytyy ainakin Ylä-Savon suurimmilta avosoilta; pesimäsoina ilmoitettiin nyt Son Salmensuo (4 paria) ja Son Vahtisuo (10).

Ensimmäinen syysmuuttajaksi tulkittu viitettiin määrätietoisesti kohti etelää jo 31.5. Sii Vehkamäellä. Isompia kesäparvia alkoi ilmaantua pelloille heinäkuun alussa; suurimpina määrinä 9.7. Iis Peltosalmi 110 p ja 15.7. Maa Lapinranta 120 p. Pesimäseudut hiljenivät elokuun alkuun mennessä eikä elokuun alkupäivien jälkeen enää ilmoitettu maksimissaan kuin 15–25 linnun kerääntymiä. Syyskuussa nähtiin enää syysmuuton rippeitä, enimmillään 2.9. Sii Jälä 23 p ja Maa Lapinjärvi 20 p.

Pikkusirri *Calidris minuta*

Keväällä hieman tavanomaista näyttävämpi esiintyminen: 23.5. Sii Raasio 2 p sekä

Sii Musti 30.5. 2 p, 31.5. 4 p, 1.6. 8 p ja 8.6. peräti 24 p. Syysmuuton kiireisimpänä 25.6. Sii Musti 1 ad p ja seuraavina 9.7. Sii Raasio 6 p. Vanhojen lintujen syysmuutto, joka ajoitui nyt aikavälille 25.6.–3.8., tavanomaista vaatimattomampi; Raasion ja Mustin havaintosummaksi kertyi vain 32 p. Tämän jälkeen seurasi kahden viikon täydellinen tauko ja nuorten lintujen muutto käynnistyi 17.8. Alkukangertelun jälkeen nuorten pikkusirrien määrät tavoittelivat elo–syyskuun taitteessa ja pitkin syyskuuta entisaikojen parhaimpien päiväsummien lukuja ja yli sadan linnun päiviä koettiin yhteensä yhdeksän. Aikavälin 17.8.–28.9. havaintosummaksi kirjattiin kaikkiaan erinomaiset 2020 p (Raasio + Musti). Huippupäivät em. altailla: 1.9. 143 p (Musti + Raasio), 6.9. 135 p (Musti) ja 18.9. 150 p (Musti). Muualta vain kaksi syyshavaintoa kolmesta linnusta (Nil 1, Suo 2).

Lapinsirri *Calidris temminckii*

Kevätesiintymisen tavanomainen – ajalla 12.5.–4.6. havaittiin 95 yksilöä. Parhaina kerääntymistä Sii Raasio 19.5. 32 p ja 21.5. 19 p. Kevätlinnut kunnittain: Sii 88, Nil 6 ja Maa 1. Ensimmäisinä syysmuuttajina 28.6. Kuo Haapaniemi 2 m S. Syysmuuton havaintosumma ajanjaksolla 28.6.–1.9. 174 p, joka jakaantui kunnittain seuraavasti: Sii 163, Nil 6, Suo 3 ja Kuo 2. Suurimpina syyspotteina Sii Musti 15.7. 16 p, 10.8. 18 p ja 24.8. 20 p. Viimeinen vanha lintu havaittiin 3.8. ja ensimmäinen nuori lintu näyttäytyi samoin 3.8.

Kuovisirri *Calidris ferruginea*

Kaikki ilmoitetut havainnot syysmuutolta (7.7.–28.9.) ja yhtä havaintoa lukuun ottamatta ohimuuttajat nähtiin klassisilla kahlajalietteilämme Sii Raasiassa ja Mustissa. Vanhojen lintujen muutto kulminoitui heinäkuun jälkimmäisellä puoliskolla, jolloin laskettiin yhteensä 134 p. Ajanjakson parhaina päivinä erottuivat 19.7., jolloin altailla yhteensä 23 ad p, ja 29.7., jolloin Mustissa 27 ad p. Viimeiset vanhat linnut löytyivät 18.8. ja ensimmäinen nuori saapui 24.8. Nuorten syysmuutto oli tänäkin vuonna määrällisesti valju; ajanjakson 24.8.–28.9. havaintosummaksi kertyi 53 p ja parhaimpina määrinä laskettiin Mustissa 28.8. 7 juv p, 1.9. 7 juv p ja 12.9. 6 juv p. Ainoana havaintona Sii ulkopuolelta 8.7. Son Saukkosuo 1 p nousi. Havaintosumat kuukausittain: heinäkuu 194 p, elokuu 54 p ja syyskuu 37 p.

Suosirri *Calidris alpina*

Kehno suosirrikevät. Havaintosumma jäi 36 yksilöön ajalla 11.5.–8.6. Suurimpina lepäilijäkerääntymistä Sii Musti 12.5. 12 p ja 1.6. 10 p. Syysmuutto starttasi kesäkuun lopulla, kun Sii Mustissa kahlasi 25.6. 2 ad p ja 28.8. 4 ad p. Ensimmäinen rynnistys heinäkuun puolivälissä, jolloin parhaina päiväsummina Sii Musti 15.7. 84 ad p ja 18.7. 98 ad p. Meno jatkui väkevänä senkin jälkeen ja heinäkuun vilkkaimmat päivät koettiin reilu viikko myöhemmin: 25.7. Sii Musti 110 ad p nousivat muutolle, 28.7. Sii Musti + Raasio sadeamun pudottamina 400 ad p suurimman osan jatkaessa muuttoaan ja 29.7. Sii Musti + Raasio 149 p. Saman rypistyksen jälkimaininkina vielä elokuun alkupuolella mm. 3.8. Sii Musti 216 ad p. Syyskuun puolivälissä huipentuneen nuorten lintujen muuton yhteydessä laskettiin Sii Mustissa edelleen muutaman kymmenen linnun päiväsummia, parhaana määränä 18.9. 135 p. Mustissa syysmuuton havaintosumma erinomainen 2140 p+m ja vastaavasti Raasiassa vain 84 p. Siilinjärven altaiden ulkopuolelta parhaana syyskirjauksena 1.10. Kuo Puutossalmi 30 m S. Syyskuun aikana nähtiin vanhoja lintuja vielä vähintään 20 yks. (viimeiset 28.9.). Ensimmäinen nuori löydettiin 29.7.

Jänkäsirriäinen

Limicola falcinellus

Tavanomaisen vaatimaton kevätesiintymisen; ajanjaksolla 25.5.–4.6. noukittiin vain 12 sirriäistä (Sii 9, Vrk 2, Nil 1). Syysmuutolla lähes kokonaan kadoksissa, sillä lajista saatiin vain kaksi havaintoa: Sii Musti 23.6. 1 p ja 24.7. 2 ad p.

Suokukko *Philomachus pugnax*

Ensimmäiset ennättivät maakuntaamme huhtikuun lopulla; ennen vapua nähtiin kaikkiaan 11 kevätmuuttajaa. Muutto reipastui vasta toukokuun puolivälissä, jolloin tosin parhaimpienkin paikkojen levähtäjämäärät jäivät perin vaatimattomiksi: 13.5. Lap Lahdenperä 59 p, 13.5. Kiu Hautakylä 60 p ja 17.5.

Nil Palonurmi 75 p. Kaikkiaan suokukkoja havaittiin ke-vään aikana tavanomaista vähemmän. Kevätmuutto oli ohi nopeasti toukokuun puolivälin sesonkivaiheen jälkeen; viimeisinä kevätmuuttajina 23.5. Sii Raasio 2 p.

Lajin nykyinen maakunnallinen pesimästatus on hämärän peitossa. Nytkin pesimäpaikkahavaintoja ilmoitettiin vain yksi: 5.–14.6. Son Vahtisuo 1 k + 1 hätäilevä n. Ensimmäiset syysmuuttavat koiraat ilmaantuivat pesimäpaikkojensa ulkopuolelle kesäkuun alussa: 8.6. Sii Musti 2 k p ja Sii Kevätön 1 k kiert. Vanhojen lintujen syysmuuttokauden parhaana lukuna 6.7. Sii Musti 10 k 36 n p. Heinäkuun puolivälin ja elokuun lopun välillä päästiin vain muutaman kerran näkemään yli 10 yksilön kerääntymiä parhaillakin kahlajalietteilämme, eikä muutto tästä juurikaan piristynyt syyskuunkaan puolella. Syysmuuttokauden ylivoimaisesti massiivisen kerääntymä kiikarointiin muuttokauden loppumetreillä: 16.9. Maa Taviniemi peräti 353 p. Viimeinen vanha koiras havaittiin 18.7., viimeinen vanha naaras 3.8. ja ensimmäinen nuori lintu 18.7.

Vesipääskyt ruokailemassa Mustin altaalla.

Jänkäkurppa *Lymnocyptes minimus*

Keväthavainnot vain kuudesta yksilöstä eri puolilta maakuntaamme aikavälillä 15.4.–13.5. Kiuruveden Niemiskylässä 15.5. pellolla haahuillut jängän lintu paransi lajin saapumisennätystä viidellä päivällä.

Lajin nykyisen pesimäkannan suuruus maakunnassamme on edelleen suuri mysteeri – missä ja miten paljon? Ainoana kesähavaintona 25.7. Kiu Kissakorpi 1 p nousi lentoon ojasta.

Myös syksyllä piiloutujamestarit välttelivät havainnoijia; ajalla 25.9.–16.10. tavattiin yhteensä viisi lintua neljällä paikalla.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*

Muita selvästi kiireisempinä tulijoina 29.3. Sii kirkonkylä Ahmon pellot 1 p ja 31.3. Kuo Riistavesi Keskimmäinen 3 p, jotka samalla paransivat aiempaa saapumisennätystä viikolla. Maaliskuun lopun lämpöjakso aikaisti siis myös tämän lajin kevätmuuton käynnistymistä. Todenteolla kevätmuutto pääsi käyntiin 13.4. alkaen, jonka jälkeen laji yleistyi nopeasti eri puolilla. Päämuuttovaiheesta juoruavat suurimmat kerääntymät havaittiin huhtikuun lopulla: 22.4. Kuo Riistavesi Leppäranta

60 p ja 28.8. Sii Mikka noin 40 p.

Pesimäkaudelta ei kertynyt poikkeuksellisia havainnot määristä – laji pesii edelleen yleisenä. Syysmuuton alku hankala todeta, kun laji ei hakeudu useimpien kahlaajien tapaan ruokailemaan ryhmissä avoimille lietteille. Ensimmäiset nuoret linnut rengastettiin Sii Raasiassa 24.7. Syyskerääntymät jäivät hyvin vaatimattomiksi, mikä kuvastanee lähinnä komppaamisen vähyyttä lajille otollisissa maastoissa; suurimpana läjänä 3.10. Iis Itikan pellot 9 p. Talvikauden kynnykseltä havainto ennätysmyöhäisestä kaatopaikkaseikkailijasta: 28.11. Kuo Heinälammrinrinne 1 p.

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*

Maaliskuun lopun lämpöaalto houkutteli ensimmäiset muuttajat maisemiimme taivonomaista varhemmin. Maaliskuun loppuun mennessä tavattiin eri puolilta aluetta yhteensä yhdeksän metsäkurppaa, joista osa lensi tuolloin jo iltakierroksiaan reviiressä yllä. Ainoana kevätkerääntymänä ilmoitettiin 5.4. Kuo Kallansillat Suosaari 4 p.

Ensimmäiset maastopoikaset nähtiin piiper-tämässä jo 17.5. Nil Palonurmessa. Soidin-

lentäviä lintuja tavattiin heinäkuun lopulle saakka ja myöhäisistä pesinnöistään tunnetuna kahlaajana pesintöjä todettiin nytkin vielä myöhäiskesällä: 4.8. Kar Kuivaniemi hautova emo 4-munaisessa pesässä ja 26.8. Kuo Rytty emo + 4 pientä maastopoikasta. Pesintähavaintojen ajoittumiseen suhteutettuna lajin metsästyskauden alkaminen 20.8. tuntuu erikoiselta.

Viimeiset vitkuttelijat havaitaan yleensä lokakuun lopulla. Nyt 15.10. jälkeen tavattiin yhteensä kymmenen kurppaa, joista 6.11. Sii Siltasalmessa värjötellyt yksilö oli ainoa marraskuinen viivytelija.

Punakuiri *Limosa lapponica*

Vuoden kaikki havainnot tehtiin Sii Mustissa: 30.5. 3 k p, 17.8. 10 ad p, 10.9. 1 juv p ja 11.–12.9. 2 p.

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Vapun ensitulijoiden (Sii, Rau) jälkeen seuraavat nähtiin vasta 5.5., jonka jälkeen laji yleistyi nopeasti. Parhaina muuttoina ja kerääntyminä 5.5. Kei Hetejärvi 6 p + 12 m ja 13.5. Maa Lapinranta 8 p nosten muutolle. Viimeisinä kevätmuuttajina 16.5. Kuo Kelloniemi 3 m ja 26.5. Sii Musti 1 p. Reviiireitä ja reviiireiksi tulkittavia havainnot ilmoitettiin seuraavilta paikoilta: Kei Hetejärvi (1 reviiiri), Kiu Lapinsalo Saarisuo (3), Rva Kangaslahti (1; munapesä), Rva Mieslamminsuo (1), Rva Löytynsuo (1), Rva Riitasalo Laitala (1), Son Pirttisuo (1), Son Vahtisuo (noin 10), Son Salmensuo (1), Son Saukkosuo (reviirimäärä?), Son Sukeva Iskola (reviirimäärä?), Son Ylimmäisensuo (1), Vie Talaskangas Joutensuo (2) ja Vie Talaskangas Valkeissuo (1).

Syysmuutto hyvin huomaamaton ja havainnot kertyi vain 20 lähtijästä ajalla 25.6.–11.8. Selvästi suurimpana määränä 28.7. Sii Musti 12/4a m WSW.

Kuovi *Numenius arquata*

Saapumisennätys parani ronskisti puoleltoista viikolla ensimmäisen kuovin kirmitessa Rau kirkonkylän Äijävedelle jo 23.3. Maaliskuun loppuun mennessä kuoveja oli löydetty eri puolilta Etelä- ja Keski-Suomea vähintään pariltakymmeneltä paik-kakunnalta. Maaliskuun lopun lämpöjakso toi mukanaan myös kaksi muuta erityisen saapumisennätysksemme rikkojaa: 31.3. Kuo Räsälänlahti 1 Ä ja 1.4. Suo Metsäntutkimuslaitos 1 Ä. Seuraavat tavattiin meillä vasta 12.4., jonka jälkeen kuovien kärkijoukot valloittivat maakuntamme kaikki kolkat ripeästi. Saapujat hajaantuivat heti saavuttuaan lumettomille pesimäpeleilleen eikä isompia kerääntymiä tavattu ollenkaan; suurimpina mainittakoon 22.4. Kuo Riistavesi Keskimmäinen 40 p kol-

Kuva: Kai Jäderholm

mena parvena ja 25.4. Kei Hetejärvi 30 p. Myös parhaat paikkakohtaiset muuton jäivät vaatimattomiksi – missään ei päästy yli 20 muuttajan päiväsummaan.

Pesimäkautisista havainnoista mainittakoon ainut ilmoitettu havainto suopesijöistä: Son Vahtisuo 4 paria.

Syysmuutolle valmistautuvien kuovien kerääntyminen peltoparviksi alkoi tuttuun tyyliin kesäkuun alussa, mutta suurimmissakin kesä–heinäkuun kerääntymissä oli vain 25–35 käyränokkaa. Ensimmäisiä muuttolennessä havaittuja olivat 11.6. Sii Siltasalmi a7 m S. Kesä–heinäkuun muutot niin ikään vaisuja, parhaimpana 1.7. Sii Jälä 26 m. Myös nuorten lintujen syysmuutokausi oli samaa köyhäilyä, parhaimpina kirjauksina 18.8. Maa Pohjois-Haatala 40 p ja 19.8. Maa Patalahti 23 m+p. Syysmuuttajia ei riittänyt enää syyskuun puolelle.

Mustaviklo *Tringa erythropus*

Keväthavainnoja ilmoitettiin 191 yksilöstä ajalla 3.–24.5. Päämuutto 11.–15.5., jolta jaksolta parhaimpina muuttoina ja kerääntymisinä 11.5. Nil Palonurmi 28 p ja Rau Rastunsuo 42/7a m sekä 12.5. Lap Luhi 20 p. Muuttokausien väliltä kaksi havaintoa sopivilta pesimäbiotoopeilta, mutta ilman viitteitä reviiristä tai pesinnästä: 2.6. Nil Palonurmi Poskilampi 1 p ja 5.6. Son Vahtisuo 1 p.

Syysmuutolla tavattiin vain yksittäisiä lintuja ja suurin osa ilmoitetuista havainnoista

tehtiin Sii Mustissa ja Raasiassa (altaiden yhteishavaintosumma vain 43 p+m). Parhaana lukuna 8.7. Sii Musti 4 p.

Punajalkaviklo *Tringa totanus*

Ensimmäiset ilmaantuivat maisemiimme heti huhtikuun puolivälin jälkeen ja huhtikuun puolella havainnoja saatiin yhteensä kymmenestä punajalasta. Suurimpana kevätkerääntymänä 11.5. Nil Palonurmi 4 p. Ajalta 25.5.–30.6. reviiereiksi tulkittavia havainnoja ilmoitettiin kahdeksalta paikalta: Kei Hetejärvi, Kuo Riistavesi Likolampi, Lap Nerkooniemi Sonnala, Maa Kinnulanlahti Pieni Lapinjärvi, Nil Syvärilä Könninniemi, Pie Löytymäki, Sii Musti ja Sii Raasio.

Syysmuutolle valmistautuvista ja syysmuutolla levähtävistä linnuista raportoitiin vain Sii Mustista ja Raasiosta, joiden havaintosummaksi kertyi 82 yksilöä ajalla 25.6.–9.9. Elokuulta havainnoja vain kolmesta linnusta ja syyskuulta yhdestä viivyteltävästä. Enimmillään Sii Musti 1.7. 14 p.

Valkoviklo *Tringa nebularia*

Malttamattomimmat kevätmuuttajat ehtivät alueellemme jo varhain huhtikuun puolivälissä. Lajin yleistyminen tapahtui jo ennen huhtikuun päättymistä ja päämuutto ajoittui toukokuun alkupuoliskolle, jolloin parhaimpina määrinä 5.5. Kei Hetejärvi 7 p + 11 m ja 12.5. Sii Toivalannoko 22 p.

Reviirejä, joista osalla tavattiin varoittel-

evat emot, ilmoitettiin yhteensä 43, eniten Vieremältä ja Sonkajärveltä. Laji on pesimälintu koko maakuntamme alueella.

Syysmuutto käynnistyy vaivihkaa kesäkuun puolivälissä ja jo juhannuksena todettiin vilkasta syysmuuttoa: 24.6. Sii Musti 22 p osan noustessa S. Heinäkuussa nähtiin vain alle 10 linnun potteja ja elokuunkin paras noteeraus vaatimaton: 19.8. Maa Patalahti 2 p + 9 m. Syysmuutto oli kokonaisuudessaan paketissa ennen elokuun päättymistä.

Metsäviklo *Tringa ochropus*

Metsäviklojen kärkietenijät miehittivät koko maakunnan jo kevätmuuton avajaispäivinä 14.–16.4. ja saman alkuhässäkän yhteydessä kirjattiin myös koko kevään suurin kerääntymä: 16.4. Lap Linnansalmi 13 p. Muutoin kevään mittaan tavattiin vain yksittäisiä lintuja ja muutama 3–6 linnun ryhmä. Metsäviklot siis hajaantuivat lumettomille reviiereilleen heti muutolta palattuaan.

Syysmuutto totuttuakin näkymättömämpi; heinä–elokuulta ilmoitettiin havainnoja vain 20 yksilöstä, joista 30.8. Kuo Siikaniemellä nähty on huomionarvoisen myöhäinen.

Liro *Tringa glareola*

Monien muiden kahlaajalajien tavoin myös liron kevätmuutto käynnistyi keskimääräistä aikaisemmin ja huhtikuun puolella laji saatiin jo yhdeksän kunnan

Liro Varpaisjärven Tiilikanjoella.

Kuva: Jukka Tuovinen

vuodenpinnalistalle. Eri paikkojen muhkeimmat kerääntymät ja näkyvimmit muutot laskettiin koleina pohjoistuulipäivinä 11.–12.5. Näistä mainittakoon 11.5. Rau Rastunsuo 87 m sekä 12.5. Sii Toivalannotko 207 p ja Sii Vehkamäki 93 m. Viimeisinä muuttolennessa kiikaroituina kevätmuuttajina 17.5. Kuo Kelloniemi 10 m.

Reviirille asettuneista linnuista ilmoituksia yhteensä yhdeksältä paikalta, eniten 4.–5.6. Son Vahtisuo noin 15 p. Syysmuuton aloittajina 15.6. Lap Linnansalmi a7 p nousi S. Syysmuutto sujui maltillisissa merkeissä läpi kauden, mitä osoittavat muuttokauden parhaat määrät kuukausittain: 25.6. Sii Musti 41 p, 14.7. Sii Musti 40 p ja 3.8. Sii Raasio 23 p. Elokuun jälkimmäiseltä puoliskolta enää kahdeksan havaintoa (havaintosumma 25 yks.).

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

Varhainen kevääntulo kiritti ensimmäisen tulijan uuteen saapumisennätykseen: 14.4. Vrk Kämäri 1 p. Muita huhtikuun havaintoja ilmoitettiin kolmelta paikalta (Jua, Son Tuu). Kevään huippuna 12.5. Lap Luhi Veneheitto 10 p. Syysmuuttajiin ei kiinnitetty juurikaan huomiota ja heinä–elokuun havaintoja raportoitiin lähinnä vain Sii Mustista ja Raasiosta, joissa lepäilijöiden määrät pieniä läpi kauden. Parhaana summauksena 21.7. Sii Musti 8 p. Syyskuulta enää kaksi havaintoa, joista viimeisenä 5.9. Sii Raasio vielä peräti 7 p.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

Kevähavaintoja neljältä paikalta yhteensä noin 55 lepäilijästä ajalla 19.5.–16.6. Suurimpana jenginä 4.6. Sii Musti 19 p. Syysmuuttohavaintoja kertyi ajalta 3.7.–22.9. kaikkiaan 27 yksilöstä (Sii 26, Nil 1). Näistä 19.–22.9. Sii Mustissa lorvinut neulanokka oli ennätysmyöhäinen. Suurimpana syysporukkana 14.7. Sii Musti 10 p.

LOKIT

Pikkulokki *Larus minutus*

Ensimmäiset totutusti huhtikuun puolella. Suurin kerääntymä toistaa edellisvuotta eli sama paikka ja päivä, mutta yksilömäärään tuli 30 linnun korotus: 7.5. Suo Kimpanlampi 330 p. Parhaana muuttona 12.5. Sii Vehkamäki 76 m NW. Suurin ilmoitettu pesimäkolonia Kei Hetejärvellä, jossa ynnähtiin 17.6. 100 p. Lisäksi Son Vahtisuolla ja Kiu Huttu-Toukkasuolla suopesijöitä. Vuoden viimeisinä jo 24.7. Sii Raasio 5 p.

Naurulokki *Larus ridibundus*

Ensimmäiset ehtivät maaliskuun puolella jo Iisalmeen asti. Ensimmäiset kunnan

Valkoviklot kesäkuussa 2008 Tiilikanjoen rantaniityllä. Kuva: Jukka Tuovinen

lukemat 12.4., jolloin Kuo Haapaniemellä 800 p ja Kuo Kallansilloilla 900 p. Kuo Haapaniemen seuraavien päivien määrät kertovat parhaiten muuton kulusta: 13.4. 2000 p, 14.4. 5000 p ja 15.4. 700 p. Kuopion ulkopuolelta suurimpana päiväsummana 24.4. Suo Kimpanlampi 700 p. Suurimmat ilmoitetut pesimäkoloniat varsin kookkaita: 6.7. Kiu Valkeisjärvi 600 p ja 1.7. Kei Hetejärvi 470 p. Suopesijöitä kirjattiin Kiu Huttu-Toukkasuolla, jossa 28.6. kirkui 50 voimakkaasti varoittelevaa lokkia. Lisäksi Son Vahtisuolla nähtiin 4.–5.6. 2 p. Viimeiset yksilöt tavattiin lokakuun lopulla Lapinlahdella.

Kalalokki *Larus canus*

Ensimmäiset nähtiin jo maaliskuun puolella, mutta vasta 20.4. päästiin yli sadan yksilön kerääntymiin. Kevään kookkaimpina parvina 20.4. Suo Putramo 210 p, 28.4. Ter Utrianlahti 150 p ja 3.5. Iis Lapinnitty 150 p. Suopesintöjä tuli ilmi Son Vahtisuolta ja Salmensuolta. Syyskuussa mullospelloille ja puiduille sänkipelloille laidunsi isoja kalalokkijengejä, joista mainittakoon 24.9. Maa Lapinranta 500 p ja Maa Tavinsalmi 400 p. Lämpimän loppusyksyn ansiosta kalalokkeja kierteli järvillämme tavanomaista enemmän vielä marraskuun alussa.

Selkälokki *Larus fuscus*

Ensimmäiset saapuivat ennätysaikaisin jo maaliskuussa, mutta muuten kevätmuutto sujui ilman suurempia rytinöitä. Suurimpana kerääntymänä 24.4. Suo Kimpanlampi 40 p. Kesältä ja syksyltä havaintoja kertyi varsin vähän ja viimeiset kolme yksilöä nähtiin lokakuun puolivälissä. Heguleita nähtiin kuitenkin hieman enemmän kuin vuonna 2006, sillä havaintoja kertyi kaikkiaan 21. Yksi näistä oli heinäkuinen ja

yksi 20.10. Iis satamasta.

Harmaalokki *Larus argentatus*

Vuoden ensimmäisinä päivinä (1.–8.1.) nähtiin Kuopiossa 2, Rau Tyyrinvirralla 6 ja Iis Paloisjärvellä 2 argaria. Seuraavat neljä yksilöä nähtiin 23.2. Son Sukevalla! Mitähän kautta nämä linnut tulivat Savoona, sillä Rau Tyyrinvirran, Vrk:n ja Kuo Puutossalmen kevään ensimmäiset nähtiin vasta 8.–10.3. Runsastui nopeasti ja jo maaliskuun puolivälissä kirjattiin Vrk:n maksimit: 11.3. Lehtoniemi 192 p, 13.3. Lehtoniemi 200 p sekä 15.3. Pirtinvirta 109 p ja Komminselkä 444 p. Kuopiossa suurimmat massat nähtiin vasta maaliskuun puolella. Seuraavassa Kuo Kallansiltojen ja Puutossalmen suurimmat yhteenlasketut päiväsumat: 26.3. 840 p, 29.3. 1030 p, 1.4. 1090 p, 6.4. 535 p ja 11.4. 1320 p.

Pesintään viittaavia havaintoja ilmoitettiin parilta ”sisämaapaikalta” eli Kei Hetejärveltä ja Son Vahtisuolta.

Syyspuolella suurimmat kerääntymät laskettiin kaatopaikkojen ympäristössä. Ylä-Savossa lokit alkoivat kasaantua kaatopaikkojen tuntumaan jo syyskuun lopulla kuten seuraavasta Iis:n havaintosarjasta käy ilmi: 30.9. 600 p, 20.10. 1000 p, 30.10. 250 p ja 11.11. 400 p. Kuo:n ensimmäinen kunnan noteeraus vasta 18.10., jolloin 450 p, ja sen jälkeen seuraavasti: 5.11. 1000 p ja 26.11. vielä 284 p. Osa lokeista oleskeli Heinälammirinteellä vielä joulukuusakin, jolta ajalta parhaana kuittauksena 1.12. 39 p. Kuopion ulkopuoleltakin yksi joulukuinen talvihavis: 29.12. Maa Mustavirta 1 p.

Merilokki *Larus marinus*

Koko vuoden havainnot (38) ja yksilöt (45) jakaantuivat lähes tasan keväälle (11.3.–

30.5.) ja syksylle (4.9.–18.11.). Syksyllä varmimmat merilokkipaikat olivat Vrk sekä Kuo Kallansillat ja Haapaniemi. Syksyllä puolestaan Kuo Heinälammrinne huokutteli lokkeja ja orneja. Kevään suurimpana porukkana 9.4. Vrk Huruslahti 4 p ja vastaavasti syksyllä 4.9. Kuo Heinälammrinne 1 ad 2 (1kv) p.

Kalatiira *Sterna hirundo*

Kuten muinakin 2000-luvun vuosina ensimmäiset tulivat jo ennen vappua, mutta tänä vuonna huhtikuusia havaintopaikkoja oli lähes 20 Varkaudesta Lapinlahteen. Huhtikuun huippuna 28.4. Maa Viannankoski 23 p. Toukokuussa tuo lukema ylitettiin ainoastaan kahdesti: 11.5. Kuo Tikkalansaari 30 p ja 26.5. Lep Timola 40 p. Syksyn viimeiset jo syyskuun alkupäivinä.

KYYHKYT

Kesykyhyky *Columba livia*

Yli sadan yksilön parvia kirjattiin Iis (130) ja Suo (110) keskustassa. Lisäksi Sii Mustilla nähtiin elokuun alussa 9 linnun parvi, jota itse allaskeisari veikkaili alueen ensihavainnoksi.

Uuttukyhyky *Columba oenas*

Ensimmäiset nähtiin jo maaliskuussa. Kuo Neulamäen tornista 14.3. nähdyt 2 m paransivat saapumisennätystä kahdella päivällä ja seuraavanakin päivänä Kuo Pappilanmäellä nähty lintu ehti ennen entistä ennätystä. Kaikkiaan keväällä havaittiin 20 yksilöä yleensä yksittäin tai kaksittain. Ainoina poikkeuksina olivat 15.4. Rau Rastunsuo 5 m ja Iis Itikan pellot 3 p. Syksyltä ilmoitettiin 4 yksinäistä lintua seuraavasti: 11.8. Kiu Kukkomäki, 16.8. Kuo Männistö, 14.9. Rau Pukkiharju ja 6.10. Kuo Sotkanniemi.

Sepelkyhyky *Columba palumbus*

Ensimmäinen yksilö saapui ennätystä sivuten jo 15.3. Suo Jyväskylän tien varteen ja kaiken kaikkiaan maaliskuulta löytyy Tiirasta peräti 26 sepelkyhykykirjausta, parhaana 30.3. Sii Vehkamäki 20 m + 20 kiert. Yli sadan yksilön noteerauksia tehtiin keväällä vain kaksi: 13.4. Son Rikkalampi 100 p ja 15.4. Sii Kemira 140 m. Syysmuutto tarjosi hieman massojakin, sillä syyskuussa tehtiin kahdeksan vähintään 100 yksilön kirjausta, joista suurimpina 9.9. Kuo Riistavesi 400 p ja 23.9. Kuo Pentonen 330 m.

Käki *Cuculus canorus*

Ensimmäiset saapuivat keskimääräisesti 7.5. ja 11.5. mennessä oli tehty jo 20 havaintoa ympäri Savoaa. Heinä-elokuulta enää vain 4 ilmoitusta, joista myöhäsimpinä 11.8. Sii Musti 1 p ja 28.8. Iis Kirkonsalmi 1 juv p.

Tervapääsky *Apus apus*

Kevään suurimpana kerääntymänä 16.5. Vrk Ruokojärvi 50 p. Kelopesintöihin viittaavia havaintoja tehtiin seuraavilta paikoilta: Kiu Pieni-Sulkava, Rva Konttimäki, Rva Kurttosuo, Rva Sompasuo, Son Vahtisuo ja Vie Talaskangas. Lajille ominaisista keskikesäisistä säälennoista, joita esiintyy matalapainekielien yhteydessä, esimerkkinä 6.7. Sii Raasio 160 p altaan hyönteismassaa harventamassa. Tämän lisäksi ainoa huomattavampi kuitaus oli 3.8. Lap Matin ja Liisan asema 120 m, mikä liittyyneen varsinaiseen syysmuuttoon. Syksyn viimeinen havainto tehtiin 4.9. Kuo Kelloniemessä, jossa emo ruokki vielä pesässä olevia poikasia.

TIKAT

Käenpiika *Jynx torquilla*

Ensimmäiset toukokuun yksinumeroisina päivinä ja koko kuussa kuultiin totutusti 20 yksilöä. Pesintäkin varmistettiin sentään kahdella paikalla; Kaa Niinivaarassa havaittiin 17.6. emot ja pesä pöntössä ja Nil Palonurmessa löytyi 10.7. 10-munainen pesä.

Harmaapäätikka *Picus canus*

Alkuvuodesta tehtiin 14 talvihavaintoa ja näistä Kuo Rytken, Silmäsuon ja Vuorilammen sekä Vie Haajaisten linnut viihtyivät paikalla useampia päiviä. Näiden lisäksi nähtiin vielä 5 muuta tikkaa maalissa ja huhtikuussa. Kaa Luikonlahdella hapäti piti reviiiriään parin viikon ajan toukokuussa.

Kesällä tikat olivat täysin kateissa aina syyskuun alkuun asti. Syksyltä ilmoitettiin kaikkiaan 28 yksittäistä tikkaa seuraavasti: Iis 4, Kaa 3, Kuo 4, Lep 2, Nil 1, Rva 2, Sii 3, Son 3, Suo 3, Vrk 1 ja Vie 2.

Palokärki *Dryocopus martius*

Palokärjestä tehtiin kuukausittain 10–23 havaintoa. Poikkeuksina hieman yli 40 havainnolla erottuvat maaliskuu soidinkuukautena ja syyskuu levottoman liikehdinnän aikana. Tosin syksyinen muuttosuunta vaivauduttiin ilmoittamaan vain yhdeksän (3 W, 2 S, 2 E, 1 NNE, 1 ESE) kertaa.

Käpytikka *Dendrocopos major*

Käpytikkan esiintymishuippu osui yhteen viikonloppuun. Koko vuoden havainnoista (262) peräti 186 tehtiin nimittäin 27.–28.1. Eli käpytikka taisi käydä lähes jokaisen pihabongarin laudalla. Loppukesäinen vaellus jäi hyvin heikoksi; ajalla 12.–27.7. havaittiin yhteensä vain 10 vaelluslennossa laukkaavaa tikkaa.

Pikkutikka *Dendrocopos minor*

Alkuvuoden talvihavaintoja 14, joista ainoastaan Vrk Neulaskujalla ja Sii Kasurilassa tikka viihtyi pidempään. Kasurilan koiraslintu oleili ruokinnan koukuttamana pihapiirissä aina huhtikuun loppupuolelle asti. Kesäaikaisia havaintoja runsaasta 60 yksilöstä. Poikasia nähtiin niin Kiu Pökkipäällä kuin Sii Hamulassa. Syksyltä vielä 15 havaintoa, muttei yhtään joulukuista.

Kalatiira Varpaisjärven Älänteellä.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Havaintoja noin 50 yksilöstä, eniten Kuo 14 ja Kaa 8. Poikaspesä löydettiin sekä Pie Multamäestä että Sii Koivusaaresta. Syksyisiä vaeltelijoita ilmoitettiin vain kolme.

VARPUSLINNUT

Kiuru *Alauda arvensis*

Ensimmäinen yksilö saapui ennätystä sivuten Kuo Heinälammirinteelle 11.3. Kevään suurimpana kerääntymänä 6.4. Vjå Paasikoski 100 p. Syksyllä ei sitten päästy kuutta yksilöä (23.9. Sii Jälä) suurempiin massoihin.

Viimeinen yksinäinen lintu nähtiin Suo Oittilansalossa 19.10.

Törmäpääsky *Riparia riparia*

Ensimmäinen nähtiin jo 27.4. Maa Patalah-

Kuva: Jukka Tuovinen

della, mutta törmäpääskyt alkoivat runsastua vasta toukokuun 10. päivän tietämällä ja huippupäivä ainakin Tiiran mukaan oli 18.5., jolloin ilmoitettiin Rau Junnon altaita 30 p ja Rastun lintujärveltä 40 p. Pesimäpaikoiksi tulkittuja yhteensä 14 kohdetta. Näistä suurimmat koloniat Lep Huukossa ja Sii Raasiassa, joissa kummassakin n. 100 paria. Perinteisten hiekkakuoppien lisäksi laji pesi ainakin Kiu Savikossa ja Suo vedenpuhdistamolla paikalle läjitetyissä maakasoissa. Syksyn viimeinen muutti 13.9. Sii Vehkamäellä.

Haarapääsky *Hirundo rustica*

Ensimmäinen kesän airut varhainen: 17.4. Lep Nikkilänmäki 1 m. Ainoastaan vuonna 1999 jo maaliskuussa nähty ensiharhailija on saapunut aiemmin kuin tämä katsausvuoden eka. Vrk Ruokojärvellä nähtiin 29.4. jo 6 p ja suurin massa, 150 p, ynnätettiin 8.5. Maa Patalahdella.

Syksyn suurimpana haarapääskymääränä 4.9. Maa Peräsuontie 400 p. Lisäksi tätä suurempia h/d-ilmoituksia olivat 18.8. Maa Pien-Maaninkajärvi 500 p, 23.8. Maa Lapinranta 1000 p, jotka valuivat hitaasti etelään, sekä 24.8. Rau Etelä-Saikari 450 p. Myöhäisimpänä pesimähavaintona 4.9. Rva Sotinpuro poikaspesä.

Räystäspääsky *Delichon urbica*

Huhtikuussa jo 12 havaintoa, joista runsaslukuisin 29.4. Lep Konnuksenkanava 13 p. Tätä suurempaan määrään päästiin keväällä vain kolmasti: 13.5. Kaa Kortteinen 20 p, 16.5. Kiu Yhtylä 25 p ja 24.5. Ter Pohjalampi 30 p. Syksyltä yksi kivan suuruinen sähkölankakerääntymä: 10.8. Jua Akonpohja 200 p. Vuoden viimeiset 4 yksilöä 23.9. Lap Linnansalmen tornilla.

Metsäkirvinen *Anthus trivialis*

Tulee ja menee todella huomaamatta, sillä koko vuodelta löytyi ainoastaan yksi kahdella numerolla kirjoitettava lukumäärä. Ja ne olivat samalla vuoden viimeiset, eli 23.9. Kuo Silmäsuo 10 m.

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Rau Rastunsuolla 25.3. kuultu yksilö paransi saapumisennätystä neljällä päivällä. Seuraavatkin nähtiin jo 29.3., jolloin Kuo Riistavedellä 2 p. Suurin kerääntymä keväältä oli 20.4. takatalven yllättämät 130 p Kuo Riistavedellä.

Syksyn suurimmat noteeraukset olivat 14.9. Kuo Silmäsuo 50 m, 16.9. Maa Maaninkajärvi 60 p, 29.9. Lep Nikkilänmäki 50 p ja 7.10. Sii Jälä 50 p.

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

Ei havaittu keväällä kertaakaan ja syksylläkin ajalla 18.8.–15.9. havaittiin vain noin 40 yksilöä, joista yli 30 Siilinjärvellä.

Keltavästäräkki *Motacilla flava*

Kaksi ekaa jo huhtikuussa, mutta alkoi yleistyä vasta toukokuun 10. päivän kieppeillä. Suurin kirjattu lukema oli 13.5. Vrk Ruokojärvi 100 m viidessä (60+4+10+14+12) parvessa.

Syksyn suurin muuttosumma ilmoitettiin vaihteeksi muualta kuin Sii Vehkamäeltä: 12.8. Kuo Männistö 105 m. Viimeiset kaksi lintua muuttivat 23.9. Kuo Silmäsuolla.

Västäräkki *Motacilla alba*

Ensimmäiset neljä yksilöä nähtiin jo maaliskuun puolella, mutta muuten muutto oli tavallista vaisumpaa. Suurimmat lepäilijämäärät olivat tavallista pienempiä: 21.4. Maa Patajärvi 35 p ja 3.5. Iis Lapinniitty 28 p.

Syksylläkin määrät jäivät edellisvuotta heikommiksi. Suurimmat ynnäykset olivat 23.8. Kuo Puijo 150 p, 24.8. Sii Musti 200 p ja 11.9. Sii Musti 200 p sekä västäräkikilajina ilmoitettu 10.8. Sii Musti 200 p.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Alkuvuonna tilhiä oli runsaasti ympäri maakuntaa. Pihabongauspäiviltä kertyneet toista sataa havaintoa kuvastavat hyvin tilannetta. Messevimmat massat olivat 20.1. Iis Kirkkosalmi 800 p ja 12.1. Vie kirkonkylä 300 p. Pikkuparvia riitti huhtikuun loppuun asti ja toukokuussakin nähtiin muutaman yksilön porukoita toistakymmentä kertaa.

Kesä- ja heinäkuultakin kertyi muutama havainto; Vie Talaskankaan ja Rva Ylä-Luostan lisäksi kesäinen tilhi nähtiin myös Rau Etelä-Saikarilla ja Sii Mustilla.

Syksyn ensimmäiset kaksi vaeltelijaa nähtiin 5.9. Kuo Neulalahdessa. Pihlajanmarjat olivat syksyllä vähissä ja syysparvet olivat pääosin muutaman kymmenen linnun suuruisia. Ainoastaan 6.10. Suo Purolassa (110 p) ja 17.10. Vie Jäkäläpolulla (150 p) nähdyt porukat kirjattiin kolmella numerolla. Marraskuussa 10 linnun parvi oli jo suuri ja joulukuussa nähtiin ainoastaan 7 yksilöä 4 parvessa.

Koskikara *Cinclus cinclus*

Alkuvuodelta ja keväältä ilmoitetut 71 karaa jakautuvat kunnittain seuraavasti: Iis 3, Kaa 12, Kar 3, Kiu 2, Kuo 4, Lep 3, Maa 1, Nil 4, Rau 13, Sii 4, Son 8, Suo 5, Ter 4, Vrk 4, Vjå 1. Vuoden 2006 runsaasta sadasta yksilöstä jäätettiin siis melkoisesti. Eri-

tyisesti Rau (38) ja Ter (17) jäivät selvästi vuoden 2006 lukemista. Kevään viimeinen nähtiin 14.4. Kuo Leväsellä.

Syksyn ekat 3 yksilöä nähtiin 21.10. Rva Tiilikanjoella ja kaikkiaan syyspuolella ennen vuodenvaihdetta nähtiin n. 50 yksilöä, eniten Rau Tyyrinvirralla (8) ja Nokisenkoskella (5). Lisäksi ilmoitettiin yksi ”rantakara” eli 9.11. Kuo Enonlahden laiturille hetkeksi muutolla pysähtynyt lintu.

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes*

Vuoden ensimmäisenä 31.3. Maa Mustavirta 1 Ä ja viimeisenä 9.10. Rau Etelä-Saikari 1 p. Reviirikeskittymät tutuilla paikoilla: Lep Nikkilänmäki (n.10), Kuo Puijo, josta innokkaat hölkkääjät ilmoittivat 6 laulavaa pururatojen varsilta, ja Kaa Turulanvaara (5).

Rautiainen *Prunella modularis*

Päivällä lajin saapumisennätystä parantanut yksilö ilmestyi 3.4. Lap Mäntylahteen ruokinnalle. Toinen rautiainen saapui 4.4. Kuo Kelloniemeen, mutta sitten saatiin odottaa toista viikkoa ennen kuin muutto oikein todenteolla alkoi. Huippupäivä oli 13.4., jolloin Kuo Silmäsuolla kuultiin 19 muuttavaa.

Syyspuolella alkoi kerääntyä jo elokuun lopussa. Suurin lukema oli 13.9. Kuo Heinälammirinteellä nähdyt 25 p. Kuo Silmäsuon viimeinen kuultiin 17.10. Tämän jälkeen nähtiin vielä Suo Tapolassa 30.11. lähes talvinen viivyttelijä.

Punarinna *Erithacus rubecula*

Myös punarinna paransi saapumisennätystään päivällä. Kyseinen ennätyslintu nähtiin Kuo Riistavedellä 25.3. ja seuraavana päivänä nähtiin Lapinlahdella 2 eri yksilöä. Maaliskuussa tehtiin kaikkiaan 17 havaintoa. Syksyn viimeisenä 4.11. Kuo Pilpanmaja 1 p.

Sinirinta *Luscinia svecica*

Keväältä kaikkiaan 9 havaintoa, joista kaksi ekaa yllättäen Iisalmessa. Kuopiosta ilmoitettiin vain yksi ja Siilinjärveltäkin vain kaksi havaintoa.

Syksyltä havaintoja kertyi 12 ja kaikki yksinäisiä lintuja. Näistä kuusi lintua Kuopiosta, tosin Silmäsuolta ei ilmoitettu ainutakaan. Siilinjärveltä kertyi viisi havaintoa ja se puuttuva nähtiin Maa Peräsuontielä. Viimeinen 25.9. Sii Raasiassa.

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

Ensimmäiset kaksi tulijaa nähtiin jo huhtikuussa, ja yleistymisen ajoittui toukokuun alkuun. Syksyllä viimeinen nähtiin vasta 13.10. Lap Lahdenperällä.

Pensas- **tasku**

Saxicola rubetra

Saapuikeväällä vähän jälkijunnassa ja jäi keskimääräisestä tuloajastaankin m u u t a m a n päivän. Muuten kevätmuutosta ei jäänyt muuta muisteltavaa. Syksyltä sentään ilmoitettiin yksi mukava kerääntymä: 14.8. Sii Jälä 30 p. Vuoden viimeinen nähtiin 25.9. Kuo Silmäsuolla. Eli sama päivä kuin edellisenäkin vuonna.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

Kevätmuuton edistymistä kuvaavat seuraavat Sii Jälän havainnot: 28.4. 1p, 1.5. 7 p, 6.5. 5 p ja 12.5. 10 p. Syksyllä kirjattiin seuraavat kaksinumeroiset määrät: 2.9. Maa Peräsuontie 11 p ja 16.9. Maa Keskimäinen 14 p. Syksyn viimeinen sipsuteli 21.10. Sii Autiorannalla.

Mustarastas *Turdus merula*

Alkuvuodelta kertyi kaikkiaan 135 havaintoa, joista 55 pihabongauspäiviltä. Usealta paikalta ilmoitettiin useampikin lintu, esimerkiksi Suo Karhusenttieltä 5 ja Lap Alapitkältä 4 lintua. Maaliskuun alkupäivinä laudoille ilmestyneet uudet yksilöt lienevät ensimmäisiä kevätmuuttajia. Syyspuolella talvehtimaan jääviä lintuja ilmoitettiin Kuopiosta 4 ja Siilinjärveltä 1.

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Syksy 2006 tarjosi marjalinnuille pihlajanmarja-apetta kukkuramitoin ja syötävää riitti vuodenvaihteen ylikin. Tammikuun alkupuoliskolla räkättejä oli vielä varsin runsaasti pihlajanmarjasadon rippeiden kimpussa. Suurimpina parvina ynnättiin 4.1. Iis Kangaslampi 80 p ja 10.1. Kuo Savisaari 85 p. Tammikuun puolivälin jälkeen parvet pienenevät niin, että vain kahdesti päästiin yli kymmenen yksilön. Samoin havaintoilmoituksetkin vähenivät, eikä pihabongareiltakaan tullut kuin noin 20 noteerausta. Maaliskuun 24. päivän jälkeen havaintoja alkoi taas kertyä kuvastaen kevätmuuton alkua. Suurin massa keväältä oli 20.4. Suo Suonteen 400 p. Syksyn suurin noteeraus oli 21.10. Sii Kemiralla muuttaneet 815 räksää (ja iso-

Suokukot Lapinlahden Linnansalmella. Kuva: Juha Koponen

turdusta). Ainoat loppuvuoden talvihavainnoiksi kelpaavat ilmoitettiin Rau Etelä-Saikarilta ja Iis keskustasta.

Laulurastas *Turdus philomelos*

Ensimmäinen maaliskuinen laulurastas Pohjois-Savossa nähtiin 24.3. Lap Luukkolassa. Tämän lisäksi myös 25.3. Kuo Kallavedellä, 27.3. Suo Rajalanniemessä ja 29.3. Kaa Kotajärvellä havaitut linnut alittavat entisen saapumisennätyksen yli viikolla. Suurin ilmoitettu kerääntymä keväältä oli 5.5. Iis Iso-Lappi 20 p.

Syksy olisi ollut laulurastaan osalta varsin väritön ilman Kuo Kuhaselta 16.11. löytynyttä viivyttelijää. Tämä mm. asuntovauunun alla piileskellyt yksilö nähtiin viimeisen kerran 28.11.

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

Aivan kuten laulurastaskin punakylkirastas paranteli saapumisennätystä runsaalla viikolla ja kautta aikain ensimmäiset maaliskuiset punakyljet kirjattiin muistiin kuun lopun poikkeuksellisen lämpiminä päivinä. Eikä kyse ollut mistään yksinäisestä harhailijasta vaan maaliskuisia havaintoja kertyi kaikkiaan peräti 15 ja suurimmassa parvessa oli jo 10 lintua. Kevätkauden suurin noteeraus jäi kuitenkin varsin vaisuksi: 20.4. Suo Suontee 58 p.

Syksyltä ilmoitettiin sentään yksi 100 kiertelijän päivä: 5.10. Sii Vehkamäki n. 100 kiert. Vuoden viimeiset yksilöt nähtiin marraskuussa: 3.11. Kui Puijo 1 ä ja 17.11. Kuo Sarmalniemi 1 p.

Kulorastas *Turdus viscivorus*

Kuten muutkin rastaat kulorastas rukkasi saapumisennätystä oikein kunnolla. Uusi saapumisennätys on nyt 17.3., kun Kuo Silmäsuolla tavattiin tuolloin 2 p. Näiden lisäksi maaliskuussa nähtiin vielä 10 yksit-

täistä kulorastasta. Parhaimpina muuttoina Sii Vehkamäki 5.5. 10 m ja 12.5. 9 m. Syksyltä suurin noteeraus oli niin ikään Sii Vehkamäeltä: 5.10. 9 p. Vuoden viimeinen kulorastas nähtiin niinkin myöhään kuin 7.11. Vjä kirkonkylässä.

Ruokokerttunen

Acrocephalus schoenobaenus

Saapui ihan normaalissa aikataulussa 12.5. ja tulopaikkanaan Maa Patalahti. Kuo Riistaveden Keskimmäiseltä löydettiin 31.5. kaikkiaan 25 reviiiriä. Syyskuisia havaintoja kaikkiaan viisi, joista viimeisenä 26.9. Kuo Silmäsuo 1 p.

Kultarinta *Hippolais icterina*

Kuultiin kaikkiaan 15 yksilöä, joista 10 Ä Kuopiossa. Muut seuraavasti: Kiu 1, Lep 2, Tuu 1 ja Vrk 1. Pesintä varmistui, kun Kuo Neulalahdessa nähtiin heinäkuun lopulla ruokaa kantava emo.

Hernekerttu *Sylvia curruca*

Ensi harhailija 5.5. Nil Siikajärvellä, mutta alkoi yleistyä vasta 11.5. Syyskuussa vielä 9 havaintoa ja kaikki Kuopiosta. Vihoviimeisenä havaintona 22.9. Kuo Linnanpelto 4 p.

Pensaskerttu *Sylvia communis*

Runsastui toukokuun puolivälissä. Syksyn viimeisenä 23.9. Kuo Petonen 1 p.

Lehtokerttu *Sylvia borin*

Yleistyi 18.5., jolloin mm. Lep Nikkilänmäellä havaittiin 5 lehtokerttua. Syksyltä vain yksi syyskuinen havainto: 22.9. Kuo Linnanpelto 1 p.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

Alkuvuodesta havaintoja 8 talvehtijasta: Kuo 5, Sii 2 ja Vrk 1. Kuo Sammalniemen naaras sinnitteli pisimpään ja nähtiin ruokintapaikan äärellä vielä 5.2. Reviirejä ilmoiteltiin pesimäajalta vain noin 20. Syyspuolella ei jäänyt ainuttakaan talvehtijaa ja viimeiset kolme nähtiin marraskuussa. Näistä viimeinen 27.11. Kuo Makaranlähteellä.

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*

Iduleita kuultiin todella vähän, seuraavassa kaikki havainnot: 11.6. Rau Hankavesi 1 Ä, 26.6. Suo Kapeensalo 1 Ä ja 14.7. Vrk Kangaslampi 2 Ä.

Sirittäjä *Phylloscopus sibilatrix*

Keväällä ensimmäiset saapuivat äitienpäivän kynnyksellä ja laji yleistyi toukokuun puolivälistä alkaen. Syksyltä yksi

todella myöhäinen havainto, joka oli samalla lajin viivyttelyennätys: 27.10. Kuo Kettulanlahti 1 p.

Tiltalti *Phylloscopus collybita*

Viisi kiireisintä saapuivat huhtikuun puolella ja pohjoisin näistä kuultiin Sonkajärvellä. Pesimäajalta ilmoituksia yhteensä noin 60 laulajasta/reviiristä, joten lajin pesimäkanta tuntuu jatkavan loivaa palautumistaan 1990-luvun lopun aallonpohjastaan. Viimeiset tiltalit nähtiin totutusti lokakuun alkupäivinä. Tänä vuonna lokakuisia tiltalteja kirjattiin kaikkiaan 13.

Pajulintu *Phylloscopus trochilus*

Ensimmäiset ehtivät maakuntaan toukokuun alkupäivinä, mutta runsastuminen alkoi vasta pari viikkoa myöhemmin. Linjalaskentojen perusteella kesän 2007 pesimäkanta oli keskimääräistä heikompi ja lajin pitkäaikainen taantuminen tuntui jatkuvan.

Syksyllä pajulinnut livahtavat etelään huomiota herättämättä elokuun jälkimmäisen puoliskon ja syyskuun aikana. Nyt viimeisenä kuittauksena 5.10. Suo Valkeisenmäki 1 p.

Hippiäinen *Regulus regulus*

Kuo Savisaarella seurattiin syyskuussa

Nuori mustarastas marjoja syömässä.

Kuva: Mikko Pärssinen

Rautalammin Tyyrinvirran tornin ruokinnalla viihtyi muutama lapintitiainen koko sydäntalven. Kuva: Mikko Pärssinen

suurta hippiäisvirtaa, josta tässä suurimmat päiväsummat: 24.9. 265 SSW (15a), 25.9. 318 S-W (20a), 26.9. 512 S-W (28a). Tammi-kuulta havaintoja 4 yksilöstä ja marras-joulukuulta 7 yksilöstä.

Harmaasieppo *Muscicapa striata*
Kevään ensimmäinen varsin aikainen: 5.5. Kaa Luikonniemi.
Syksyn viimeiset: 22.9. Suo Iisvesi ja 23.9. Kuo Hautausmaa.

Pikkusieppo *Ficedula parva*
Kaikki havainnot: 20.5. Kaa Turulanvaara 1 Än, 24.5. Kuo Kolmisoppi 1 k Än, 2.6. Son Vehmasjärvi 1 Ä, 3.6. Rva Metelinmäki 1 Ä, 9.6. Kuo Vuorilampi 1 Ä, 21.6. Suo Haavikkolehto 1 n p, 21.6. Lep Länsi-Saamainen 1 Ä, 26.6. Suo Kapeensala 1 ä, 2.7. Tuu Paimensaari 1 Ä, 9.7. Kuo Puijo 2 pariutuneet ad p var + 1 p var, 1.-2.9. Kuo Kelloniemi 1 n-puk p, 5.9. Suo Jalkala 1 n-puk p.

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca*
Kevään ensimmäiset keskimääräiseen aikaan: 26.4. Ves Horontaival 1 k p, 27.4. Jua Rajapuro 1 k.
Syksyn viimeiset: 14.9. Kuo Hautausmaa ilm. 1 ad n p, 22.9. Kuo Hautausmaa 1 p.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*
Valkopalleroisia ynnäillään tässä kuukausittain ja (suurimpia parvia mainiten). Tammi-helmikuun summa 58: (3.2. Suo Kumpunen 10); maaliskuun summa 19 muutaman yksilön parvista.

Pesimäaikaisia havaintoja 6 paikalta, joista ainoa poikashavainto: 20.6. Kaa Kortteinen 2ad + 3juv.

Syyskuun summa 58: (20.9. Rau Etelä-Saikari 11); lokakuun summa 210: (10.10. Rau Etelä-Saikari 25 ja 18.10. Kuo Heinälammrinne 18); marraskuun summa 50: (6.11. Vie Ahvenlampi 12); joulukuun summa 56: (29.12. Suo Saunaniemi 15).

Hömötiainen *Parus montanus*
Ei merkittävää liikehdintää; mainittakoon kuitenkin nämä: 28.3. Kuo Kelloniemi 13 kiert/m ja 9.9. Sii Siltasalmi 8 m S (2a).

Töyhtötiainen *Parus cristatus*
Hajahavaintoja kirjattu eri puolilta maakuntaa etenkin tammikuulta. Suurin määrä samalla paikalla: 3.1. Vie Saarisuo 6 p. Pesintähavaintoja ilmoitettu vain kaksi: 6.5. Lep Nikkilänmäki puukiipijän pöntössä sekä 20.6. Kuo Puijo.

Kuusitiainen *Parus ater*
Havaintoja eniten tammikuulta. Muuttohavainto: 26.3. Kuo Kelloniemi 11 kiert/m. Pesimishavainto: 19.6. Lep Nikkilänmäki pöntössä, 4.7. poikaset lähteneet.

Sinitäinen *Parus caeruleus*
Suurimpia keräytyymiä: 28.1. Rau Korolammintie 38 p, 6.11. Lep Nikkilänmäki, Museotie 30 p, 28.1. Vie Haajainen 30 p. Eniten liikehdintää: 2.10. Kuo Savisaari 65 S-W (7a), 7.10. Sii Siltasalmi 31 SSE (7a) + 35 NNW (5a), 9.10. Sii Vehkamäki 12 SSE.

Talitiainen *Parus major*
Suurimmat määrät samalta paikalta: 28.1. Jua Viitaniemi 50 p, 28.1. Rau Korolammintie 42 p.
Eniten liikehdintää: 11.3. Kuo Kelloniemi 80 kiert/m, 10.3. Kuo Kelloniemi 43 kiert/m, 7.10. Sii Siltasalmi 33 m SSE (9a).

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*
Havaintojen määrä kunnittain (asiaticaksi määritetyt havainnot suluissa): Iisalmi 1, Kuopio 15, joista Savuniemestä ilm. 4 yks. (2.12.2006- 28.1.2007 Kuo Linnanpelto, Pohjolankatu 1 p, 13.2. Kuo Riistavesi, Savuniemi 2 p, 11.10.2006- 27.1.2007 Kuo Sorsasalo Valkeislahdentie 1 p); Lapinlahti 4, Maaninka 2, Rautalampi 1, Rautavaara 1, Siilinjärvi ilm. 4, Tuusniemi 1, Varpaisjärvi 1 (14.10.2006-25.3.2007 Vjä kk 1 p). Yhteensä ilm. 30 yksilöä.

Puukiipijä *Certhia familiaris*
Havaintoja läpi vuoden, eniten Kuopiosta (35) ja Suomenjoelta (19). Poikashavaintoja ei ole ilmoitettu.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*
Kaikki havainnot (15 yksilöä): Ennätysaikainen 18.5. Rau Etelä-Saikari 1 Ä, 27.5. Kuo Haminalahti, Kasperintie 1 Ä, 29.5. Kuo Vehmersalmi 1 ä, 30.5. Kuo Haminalahti, Auma-ahontie 1 Ä, 30.5. Sii Jälän pelto 1 Ä, 2.6. Rau Etelä-Saikari 1 Ä, 7.6. Kuo Riistavesi, Likolampi 1 Ä, 11.6. Kuo Atria 1 Ä, 12.6. Lep Nikkilänmäki 1 Än, 14.6. Sii Jälän pelto 1 Ä, 23.6. Sii Kasurila, Särkkä 1 Ä, 2.7. Kuo Kelloniemi 1 ä, 4.7. Lap Tölvä, Jokiniemi 1 Ä, 12.7. Lap Tölvä, Pajaharju 1 Ä, 18.7. Vjä Jonsa, Saarinen 1 Ä kiert.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*
Ensimmäiset: 18.5. Kuo Riistavesi, Keskimäinen 1 k p, 24.5. Kuo Pilppa 1 k Än.
Pariutuneista (k+n) 9 havaintoa, joista 5 Suomenjoelta. Poik/juv myös 9 merkintää, joista 5 Kuopiosta mm: 6.7. Kuo Vehmersalmi, Hirvijärvi k ja 2 juv, 23.7. Kuo Vehmersalmi, Mustinlahti emot ja 3 juv. Pesintähavainnoista päätellen lajille samantapainen vuosi kuin edellinen.
Syksyn viimeiset: 30.9. Sii Jälän pelto 1 lkv p, 20. - 23.10. Iis Peltoniemi 1 p.

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*
Havaintoja tuli läpi vuoden pääosin yksittäisistä linnuista ympäri maakuntaa. Tässä esitetyistä laskelmista on karsittu pois havainnot todennäköisistä samoista yksilöistä. Yksilömäärät kuukausittain:

tammikuu 4, helmikuu 2, maaliskuu 19, huhtikuu 11, toukokuu 1, kesäkuu 11 (14.6. Suo Kapeensalo 1ad+3juv samalla paikalla samassa kelossa kuin 27.6.2004, 30.6. Kaa Maarianvaara 1ad+2 juv), heinäkuu 1, elokuu 3, syyskuu 64, lokakuu 46, marraskuu 10, joulukuu 11.

Kunnittain tuli seuraavia summia: Iisalmi 8 yksilöä, Juankoski 3, Kaavi 10, Karttula 2, Keitele 3, Kiuruvesi 5, Kuopio 39, Lapinlahti 20, Leppävirta 3, Maaninka 13, Nilsia 3, Rautalampi 4, Rautavaara 2, Siilinjärvi 22, Sonkajärvi 4, Suonenjoki 20, Tervo 1, Varkaus 1, Vieremä 4.

Närhi *Garrulus glandarius*

Suurimmat vaellukseen/muuttoon viittaavat havainnot syyskuulta: 8.9. Sii Vehkamäki 22 m (7a), 9.9. Sii Siltasalmi 17 m (3a), 23.9. Lap Kunnanranta 16 W, 23.9. Sii Musti 12 W (1a).

Suurin keräytymä: 8.9. Kuo Jänneniemi 30 p.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus*

Havainnot paikoittain: 4.-5.6. Vie Talaskangas 4 p, 30.8. Vjä Venäjänmäki 3 p, 27.9. Vrk Syrjä 2 p, 3.-16.3. Tuu Ruskila ilm. 2 p, 25.12. Suo Kallio 2 p, 7.1. Suo Hoikankylä 4 p, 14.1. ja 3.2. Son Sahi 2 m, 18.7. Son Sonkakoski ilm. 2 p, 17.7. Rva Ylä-Luosta 2 p, 20.-22.9. Rva Tiilikan kansallispuisto 6 p, 4.10. Rva Luokkikan-

gas 2 p, 3.2. Rau Hoikankylä 5 p, 12.1. Pie Metsola 3 p, 6.1. Maa Kattaalankylä 2 p, 27.1. Lep Leppävirta/Heinävesi rajalla 1 p, 4.3. Lep Särkiniementie, Koivusuo 1 kiert, 1.1. Lap Varpaiskylä 1 p, 16.6. Kaa Jurvasenpuro 2 p, 11.2. Iis Koivuniemi 1 p, 28.9. Iis Ruotaanmäki 1 p – Näistä kertyy yhteensä 50 yksilöä.

Harakka *Pica pica*

Suurimmat ilmoitetut keräntymät: 4.3. Iis jätekeskus 90 p, 1.12. Iis jätekeskus 60 p, 3.12. Kiu Hyvärilä 40 p.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*

Havaintoja paikallisista ja kiertelevistä linnuista kertyi ympäri vuoden, eniten elokuulta (n. 50 yksilöä) ja syyskuulta (n. 35).

Kunnittain, samoja havaintoja karsien ynnätään seuraavia yksilömääriä (suluissa havainnot useista yksilöistä ja huomioita muuttavista): Iisalmi 10, Kaavi 4, Kiuruvesi 3, Kuopio 68 (4.8.-3.10.Kuo Siikaniemi yht 15 m, 16.8. Kuo Savisaari 8 p), Lapinlahti 5, Leppävirta 6 (22.7. Lep Tulenliekin piha 5 kiert), Maaninka 2, Nilsia 7 (8.9. Nil Nilsiantien varrella 4 p), Siilinjärvi 10 (8.9. Sii Vehkamäki 3 m), Sonkajärvi 3, Suonenjoki 13 (29.3. Suo Metsäntutkimuslaitos 4 p), Vieremä 1.

Naakka *Corvus monedula*

Suurimmat määrät: 1.12. Iis jätekeskus 1000 p, 18.8. Maa Tavinsalmi 350 p, 25.12. Kuo Heinälammminrinne 300 p. Muuttaviksi ilmoitettuja eniten: 31.8. Lap Nerkoon kanava 110 E, 7.10. Sii Siltasalmi 76 S.

Mistä suuret naakkaparvet tulevat, kun pesimishavaintoja vain nämä: 13.4. Lep kk pesäntekoaineeksi keräsi ainakin 3 paria, 3.6. Vjä Korpjärvi, Porkkala 10 p, ilmeinen poikueparvi ja pesäpuu havaittu, 26.5. Pie Vaaraslahti 6 pesivää paria haavoissa, 26.5. Maa Vianta 6 pesivää paria pöntöissä ja haavoissa, 25.6. Lep kk 2 pesivät liiketolon katon alla.

Mustavaris *Corvus frugilegus*

Talvehtimaan oli jäänyt 17.2. Iis jätekeskus 1 ad p.

Kevään ensimmäiset 11.3. Kuo Väinölänniemi 1 +2kv p/kiert, 11.3. Kuo Heinälammminrinne 1 p, 12.3. Vrk Kaura-aho 1. Maaliskuun summa 39 yksilöä, joista suurimmat määrät ja muuttoa: 15.3. Lep Nikkilänmäki (1a) 10 m N, 17.3. Kuo Heinälammminrinne 4 p, huhtikuun summa 14, josta mainittakoon 4.4. Suo Pappilanpelto a2 + 1 m NNW, toukokuun summa 5, syyskuulta yksi havainto: 14.-25.9. Suo

Pappilanpelto varisparvessa 1 p, talvehtimaan jäi 23.12.2007-20.1.2008 Kuo Heinälammminrinne 1 p.

Varis *Corvus corone cornix*

Suurimmat parvet: 25.12. Kuo Heinälammminrinne nn1000 p, 1.1. Kuo Heinälammminrinne n500 p, 30.9. Iis jätekeskus 350 p.

Muuttohavaintoja: 19.10. Sii Vehkamäki 235 SW (21a), 13.10. Sii Vehkamäki 207 SW (15a) suurin a74, 14.3. Kuo Neulamäki 51 N.

Korppi *Corvus corax*

Suurimmat keräntymät: 1.1. Kuo Heinälammminrinne 70 p, 3.2. Kar Syvänniemi 62 kiert, 11.11. Ter Äyskoski, Saemäki 31 p.

Muuttohavaintoja: 25.9. Kuo Neulamäki 12 m (3a), 7.10. Kuo Matkustajasatama 10 S (2a).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Talveksi jääneet: 1.12.2006-6.1.2007 Sii Jälä 3 p, 7.1. Sii Rissala 4 p, 22.1. Vrk Prisma 1 kiert, 25.1. Ter Linnonsaari 1 p.

Kevään ensimmäiset: 12.3. Lep Riikinneva 1 p Ä, 13.3. Kuo Heinälammminrinne 1 p.

Syksyn suurimmat parvet: 26.8. Maa Tavinniemi 320 p, 2.9. Maa Lapinjärvi, Hyttilä 350 p, 1.10. Vie Vieremänjärvi 520 p.

Marras-joulukuulta: 4.11. Lap Linnansalmi 1 p, 4.11. Kuo Väinölänniemi 1 p, 6.11. Suo Pappilanpelto 2 p, 11.11. Kuo Haapaniemi 2 p, 16.11. Suo Iisvedentie 1 p, 17.11. Sii Vehkamäki 1 NNW, 1.-15.12. Kuo Heinälammminrinne 1 p.

Varpunen *Passer domesticus*

Suurimmat keräntymät: 27.1. Kiu Korkeakangas 150 p, 1.1. Lap Mäntylähti 118 p, 28.1. Kuo Linnanpelto 76 p.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*

Levittäytyminen jatkuu, kun tutkaillaan yksilömääriä kunnittain ja verrataan vuoteen 2006 (suluissa). Tähän kirjattu myös suurimpia paikkakohtaisia määriä.

Iisalmi 23 (18): 6.1. Iis Ivalonkatu 4 p, 3.11. Iis Touhula 4 p; Keitele 2 (0); Kiuruvesi 8 (0): 31.3. Kiu Ratisentie 4 p ja 4.2. Tukkitie 4 p; Kuopio 136 (101): 11.11. Kuo Heinälammminrinne altaat 30 p, 10.-22.9. Kuo Atria 17 p; Lapinlahti 9 (7): 25.11. Lap Peltoniemi 7; Leppävirta 27 (17): 27.1. Lep Mustinmäki 7, 27.1. Lep Kirkonkylä 7; Nilsia 4 (0): 1.12. Nil kk, Paavontie 3 p; Rautalampi 1 (0); Siilinjärvi n137 (153): 1.12.2007-29.2.2008 Sii kirkonkylä,

Pähkinänakkelin kuvasi Varpaisjärvellä
Kuva: Pekka Selin

Räisälä 15 p, 27.1. Sii kirkonkylä, Metsontie 13 p; Suonenjoki 112 (112): 15.12. Suo Valkeisenmäki, Puolukkatie 57 p, 6.11. Suo Pappilanelto 8 p; Tervo 2 (2); Tuusniemi 2 (0); Varkaus 47 (6): 13.7. Vrk Könönpelto 12 p, 27.1. Vrk Puurtilanniemi 5 p.

Peippo *Fringilla coelebs*

Tammi-helmikuussa talvehtijoita yhteensä peräti 54 yksilöä ja kunnittain seuraavasti (sukupuoli merkitty, jos on ilmoitettu): Iisalmi 4 (2 n + 1 k + 1), Kaavi 1, Kiuruvesi 1, Kuopio 15 (8 k + 2 n + 5), Lapinlahti 2, Leppävirta 1 n, Siilinjärvi 20 (7 k + 6 n + 7), Suonenjoki 4 (3 k + 1 n), Varkaus 1 k, Varpaisjärvi 1 k, Vesanto 3, Vieremä 1.

Runsaasta talvehtimisesta johtuen on vaikea tulkita, mitkä ovat muuttuvia. Jos nämä ovat niitä, kyseessä uusi ennätys 3.3. Sii Räisälä 2 k + 2 n p, 9.3. Ves Horontaival 1 k p.

Mittavimmat kevätmuutot ja kerääntymät: 1.4. Sii Kemira N-NE 210, 14.4. Maa Käärmelahti 55 m, 7.4. Kaa Kortteinen 50 p.

Suurimmat syyskeräytymät: 30.8. Jua Alavehkalahti (a n.200) kiert, 9.9. Maa Keskimäinen 200 p, 16.9. Son Nurmijoki 250 kiert.

Marras-joulukuulta havaintoja 18 yksilöstä: Juankoski 1 k, Kuopio 7 (4 k + 1 n + 2), Lapinlahti 2 k + 1, Siilinjärvi 1 k + 1 n + 1, Sonkajärvi 1 k, Suonenjoki 1, Varpaisjärvi 1 k + 1.

Järripeippo *Fringilla montifringilla*

Talveksi (tammi-helmikuu) oli jäänyt: 16.12.2006-6.1.2007 Kuo Mansikkatie 1 n p, 3.1. Kuo Siikaniemenkatu 1 n p, 13.1. Kuo Heinälammrinne urpiaisparvessa 1 n p, 26.-27.1. Kuo Haminalahti, Ahvenlampi 1 p, 27.1. Kuo Petonen, Pirtti 1 p, 14.1. Suo Valkeisenmäki 1 k p, 27.1. Suo Iisvesi 4, 27.1. Kaa Syväpurontie 4, 27.1. Vrk Repokangas 1 p, 8.2. Vrk Kuopakangas 1 p, 23.2. Son Sukeva Raudanvesi 1 p.

Kevään ensimmäiset: 31.3. Kuo Savisaari 5 NNW, 7.4. Lep Nikkilänmäki 1 Ä; suurimmat kevätparvet: 18.4. Kuo Sotkaniemi 125 p, 21.4. Lep Nikkilänmäen lähiympäristö väh. 300 kiert, 3.5. Kaa Kortteinen 120 p.

Suurimmat syysparvet: 16.9. Maa Keskimäinen 600 p, 22.9. Iis Ruotaanmäki ainakin 1200 p, 22.9. Lap Mäntylahti 500 p. Havainnot marras-joulukuulta: 1.11. Son Suolahti 1 ä, 3.11. Lap Mäntylahti 1 p, 14.-19.11. Kiu Hautakylä 2 p, 30.11. Iis Runni 1 k p.

Viherveppo *Carduelis chloris*

Suurimmat summat on kirjattu syyspuolelta: 24.9. Sii Keskimäinen 200 p, 24.9. Maa Lapinranta 200 p, 3.11. Kuo Sorsasalo 193 p, 25.10. Lap Alatalo 150 p.

Tikli *Carduelis carduelis*

Havaintoja läpi vuoden. Yksilömäärät kunnittain, suurimpia paikkakohtaisia (p) summia ja muuttohavaintoja: Juankoski 3 (18.2. Jua Pisankoski 3 p); Kuopio 64 (26.1. Kuo Rönö 6 p, 28.1. Kuo Itkonniemi 5 p, 16.12. Kuo Silmäsuu 5 p, 26.6. Kuo Väinölänniemi 5 p, 29.9. Kuo Savisaari 8 SSE, 3.8. Kuo Siikaniemi 15 S); Nilsia 1; Siilinjärvi 15 (9.9. Sii Siltasalmi 6 p); Varkaus 17 (26.12. Vrk Ämmäkoski 6 p); Vesanto 4 (27.1. Ves Rantalantie 4 p).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Eniten havaintoja tammikuulta ja suurimmat määrät maaliskuulta: 11.1. Kuo Rönö 35 p, 28.3. Sii Keskimäinen, kaatopaikka-alue n50 m, 30.3. Lap Nerכון kanava 92 N-E (7a), 31.3. Kuo Savisaari 100 W.

Kesä- heinäkuulta vain 5 havaintoa (17 yks), lokakuulta vain yksi (8.10. Kuo Savisaari 16 SSW), samoin marras- ja joulukuulta (24.11. Sii Kasurilanmäki 2 p, 7.12. Suo Kruununsilta 1 p).

Suurimmat loppukesän-syksyn summat: 25.8. Lep Nikkilänmäki 60 p, 31.8. Sii Mustin allas 50 kiert (1a), 31.8. Suo Vedenpuhdistamo 50 kiert, 9.9. Sii Mustikkamäki 90 p.

Pikkusieppo Leppävirran Mustinmäellä 6.6.2008.

Kuva: Kuutti Korhonen

Hemppo *Carduelis cannabina*

Kevään ensimmäiset: 25.3. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 NW Än, 25.3. Sii Kemira 2 p; maaliskuulta havaintoja 7 paikalta (10 yksilöä), huhtikuulta 8 paikalta (19 yks. mm. 15.4. Sii Kemira 4 p).

Kesäajalta vain 2 havaintoa: 8.7. Sii Keskimmäinen, kaatopaikka-alue 2 p, 11.8. Maa Patalahti 4 S (1a).

Syksyltä vain nämä: 25.9. Kuo Petonen 2 kiert, 19.10. Suo Oittilansalo 2 p.

Urpainen *Carduelis flammea*

Yksilösummat kuukausittain (todennäköisesti samoja parvia karsittu pois summasta) ja suurimpia määriä:

tammikuu (5727): 7.1. Kuo Heinälammirinne 400 p, 1.1. Sii Kasurila n. 400 p, 13.1. Sii Vuorela 400 p, 7.1. Vrk Repokangas 400 kiert; helmikuu (849): 4.2. Lep Nikkilänmäki n. 180 p, 27.2. Kaa Kortteinen 110 p; maaliskuu (3297): 30.3. Ter Tervonsalmi 500 NW, 25.3. Suo Pappilanelto 370 m W; huhtikuu (755): 5.4. Kuo Savisaari 581 SW (29a); toukokuu (103): 12.5. Kuo Kelloniemi 80 NW; kesäkuu (74): 30.6. Kuo Humalajoki 27 m SE; heinäkuu (19): 8.7. Kuo Kelloniemi a16 kiert; elokuu (211): 15.8. Kuo Männistö 100 kiert; syyskuu (10), lokakuu (1746): 6.10. Suo Iisvesi 300 m, 6.10. Sii Vehkamäki 180 W, 20.10. Kuo Petonen 175 NW-W; marraskuu (466): 18.11. Kuo Savisaari 92 kiert, 29.11. Suo Lempy 50 kiert; joulukuu (444): 7.12. Iis Soijinmäki 160 kiert, 31.12. Kuo Rytty 85 p.

Tundraurpiainen

Carduelis hornemanni

Kevätalvelta varsin runsaasti havaintoja. Koska lajinmääritys suhteessa urpiaiseen on haasteellista, ovat tässä mukana vain todennäköisimmän oikeat havainnot ja pöytäintaja useamman yksilön havainnoista: tammikuu 61 yksilöä (1.1. Iis Kihmala 4 p, 7.1. Kuo Heinälammirinne 5 p); helmikuu 16 yksilöä (2.2. Iis Lumikonkatu 3 p, 10.2. Kuo Silmäsuo 2 p); maaliskuu 24 yksilöä (18.3. Kuo Silmäsuo 3 p).
Syksyn kaikki havainnot: 27.10. Sii Keskimmäinen, kaatopaikka-alue 2 p, 24.11. Sii Rissala 1 p, 24.11. Kuo Kelloniemi 1 p, 30.11. Suo Iisvesi 1p, 1.12. Suo Keskusta 1 p.

Kirjosiiplikäpylintu

Loxia leucoptera

Kaikki havainnot: 15.3. Lep Nikkilänmäki 1 k p, 18.7. Vrk Lehtoniemi 1 ä, 25.7. Kuo Kelloniemi 1 k p/m, 26.7. Sii Raasio 3 E (1a), 31.7. Kuo Männistö 1 ad k ja 1kv p, 4.8. Kuo Kuivinmäki 1 k p.

Pikkukäpylintu *Loxia curvirostra*

Yksilösummat kuukausittain ja suurimmat havaintokohtaiset määrät: tammikuu 71 yksilöä (7.1. Kuo Sorsasalo 16 p (1a), 30.12.2006-1.1.2007 Kuo Heinälammirinne 10 p); helmikuu 51 (3.2. Iis Sonkajärventie 10 p, 15.2. Pie Jokijärventie 9 p); maaliskuu 60 (3.3. Jua Pisankoski 10 kiert, 25.3. Pie Lampaanjärvi 10 p, 25.3. Suo Kyöpeli 10 kiert); huhtikuu 15 (26.4. Lep Nikkilänmäki 4 p); toukokuu 81 (24.5. Lep Laju 26 p (1a), 20.5. Lep Nikkilänmäki 12 kiert); kesäkuu 38 (5.6. Kuo Silmäsuo 28 kiert E); heinäkuu 15 (15.7. Kaa Turulanvaara 8 kiert).
Syksyn havainnot: 9.9. Maa Lapinranta 1 k SE, 11.10. Kei Porttila 6 p, 21.12. Kuo Jynkkä 7 p.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*

Kaikki havainnot (30 yksilöä): 7.1. Kuo Lehtoniemi 2 p, 27.1. Kar Pihkainmäki 2p, 14.3. Rva Kulvemäki 1 k p, 20.3. Kuo Neulamäki 1 Ä, 25.3. Suo Lintharju 1 ä kiert S-E, 5.5. Son Palosenmäki 2 n p, 12.5. Sii Vehkamäki 2 pariutuneet lask, nous N, 13.5. Kaa Niinivaara 4 kiert, 20.5. Pie Kukkaromäki 3 p, 10.6. Kuo Rytty 6 p, 16.6. Suo Kappeensalo 2 p, 20.6. Rva Ylä-Keyrity 2 kiert NE ä, 10.12. Kuo Markaranlähde 2 p.

Pikkukäpylintu/ Isokäpylintu

Loxia curvirostra / *Loxia pytyopsittacus*

Yksilösummat kuukausittain ja suurimmat havaintokohtaiset määrät: tammikuu 21 (6.1. Kuo Silmäsuo 12 kiert); helmikuu 4; maaliskuu 4; huhtikuun havainto: 28.4. Maa Viannankoski 49 NW; toukokuun havainto: 12.5. Sii Vehkamäki 39 m (10a); heinäkuun havainto: 24.7. Sii Raasio 20 p (1a); syyskuu 17 (23.9. Sii Vehkamäki 15 E); lokakuu 2; marraskuu 1.

Käpylintulaji/ *Loxia*

Yksilösummat kuukausittain ja suurimmat havaintokohtaiset määrät: helmikuu 5; maaliskuu 10 (12.3. Lep Riikinneva 7 p); huhtikuu 25 (28.4. Lap Lahdenperä 20 N); toukokuu 51 (30.5. Sii Mustin allas 30 kiert); kesäkuu 37 (8.6. Sii Mustin allas 20 kiert); heinäkuu 27 (25.7. Lap Nerko 25 m); elokuu 1; syyskuu 2; lokakuu 17 (13.10. Kuo Petonen 8 N).

Punavarpuunen *Carpodacus erythrinus*

Kevään ensimmäiset viheltelijät: 17.5. Vrk Ruokojärvi 1 Ä, 17.5. Kuo Hiltulanlahti 1 Ä; varsinaisia tuloryntäyspäiviä 20.5. ja 22.5.

Syksyn viimeiset: 10.8. Sii Raasio 1

S, 19.8. Kuo Riistavesi, Ruunajoki 3 p. Yksilömäärinä laskettuna eniten havaintoja Kuopiosta (n 30) ja suurin paikallinen määrä laulavia koiraita: 1.6. Jua Muuruvesi, Purjejärvi 4 Än.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Havaintoja tammikuulta 7 paikalta (30 yksilöä, suurin määrä: 9.1. Sii Kasurila 10 p); maaliskuulta yksi havainto: 5.3. Kiu Palosmäki 5 NNW; lokakuulta 1 havainto Nilsistä (13.10. Nil Ranta-Sänkämäki 3 m) ja neljä Kuopiosta (21 yksilöä, suurin määrä: 20.10. Kuo Neulamäki 15 W); marraskuulta yksi havainto Vesannolta (29.11. Ves Horontaival 1 ä) ja kaksi Kuopiosta (5 yksilöä), Vuoden yksilösummaksi tulee 62.

Punatulkkku *Pyrrhula pyrrhula*

Eniten havaintoja tammikuulta; heinäkuulta ja syyskuulta vain yksi ja elokuulta ei yhtään havaintoa.

Suurimmat määrät paikallisena: 18.2. Kaa Kortteinen 33 p, 1.1. Kuo Silmäsuo 28 p, 28.1. Son Koivumäentie 25 p. Suurimmat muuttosumat: 13.11. Kuo Linnanpelto 25 m, 21.10. Sii Kemira 20 W, 20.10. Sii Siltsalmi 18 N-W.

Pähkinähakki Kuopion Haminalahdessa 12.10.2008.
Kuva: Ilkka Markkanen

Valkoisina taivaalla vilkkuvat pulmusparvet tuovat lintuharrastajalle kevään.

Kuva: Mikko Pärssinen

Nokkavarpunen

Coccothraustes coccothraustes

Kaikki havainnot: 1.- 16.1., 11.-18.3. ja 12.5. Kuo Pappilanmäki 1-10 p, 2.1.- 6.4. ja 7.4.-13.5. Sii Kasurila 1-7 p, 6.-7.1. Iis Kihmula 1 p, 21.3. Lep Nikkilänmäki 1 p Ä, 10.4. Kuo Hautausmaa 8 p, 10.5. Lap Lamminkäyrä 1 p, 28.9. Kuo Linnanpelto 1 p.

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus*

Kevään ensimmäiset: 9.4. Sii Kemira 1 k p, 9.4. Kuo Riistavesi, Ruunajoki 3 p. Suurimmat kevätparvet: 23.4. Sii Jälän pelto 60 p, 6.5. Kei Riskaa 120 p, 12.5. Sii Jälän pelto an300 p.

Syksyllä havaintoja vain syyskuulta (n. 50 yks), viimeisin 29.9. Sii Jälän pelto 4 nous ja suurin määrä 14.9. Kuo Silmäsuo 7 p.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*

Kevään ensimmäiset: 13.3. Kuo Kelloniemi 1 ä m, 15.3. Kuo Kelloniemi 1 NW, 17.3. Suo Pappilanpelto arv. 5 m ä. Suurimmat summat: 24.3. Sii Jälän pelto n200 p, 5.4. Son Kotkatmäki 150 p, 9.4. Sii Kemira 320 m (3a); yksi havainto vielä toukokuulta 1.5. Jua Selkälänniemi 1 p. Syyskuulta yksi havainto 15.9. Sii Jälän pelto 1 p; lokakuun yksilösumma 198 suurimpina määrinä: 21.10. Sii Kemira 106 m ja 21.10. Lap Linnansalmi 50 p; marraskuun summa 17 yksilöä ja viimeisin havainto 17.11. Sii Rissala 4 p.

Keltasirkku *Emberiza citrinella*

Suurimmat kerääntymät: 5.12. Son Saviniemi 450 p, 26.11. Kaa Niemelänmäentie 260 p, 10.11. Suo Pappilanpelto 220 p, 4.2. Iis Kaatopaikka 200 p.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*

Kevään ensimmäiset: 13.5. Maa Keskimäinen 4 Ä, 13.5. Maa Lapinranta 1 Ä, 13.5. Maa Kinnulanlahti 2 Ä.

Koska kyseessä on vaarantuvaksi luokiteltu laji, on tähän syytä kirjata kaikki muutkin havainnot. Maa Keskimäinen Peräsuontie 13.5- 17.7. havaintoja 1-2 Ä (12 kertaa), 17.7. Maa Lapinranta 1 var.

Muista kunnista: 14.7. Jua Unimäki 1 p, 12.-13.6. Kaa Karsikkovaara 1 Ä, 17.5. ja 27.5. Nil Lohilahti 1 k p, 3.6. Rva Harsukangas 1 Ä, 30.5. Sii Koivusaari 1 Än p, 3.6. Sii Mikka 1 p, 7.6. Sii Rissala 1 Ä, 11.6. Sii Jälä 1 Ä, 25.8. Sii Musti 1 ä m, 27.8. Sii Vehkamäki 1 SW.

Pohjansirkku *Emberiza rustica*

Kaikki havainnot: 8.5. Rva Ala-Tiilikka 1 k p, 12.5. Rva Pumpulikirkko 1 Ä, 2.6. Rva Katajasuo 2 Ä, 2.6. Rva Venäjänlampi 1 p, 2.6. Son Uuransuo 1 k Ä, 4.6. Vie Talaskangas 1 k Ä, 18.8. Maa Patalahti 1 kv p + 2 n-puk p, 26.8. Kuo Kaislastenlahti 2 p, 7.9. Kuo Haminalahti 1 p ä, 8.9. Sii Vehkamäki 1 SW, 8.9. Kuo Kelloniemi 2 p, 9.9. Sii Mustin allas n25 p/m, 9.9. Maa Keskimäinen 3 p, 11.9. Lep Nikkilänmäki 2 S, 29.9. Sii Jälän pelto 1p ä.

Pajusirkku *Emberiza schoeniclus*

Kevään ensimmäiset ovat uusia ennätysiä: 24.3. Rau Vaajasalmi 2 p ä, 24.3. Kuo Silmäsuo 1 m, 24.3. Lep Nikkilänmäki 1 ä m N.

Kevään suurin määrä: 15.5. Kuo Riistavesi, Keskimäinen 28 Ä.

Syksyn suurimpia summia: 9.9. Sii Siltasalmi 60 m, 23.9. Kuo Petonen 9 S, 29.9. Sii Jälän pelto 15 p; viimeisin havainto: 7.10. Sii Siltasalmi 3 SSE.

PETOLINNUT 2007

Kalevi Rutonen ja Seppo Räsänen
Maakotka: Eelis Rissanen

Myyräkantojen romhdus kesän 2006 aikana eteläisessä Suomessa heijastui tarkastelu vuoden 2007 haukkojen ja pöllöjen pesintöjen määriin. Myyräkato aina Oulun korkeudelle saakka oli lähes täydellinen. Vain Kainuussa myyriä oli runsaasti sekä pohjoisempana kohtalaisesti.

Hiirihaukan pesiä löydettiin Pohjois-Savosta ravintopulasta huolimatta 8. Tuulihaukkaan pesämäärissä ei ollut suurta pudotusta. Kanahaukan pesiä todettiin ennätyskelliset 37 (Honkala ym. 2008). Ampuhaukkakin palasi vuoden tauon jälkeen maakuntamme pesimälajistoon. Rusko-suohaukan kannankasvu on selvästi taitunut ja pesivät parit sijoittuvat tunnetuille lintujärville. Tosin lajin seuranta on myös jäänyt viime vuosina vähemmälle huomiolle. Lajille sopivia pesimäympäristöjä on vielä runsaasti asuttamatta. Sinisuohaukan ja nuolihaukan pesinnät jäivät tavanomaiselle tasolle.

Suopöllön, sarvipöllön ja helmipöllön pesinnät romahtivat. Pöllöistä vain huuhkaja ja varpuspöllö pitivät pintansa. Molempien pöllöjen reviirimäärät jopa nousivat edellisistä vuosista puuttuvista Rautalammin huuhkajahavainnoista huolimatta. Nilsiän huuhkajiin saatiin ilahduttavasti kosketus vuosien tauon jälkeen. Viirupöllötkin sinnittelivät reviereillään. Soidinhuhuilua päästiin kuulemaan monin paikoin maakuntaa. Pesintään viirupöllöt eivät kuitenkaan ryhtyneet kuin muutaman parin voimin hyvin heikoin tuloksin. Myyrämaita etsiviä lapinpöllöjä sekä hiiripöllöjä päästiin myös näkemään. Pesintöjä ei kuitenkaan havaittu.

Katsaus on koottu Tiira-lintutietopalvelun ja petolinturengastajien havaintojen pohjalta. Seppo kokosi haukat, Kalevi pöllöt ja sääksen. Edellisten vuosien tapaan liitteenä taulukko valtakunnallisessa seurannassa tavatuista eri petolintulajien pesimääristä Pohjois-Savossa vuonna 2007.

KOTKAT

Maakotka *Aquila chrysaetos*

2007: Poikkeuksellisen paljon havaintoja. Ensimmäinen 3.1., paras muutto keväällä 13. -14.3. ja syksyllä 12. -13.10. sekä viimeinen 1.12. Kooste havainnoista: 3.1. Vie +1kv subad, 13.3. Sii kirkonkylä, Ahmon pellot subad NNE, 13.3. Kuo Neulamäki ad NE, 13.3. Vjä Karjalaisenmäki +2kv E, 14.3. Kuo Neulamäki 2 (2kv ja subad) NNW, 12.10. Kuo Neulamäki 2 (imm + imm) S, 13.10. Sii Vehkamäki 5 (2 imm, 1 subad, 2 kv), 13.10. Kuo Oinosenmäki 1kv S, 13.10. Pie Itäjärvi ja 1.12. Rau Vaajasalmi Tyyrinvirta juv SE.

2008: Normaalia enemmän havaintoja, yhteensä 27 yksilöä. Ensimmäinen havainto 23.2., kevätmuutto oli parhaimmillaan ajalla 11.-25.4., syysmuutto 5.-8.10. ja vuoden viimeinen 23.12. Kooste havainnoista: 23.2. Pie Jylhänselkä, 11.4. Sii Vehkamäki subad N, 16.4. Rau Vaajasalmi, Tyyrinvirta subad W, 16.4. Jua Rajapuro E, 20.4. Nil Palonurmi 2kv E, 25.4. Rau Rastunsuo ad NW, 25.4. Suo Niinivuori m, 5.10. Kaa Maarianvaara SW, 7.10. Kuo Silmäsuo 1kv S, 7.10. Kuo Savisaari 1kv m, 8.10. Kuo Neulamäki imm SSE ja 23.12. Son Luomajoki S.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Kevätmuuttohavainnot samaa tasoa kuin edellisvuonna: maaliskuuhun 29 m. Syksyllä havaintoja tehtiin runsaammin kuin keväällä ajalla 9.8.-22.12. 44 m tai p. 19.-20.8. Sii Vehkamäki yhteensä 7 m. Ilmeisesti sama subad yksilö viihtyi Sii Mustin pohjoisaltaalla elokuussa ainakin kolme viikkoa.

HAUKAT

Mehiläishaukka *Pernis apivorus*

Keväällä havaintoja kertyi 22 p, m tai kiert. 27.5. kertymä 6 m ja 1p.

Pesintähavainnot olivat totuttuun tapaan niukat. Kaavilla 1 reviiiri ja 3 pesintää, joista 2 keskeytyi munavaiheessa ja kolmannessa pesässä 1 pull r. Kesä-heinäkuulla 24 p tai kiert.

Syysmuutolla 71 m tai kiert. 27.8. Sii Vehkamäki peräti 21 m, joissa suurimmillaan 12 yksilön parvi.

Ruskosuohaukka

Circus aeruginosus

Kevään havaintoja tuli edellisvuotta vähemmän: huhtikuu 55 p tai kiert ja 9 m. Toukokuu 81 p tai kiert. ja 5 m. Näissä luvuissa on jonkin verran päällekkäisiä, samoista yksilöistä tehtyjä havaintoja.

Reviirit ja pesintään viittaavat havainnot kunnittain: Iis 2+0, Kei 1+0, Kuo 4+0, Lap 4+1, Lep 1+0, Maa 3+0, Nil 1+0, Sii 2+1, Suo 2+0.

Syksyn havaintoja kertyi reilusti enemmän kuin edellisvuonna. 4.8.-23.9. 71 p tai kiert, ja 4 m.

Sinisuhaukka *Circus cyaneus*

Kevään havainnot ajalla 30.3.-25.5. 53 p tai kiert ja 23 m. Havaintoja hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Havainnot hajaantuvat eri päiville yksittäisistä linnuista, painopiste huhtikuun loppupuoliskolla.

Reviirejä ja pesintöjä paikallistettiin totuttuun niukasti. Kahdesta todetusta pesinnästä Keiteleeseen pesintä tuhoutui munavaiheessa. Emo löytyi kuolleena pesän vierestä. Jokin peto oli yllättänyt. Ilmoitetut reviiirit kunnittain: Kei 1, Maa 1 ja Pie 3. Painopiste siis maakunnan länsilaidalla myyräkannan kasvun mukaisesti.

Syksyn havaintoja ajalla 6.8.-21.10. kertyi 59, joista 16 m. Myyräkantojen ilmeisen nousun myötä, havaintoja kertyikin enemmän kuin edellisvuonna. Havainnot jakautuivat pitkin syksyä.

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Talvikuukausina 2.1.-31.3. havaintoja kertyi 62 p, kiert tai m. Huhtikuussa 20 p, kiert tai m. 20.2. Sii Kirkonkylä Metsontielle kanahaukka jysäytti voimalla olohuoneen ikkunaan, virkosi kuitenkin kiinniottokellällä. Liekö osoite saanut saalistusvaistot heräämään.

Pesintöjä paikallistettiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin tällä vuosituohannela. Kanahaukkakanta ei kuitenkaan ole vahvistunut. Pesivät parit hakeutuvat jäljellä oleviin metsäpirstaleisiin, jolloin ne ovat helpommin havaittavissa (Honkala ym. 2008). Pesinnät onnistuivat hyvin varsinkin Kaavin jo pitkään seurannassa olleilla pesäpaikoilla. Sonkajärveltä löydettyjen pesien määrä tuplaantui. Maaliskuun lopun ja huhtikuun suotuisat säät saivat kanahaukkaparit aloittamaan pesinnän tavallista aikaisemmin. Poikuekoot olivat myös suuremmat. Havaitut reviiirit ja pesinnät kunnittain: Kaa 2+11, Kiu 0+3, Kuo 1+1, Maa 1+0, Nil 0+1, Pie 0+4, Sii 0+2, Son 1+9, Suo, 0+1, Tuu 1+0 ja Vie 1+1. Näistä tiedossa 24 pesästä 86 pull r.

Syksyn mittaan kanahaukka tulee helposti havaittavaksi. Nuorten yksilöiden itsenäistyminen ja muutto lisäävät havaintoja. Loppuvuoden aikana 1.9.-27.12. merkittiin havaintoja reilusti enemmän kuin edellisvuonna: 138, joista 25 m. Muuttavia yksilöitä eniten lokakuussa. 12.10. Kuo Neulamäki 4m +2p. 15.10. Suo Jauholahti 1kv iski uiveloparveen onnistumatta.

Varpushaukka *Accipiter nisus*

Tammi-maaliskuulta havaintoja jonkin verran enemmän kuin edellisvuonna, 52 suurin osa p. Tyypillinen talvihavainto

Kanahaukkapoikue.

Kuva: Kalevi Rutonen

ruokintapaikalta: 15.1. Vjä Kirkonkylä 1p syöksi ruokintapaikalle, mutta tiaiset, punatulkut ja nakkeli pääsivät karkuun. Huhtikuussa muuttavien määrä lisääntyi. Havaintoja kuitenkin puolta vähemmän kuin edellisvuonna, 98, valtaosa m. Havaintojen painopiste ajalla 10.-22.4. 19.4. Sii Vehkamäki 9m.

Pesintöjä löytyi niukasti: Kaa 2 (5+2 pull r). Reviirit tai siten tulkittavissa olevat havainnot: Kuo 2, Pie 3, Sii 2, Son 1, Ves 1. Loppuvuodesta 3.8.-28.12. havaintoja kirjattiin hurjasti, 200 yksilöä enemmän kuin edellisvuonna: 328 p, kierte tai m. Näistä puolet syyskuussa muuttavia yksilöitä, mm. 8.9. Sii Vehkamäki 18 m S (11a) ja 23.9. Lap Linnansalmi 11 m/kierte.

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Keväthavainnot 13.3.-15.5. 137, joista valtaosa muuttavia. Havaintoja vähemmän kuin edellisvuonna. Muuttohuippu 10.-15.4. 15.4. Vrk Ruokojärvi 11m ja Sii Vehkamäki 6m. Toukokuun alussa vielä 9m. Pesintään viittaavia havaintoja niukalaisesti. Huonoilla myyräalueilla useat parit jättivätkin pesimättä. Reviirit ja pesinnät: Kaa 4+3, Kei 1+0, Pie 6+0, Son 0+2 ja Suo 1+0. Syksyllä havaintoja kirjattiin ajalla 2.8.-9.11. jonkin verran enemmän kuin edellisvuonna, kaikkiaan 88, joista 23 oli kirjattu muuttavina. 26.8. Maa Käärmelahti 4 m.

Piekana *Buteo lagopus*

Kevätmuuttohavaintoja 6.4. – 22.5. 105 m. Päämuutto ajalla 10.- 22.4. 15.4. Maa Patalahti 14m ja 22.4. Sii Vehkamäki 18m. Syysmuutolla havainnot ajalla 24.9. – 14.11. 229 m. Muutamia huippukertymä: 28.9. Sii Vehkamäki 61m ja 9.10. 43m, 29.9. Lap Taskilanmäki 32m.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*

Myyräkantojen vähydestä huolimatta ”lekuttelijoita” nähtiin keväällä yllättävän runsaasti: 123 p, kierte tai m. Havainnot jakautuivat tasaisesti pitkin kevättä ilman suurempia kertymä. Myyräkantojen rippeiden huvettua tuulihaukatkin siirtyvät korvaavaan ravintoon, lähinnä pikkulintuihin. Reviirejä ja pesintöjä löytyiikin ympäri maakuntaa: Kaa 0+1, Kuo 1+0, Maa 1+0, Nil 1+1, Pie 1+5 (5+5+3+?+? pull), Rva 0+1, Sii 1+1, Son 1+5 (4+4+4+?+?pull), Tuu 0+1 (3 pull), Vjä 1+0 ja Ves 0+1. Syksyn havaintoja kirjattiin runsaasti 2.8. – 17.10. 174 p, kierte tai m. Suuria muuttokertymä ei kirjattu. Havaintoja kirjattu eniten elokuun loppupuolelle ja syyskuun alkun.

Ampuhaukka *Falco columbarius*

Tammikuulta viisi havaintoa: Iisalmesta 2 ja Kuopiosta 3. Ajalla 9.3. – 29.5. tavonomainen määrä 39 p, kierte tai m. 17.4. Kuo Puijonsarvi 3 p/kierte lähisaarissa. Pesintään viittaavia havaintoja Kuo 2, Jua 1 ja Sii 1. Syksyn havainnot ovat viime vuosina lisääntyneet. 2.8. – 29.11. 62 p, kierte tai m. Puolet havainnoista syyskuussa. Onko kanta vai havainnointi lisääntynyt? 28.9. Kuo Puutossalmi 3m.

Nuolihaukka *Falco subbuteo*

Keväthavaintoja 21.4.- 31.5. 28 p, kierte tai m. Havainnot lisääntyneet viime vuosien aikana. Reviirit ja pesinnät: Kaa 1+0, Kar 1+0, Kuo 1+3, Lep 0+1, Pie 2+0, Rva 1+0, Sii 0+1, Ves 0+1 ja Vrk 2+0. Reviirien määrä olisi näin ollen kasvussa. Petoruutuaineiston mukaan nuolihaukkakanta on kasvanut hitaasti, mutta tasaisesti (1%/vuosi 1982-2006) (Honkala ym. 2008). 4.8. Kuo Ritoniemenpää 2 ad + 1 juv Haukat puolustivat urheasti maastopoikasiaan sinnikkään korpun hyökkäyksiltä. 4.8.-7.10. edelleen havaintojen määrässä selvää kasvua 115 p, kierte tai m. Sii Vehkamäki 27.-29.8. 6 m +2 p. Viimeinen havainto vasta 7.10. Lap Lintulahti 1 S.

Kalasääski *Pandion haliaetus*

Kevään ensimmäinen sääksi nähtiin 10.4. Rau Tyyrinvirralla. Huhtikuun puolen välin jälkeen laji alkoi yleistyä sulien auetua. Valtakunnallisessa sääksiseurannassa Suomessa todettiin ennätykselliset 991 asuttua sääksireviiriä (Saurola 2008). Myös Pohjois-Savossa rikottiin sääksen pesinnän osalta kaikki ennätykset. Maakunnassa tarkastettiin kaikkiaan 103 pesäpaikkaa, joista asutuiksi todettiin 78. Poikasista varttui 67 pesällä yhteensä 152. Sääksen asutut pesät kunnittain: Jua 1, Kar 4, Kei 3, Kuo 7, Lep 6, Maa 4, Nil 1, Pie 17, Rau 10, Rva 2, Son 5, Suo 7, Ter 4, Tuu 2, Vjä 1, Vrk 3 ja Vie 1. Poikaset kuoriutuivat Pohjois-Savossa keskimäärin 8.6. Kuoriutumispäivä on viime vuosina aikaistunut johtuen todennäköisesti varhentuneesta jättilähdöstä (Saurola 2008). Suurimmat poikasmäärät: Pie 37, Suo 17, Rau 16 ja Kuo 14. Ensimmäinen syysmuutolla havaittu sääksi 19.8. Sii kk 1 m. Sysmuuttoa havainnoitiin Sii Vehkamäellä. Parhaimmat muuttopäivät: 29.8. 5 m, 4.9. 5 m, 7.9. 4 m ja 13.9. 6 m. Syksyn viimeinen sääksihavainto 29.9. Kuo Riistavesi 1 k.

PÖLLÖT

Huuhkaja *Bubo bubo*

Huuhkajan reviirejä ilmoitettiin ennätykselliset 60. Pesintä todettiin kuitenkin vain viidellä reviirillä. Parit pysyttelivät reviireillä ja olivat aktiivisesti äänessä ympäri vuoden ravintopulasta huolimatta. Reviirejä paikallistettiin eniten Iisalmen ja Kuopion seuduilla, jonne myös kuunteluretket suuntautuivat. Reviirit: Iis 9, Jua 5, Kaa 2, Kei 3, Kuo 9, Lap 3, Maa 1, Nil 3, Pie 3, Sii 2, Son 3, Suo 5, Vjä 3, Ves 2 ja Vie 2. Pesinnät: Jua 1, Nil 1, Pie 2 ja Ves 1. Poikasista pesillä vain yksi tai kaksi, joten

Vuurupöllön maastopoikanen.

poikastuotto jäi heikoksi 1,2 poikaseen pesää kohden. Yhdellä pesällä haudonta keskeytyi. Suomen vahvin huuhkajakanta on Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Huuhkajat ovat vähentyneet koko maassa kaatopaikkojen sulkemisista johtuen (Honkala ym. 2008).

Hiiripöllö *Surnia ulula*

Hiiripöllöä havaittiin 8 kunnan alueella kaikkiaan 15 yksilöä. Lukumäärä kertoo melko niukasta ravintovuodesta. Havainnot keskittyivät selvästi syksyyn ja loppuvuoteen. Pöllöistä 11 nähtiin marras- ja joulukuussa. Vain Juankosken havainto

Kuva: Kalevi Rutonen

tehtiin kevättalvella maaliskuussa. Esiintymiset kunnittain: Iis 3, Jua 1, Kar 1, Kuo 2, Lap 2, Rau 1, Suo 2 ja Tuu 3.

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum*

Varpuspöllöllä edellisen vuoden tapaan runsas esiintyminen. Niin pesinnät, reviiirit kuin muutkin havainnot varpuspöllöstä noudattivat lähes vuoden 2006 lukumääriä. Huuhkajan tapaan varpuspöllöä kuultiin hyvin sekä keväällä että loppuvuodesta. Esiintyminen painottuu siten talvikuu-kausille. Linnun talvi- ja pesimäreviirien määrittely kaipaisikin selvittelyä. Joulukuussa pihapiirissä viheltelevä varpuspöllö tuskin on pesimäreviirillään. Pesälle osuttiin viidellä paikkakunnalla. Kuopion pesällä varttui peräti 9 isoa poikasta, jolloin ainakaan sillä pesällä ei kärsitty ravintopulasta. Keskimäärin pesillä oli 6,8 poikasta. Reviiirejä ilmoitettiin 39. Lisäksi varpuspöllöstä tehtiin 37 muuta havaintoa. Reviiirit ja pesät: Iis 2, Jua 3, Kaa 5, Kei 1, Kuo 11 + 1, Lap 2, Lep 3, Maa 1 + 1, Nil 1 + 1, Pie 1 + 1, Suo 1, Rau 1, Rva 1, Sii 2 + 1, Tuu 1, Vjä 2 ja Vrk 1.

Lehtopöllö *Strix aluco*

Myyrien katovuosi näkyi lehtopöllöhavainnoissa. Vain yksi havainto: Kei 7.6. 1 p. Lehtopöllön soidinta päästään kuulemaan yleensä vuosittain. Nyt oli reviiireillä hiljaista. Viimeisin pesintä Pohjois-Savossa vuodelta 2000.

Viirupöllö *Strix uralensis*

Viirupöllö tavattiin 43 reviiirillä, joista vain 9 pesittiin. Pesintöjen määrä putosi edellisestä vuodesta kolmannekseen. Pesillä varttui yhteensä 15 poikasta, jolloin poikastuotoksi saadaan 1,6 isoa poikasta pesää kohden, mikä jää reilusti huippuvuoden tuloksesta. Huonompaa pesimävuotta haettaessa täytyykin mennä vuoteen 2000 saakka, jolloin maakunnasta löytyi vain 4 viirupöllön pesää. Reviiirit ja pesät kunnittain: Jua 3, Kaa 5 + 1, Kar 2, Kei 1, Kuo 7, Lep 1, Maa 2 + 2, Nil 2 + 1, Pie 0 + 4, Rau 2, Sii 1, Son 2, Suo 1, Tuu 3, Ves 1 + 1 ja Vie 1.

Lapinpöllö *Strix nebulosa*

Lapinpöllöt pesivät siellä missä myyräravintoa oli tarjolla eli Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla (Honkala ym. 2008). Meillä lapinpöllöjä päästiin näkemään neljällä paikkakunnalla. Kaikki havainnot: 31.3. Maa Leppälahti 1 p, 4.2. Rva Heikinmäki 1 p, 17.5. ja 4.6. Nil Palonurmi 1 p ja 11.11. Vrk Kangaslampi 1 p.

Sarvipöllö *Asio otus*

Sarvipöllöllä oli vaatimattomin esiintymisen vuosikymmeniin Suomessa (Honkala ym. 2008). Pohjois-Savossa lajista vain yksi havainto koko vuodelta: 31.8. Kuo Kolmisoppi maastopoikasen kerjuuääntä.

Suopöllö *Asio otus*

Suopöllöhavaintoja sarvipöllöä enemmän. Maastopoikue tavoitettiin Sonkajärveltä, joten Suomen seitsemästä suopöllön pesinnästä yksi saatiin Pohjois-Savoon (Honkala ym. 2008). Lisäksi yksi reviiirihavainto Vesannolta. Kevään ensihavainto tehtiin 18.4. Maa Lapinjärvellä. Muut havainnot: Maa 3 p, Nil 1 p ja Vrk 1 p.

Helmipöllö *Aegolius funereus*

Helmipöllöt pesivät runsalukuisesti pohjoisen Suomen myyräapajilla. Maakuntamme pesivä helmipöllökanta putosi kymmenenteen osaan edellisestä vuodesta, joten linnun tuttua puputusta päästiin kuulemaan vain muutamalla paikkakunnalla. Helmipöllöä tavattiin kaikkiaan 10 reviiirillä, joista vain kolmelta pesälöytö. Lajin esiintyminen Pohjois-Savossa oli siten vuosikymmenen huonoin. Reviiirit ja pesä: Kaa 2, Kei 1, Kuo 1, Nil 2 + 1, Pie 1 + 1 ja Son 0 + 1.

Valtakunnallisessa petolintu- seurannassa tavatut eri petolin- tulajien pesät Pohjois-Savossa vuonna 2007 (Honkala ym. 2008).

Mehiläishaukka	3
Ruskosuohaukka	5
Sinisuhaukka	2
Kanahaukka	37
Varpushaukka	4
Hiirihaukka	8
Tuulihaukka	12
Ampuhaukka	1
Nuolihaukka	3
Huuhkaja	8
Varpuspöllö	5
Viirupöllö	12
Suopöllö	1
Helmipöllö	7

Kirjallisuus

Honkala, J., Sauola, P. 2008: Petolintuvuosi 2007. –Linnut vuosikirja 2007: 36-51.
Sauola, P. 2008: Suomen sääket 2007. –Linnut vuosikirja 2007: 18-25.

Pohjois-Savon lintuharvinaisuudet 2007–2008

Eelis Rissanen, Mikael Rytönen, Marko Kelo, Juha Väätäinen

Harjalintu pyöri Kuopion Kuhasen pihapiireissä 4.–15.4.2008.

Kuva: Marko Kelo

Katsaus sisältää vuosien 2007–08 harvinaisuudet Pohjois-Savosta. Katsaukseen on valittu lajit, joiden vuosittaiset määrät ovat maksimissaan suuruusluokkaa noin 20 yksilöä. Kaikki katsauksessa julkaistavat lajit ovat Tiira-havaintojärjestelmän havaintoja ja julkaisukelpoisuuden on tarkistanut Kuukan alueharvinaisuuskomitea (AHK) tai valtakunnallinen rareiteetikomitea (RK). Tarhakarkulaisiksi tulkittavat (Kategoria D ja E) on merkitty lajin jälkeen. AHK:n koostumus on ollut Marko Kelo (Siilinjärvi), Pertti Renvall (Siilinjärvi), Eelis Rissanen (Siilinjärvi), Mikael Rytönen (Kuopio) ja Juha Väätäinen (Juankoski).

Rarivuodet 2007 ja 2008

Rarivuoden 2007 aloitti jo Pohjois-Savon toinen talvinen jalohaikara, joka seikkaili Nilsiässä kaksi päivää. Seuraavia tapahtumia saatiinkin odotella kevääseen. Vir-

tavästäräkkivuoden aloitti huhtikuinen havainto Kuopiosta. Toukokuussa Pohjois-Savon toinen pikkukotka yllätti stajarin Siilinjärvellä ja mustahaikara viivähti Nilsiässä pari päivää. Kesän kohokohtia olivat Pohjois-Savon kolmas palsasirri sekä mustapyrstökuiirin pesintä. Alkusyksyn listaan liittyivät punajalkahaukka, kiljukotka ja merikihun ennätysmuutto. Loppusyksyn satoa olivat kaksi virtavästäräkkiä sekä pikkuruokki. Syksyllä heinäkurppa ja harvinaisemmat uunilintulajit jäivät puutumaan kokonaan.

Rarivuosi 2008 oli anniltaan edellisvuotta monipuolisempi. Huhtikuulla yllättivät aikainen harjalintu, virtavästäräkki, pikkukajava ja kaksi arosuohaukka sekä kiljukotka ja peräti kolme kiljukotkalajia. Toukokuun otsikoihin nousivat mandariinisorsat ja sitruunavästäräkki. Kesän yllättäjiä olivat ruokosirkkalintu, kaksi pikkukultarintaa, arosuohaukka, punajalkahaukka, jalohaikara ja risticsorsat. Muita erikoisuuksia oli-

vat valkoselkätikan pesintä ja maakunnan ensimmäinen varmistettu kangaskiurun pesintä. Loppukesän yllätyksiin kuuluivat Iisalmen lyhytvarvaskiuru ja Kuopiosta löytynyt aavikkohaukka, joka oli kuitenkin tarhattua alkuperää. Syksyn retkeilijöitä ilahduttivat mustahaikara, punajalkahaukka, mandariinisorsa, heinäkurppa ja taigauunilintu. Edellisvuoden syksyyn verrattuna kihuja nähtiin vain yksi.

Katsauksen rakenne

Katsaus noudattelee rakenteeltaan aiempien vuosien mallia. Pieniä eroja kuitenkin on, joten ohessa on lyhyt ohjeistus lukijalle. Lajikohtaiset kommentit on pyritty pitämään lyhyinä. Mikäli esiintymiskuva on ollut normaali, on lueteltu vain havainnot. Lajinimen jälkeen on harvinaisuuskomiteoiden käsittelemien lajien kohdalla merkintä *. Tieteellisen nimen jälkeen on suluisa kaksi lukua, jotka kertovat

vuosien 2007 ja 2008 yksilömäärät. Yksittäiset havainnot käsitellään järjestyksessä pvm, paikka, yksilömäärä, ikä- ja mahdolliset sukupuolitarkeet sekä linnun tila ja havainnoijat. Mikäli yksilömäärä on yksi, se on jätetty pois. Samoin on jätetty tekstin lyhentämiseksi lyhenne p (paikallinen) pois. Mikäli muuttajista on ilmoitettu muuttosuunta on lyhenne m (muuttaja) Havainnoijien lukumäärä on rajattu neljään ja nimet on kirjoitettu kokonaan. Ensihavainnon tekijä on pyritty laittamaan ensimmäiseksi. Käytetyt lyhenteet ovat standardilyhenteitä.

Kyhmyjoutsen

Cygnus olor (0, 1)

2008: Havaintojen on oletettu koskevan samaa yksilöä: 22.–28.4. Maa Patajärvi 2 kv (Raimo Hämäläinen ym.) ja 17.5. Maa Patamäki 2 kv (Pertti Renvall).

Pikkujoutsen

Cygnus columbianus (8, 20)

2007: 15.4. Maa Patalahti S (Asta Lähdesmäki, Lassi Lähdesmäki), 21.–28.4. Maa Pohjois-Haatala, Juurikkala ad (Pertti Renvall ym.), 25.–27.5. Maa Lapinjärvi +2kv kaularenkaallinen (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall, Riitta Suhonen), ilmeisesti sama kaularenkaallinen 3.6. Sii Mikka +2kv (Markku Ukkonen), 25.9. Sii Raimä ad (Marko Kelo, Pertti Renvall), 2.–11.10. Suo Kantola ad (Pekka Savolainen ym.), 6.10. Sii Siltsalmi 2 ad SW (Aimo Hartikainen, Heikki Kotilainen) ja 20.–30.10. Lap Lahdenperä (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen ym.).

2008: Syksyn esiintyminen oli osittain Suonenjoella tavatusta parvesta johtuen tavallista runsaampi: 19.–20.4. Maa Vianta (Vesa Korri, Matias Korri, Kaisu Korri ym.), 22.4. Kuo Riistavesi, Keskimäinen NW (Kuutti Korhonen), 26.–27.4. Maa Pohjois-Haatala, Juurikkala 4 +2kv (Pertti Renvall, Riitta Suhonen ym.), 28.–29.4. Maa Patajärvi 2 +2kv (Mikael Rytönen, Pertti Renvall ym.), 17.5. Maa Patamäki +2kv (Pertti Renvall), 20.–23.9. Lap

Lintulahti ad lask (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen ym.), 26.9. Sii Aappola ad SE (Juha-Matti Valonen), 29.9. Lap Lahdenperä ad (Juha Koponen, Armi Riikonen), 30.9.–4.10. Maa Patajärvi 2kv (Pertti Renvall, Jarmo Ukkonen ym.), 18.–20.10. Suo Pörölänmäki, Hirvola 5 (2 ad 3 juv) (Ari Tossavainen, Pekka Savolainen ym.) ja ilmeisesti sama parvi 21.10. Suo Peckalankylä, Hännilänmäki 5 (2 ad 3 juv) (Ari Tossavainen, Pekka Savolainen ym.), 21.–25.10. Suo Pörölänmäki, Hirvola 2 ad (Ari Tossavainen, Pekka Savolainen ym.) ja 5.11. Lap Lehtosalmi 2 (Uolevi Skarén).

Lyhytnokkahanhi*

Anser brachyrhynchus (3, 8)

2007: 7.–27.4. Maa Patajärvi +2kv (Riitta Rajala, Eeva Eerikäinen ym.), 17.–23.4. Maa Kinnulanlahti, Lapinjärvet (Jorma Kelo, Marko Kelo ym.) ja 23.5. Iis Luodelahti 2kv (Tarmo Huttunen; valokuva).

2008: Tavanomaista parempi vuosi: 18.–28.4. Lap Lahdenperä (Juha Koponen, Armi Riikonen ym.), 18.–20.4. Maa Lapinranta 2 (Pertti Renvall, Riitta Suhonen ym.), 25.4. Jua Rupsa 2 (Juha Väätäinen) ja 25.4. Lap Humppi 3 (Juha Koponen, Armi Riikonen, Pekka Kääriäinen).

Merihanhi

Anser anser (21, 15)

2007: Tavallista runsaammin havaintoja ja poikkeuksellisesti myös syksyllä: 13.4. Kuo Riistavesi, Keskimäinen (Asta Lähdesmäki, Lassi Lähdesmäki), 14.4. Iis Itikan pellot (Tarmo Huttunen), 14.4. Nil Ranta-Sänkimäki N (Juhani Rissanen), 5.5. Kuo Pöksänlampi N (Asta Lähdesmäki, Aarne Hagman, Lassi Lähdesmäki, Mikko Pärssinen), 10.–11.5. Suo Suontee, Limin-

ka (Hannu Kärkkäinen, Olli Korhonen, Ari Tossavainen), 18.6. Maa Pieni Lapinjärvi 11 (Veli-Matti Väänänen), 9.9. Kuo Neulamäki SW (Asta Lähdesmäki, Lassi Lähdesmäki), 22.9. Sii Raasio 2 (Tarmo Huttunen, Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen) ja 28.9. Kuo Puutossalmi 2 SW (Marko Kelo, Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen, Pertti Renvall).

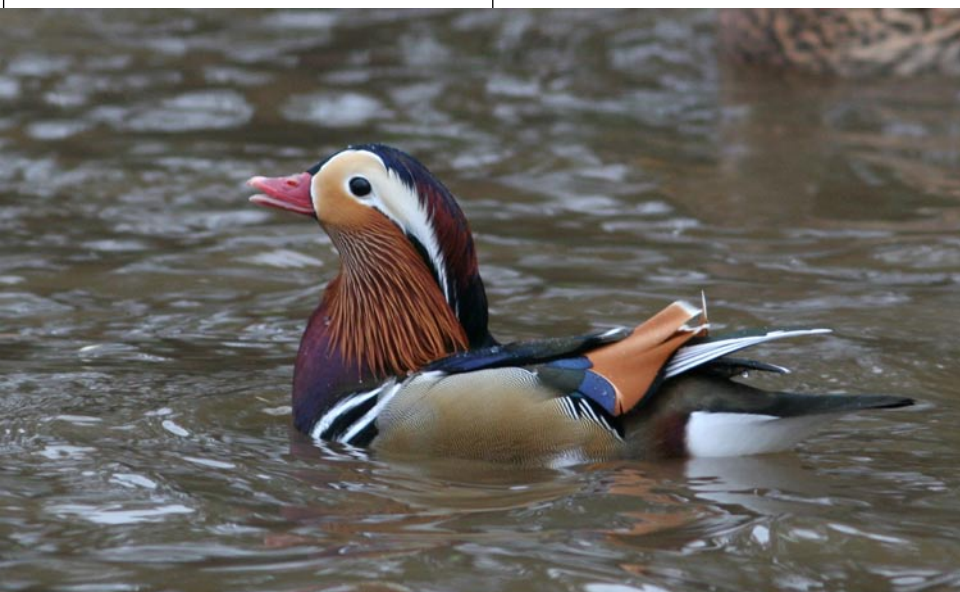
2008: Normaalia enemmän havaintoja 3.–4.4. Rau Etelä-Saikari, Putaansalmi (Pekka Ovaskainen, Tuomo Jalkanen), 22.4. Maa Lapinjärvet 2 (Aarne Hagman, Outi Vainio ja Silja Hagman), 26.4. Maa Patalahti 2 kiert (Markku Ukkonen, Kalevi Rutonen, Juhani Rissanen), 27.4. Rikkalampi 2 (Uolevi Skarén), 28.–29.4. Maa Patajärvi (Mikael Rytönen, Pertti Renvall, ym.), 3.5. Sii Vehkamäki (Markku Ukkonen), 3.5. Maa Patalahti a3 kiert (Marko Kelo, Pertti Renvall, Riitta Suhonen), 3.5. Kuo Pöksänlampi 3 m (Kuutti Korhonen, Riitta Rajala, Ari Virnes, Suoma Virnes), 5.–18.5. Sii Musti (Kuutti Korhonen ym.) ja 15.5. Maa Patamäki 2 (Jarmo Ukkonen).

Ristisorsa

Tadorna tadorna (2, 11)

2007: 28.–31.5. Sii Musti 2kv (Pertti Renvall), 24.8.–14.9. Sii Musti 1kv (Markku Ukkonen ym.) ja ilmeisesti sama 4.–5.9. Sii Raasio 1kv (Pertti Renvall ym.).

2008: 11.–17.4. Sii Toivalannotko, länsiosa +2kv k (Pertti Renvall ym.), 15.4. samalla paikalla 2 kiert (Kauko Pitkänen), 16.4. Kuo Tikkalansaari +2kv k (Jyrki Uotila, Pertti Renvall), 21.–24.4. Iis Peltosalmi, Salmenranta k (Kari Bovellan ym.), 28.4. Sii Musti (Mikael Rytönen, Pertti Renvall), kesällä jo syysmuuttoon liittyvä eri-

Mandariinisorsa Leppävirran Sorsakoskella pihalammikossa syksyllä 2008 muiden sorsalintujen joukossa.

Kuva: Kuutti Korhonen

koinen esiintyminen: 25.6. Sii Musti 6 p (Aimo Hartikainen) ja 29.6. –12.7. samalla paikalla peräti 7 ad (monet).

Mandariinisorsa*

Aix galericulata (0, 3)

2008: Yllättäen peräti 3 yksilöä. Leppävirran lintu oleili pihalammella puolikesyjen sinisorsien ja haapanoiden seurassa: 13.5. Kaa Kortteinen, Nuottalahti 2 jp k (Jarmo Miettinen, Seppo Tirkkonen) ja 1.9.–3.11. Lep Sorsakoski, Aittolahti jp k (Liisa Pesonen, Markku Pesonen ym.).

Harmaasorsa

Anas strepera (5, 19)

2007: 17.4. Maa Patajärvi k (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen), 21.4. Maa Patajärvi kn (Pertti Renvall), 17.5. Sii Raasio kn (Aimo Hartikainen, Martti Damsten), 28.5. Sii Raasio k (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen, Mikael Rytönen, Niklas Åberg), 23.–28.6. Sii Raasio vp +1kv k (Pertti Renvall, Markku Ukkonen ym.) ja 25.6.–1.7. Sii Musti vp +1kv k (Pertti Renvall ym.).

2008: Tavanomaista runsaampi esiintyminen: 24.4.–6.5. Nil Palonurmi, Pölläkkä 1–2 k (Pertti Hartikainen ym.), 24.4. Maa Patalahti n (Matti Pirskanen, Jorma Tuomainen), 27.–29.4. Maa Mustavirta 3 (2k1n) (Jaakko Kettunen, Eija Kettunen, Ilkka Markkanen, Eelis Rissanen ym.), 28.4. Kuo Tikkalansaari k (Mikael Rytönen, Pertti Renvall ym.), 28.4. Maa Lapinranta 3 (2k1n) (Mikael Rytönen, Pertti Renvall ym.), 28.4. Maa Patajärvi 2 k (Mikael Rytönen, Pertti Renvall), 28.4. Kuo Kaislastenlahti, Suovu kn (Riitta Rajala), 2.5. Lap Linnansalmi kn (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen), 8.5. Kar Keihäsjärvi kn (Raimo Hämäläinen), 21.5. Sii Musti k (Ilkka Jarva) ja Sii Raasio 21.7 n-puk p (Pertti Renvall), 22.7. 2 n-puk (Markku Ukkonen).

Viiriäinen

Coturnix coturnix (4, 2)

2007: Vehmersalmen havainnot koskevat todennäköisesti samaa yksilöä: 27.–29.5. Kuo Vehmersalmi, Pitkälahti Ä (Jyrki Uotila, Eeva Uotila ym.), 7.6.–12.7. Lap Soralahti Ä (Juha Koponen ym.), 9.–15.6. Iis Sourunsalo Ä (Erkki Björk, Aaro Väänänen, Kalevi Asikainen, Tarmo Huttunen), 17.6. Kuo Vehmersalmi, Puutosmäki Ä (Jyrki Uotila, Eeva Uotila) ja 12.–13.7. Maa Pohjois-Haatala Ä (Juha Pääkkönen). 2008: 31.5.–14.6. Lap Linnansalmi, pellot Ä (Juha Koponen ym.) ja 28.6. Lep Liukonpelto Ä (Jyrki Uotila, Jussi Koponen).

Mustahaikara viihtyi Maaningan Lapinjärven rantamilla 16.–24.8.2008. Kuva: Ilkka Markkanen.

Pikku-uikku

Tachybaptys ruficollis (6, 3)

2007: 26.12.2006–25.2.2007 Vrk Tyyskä, Pirtinvirta (Jarmo Pirhonen, Pekka Ruotsalainen ym.), 7.10. Kuo Pöksänlampi (Jyrki Uotila), 17.11.2007–30.3.2008 Vrk Tyyskä (Tom Lindroos ym.), 21.11. Sii Siilinjokisuu (Jari Jokela), 1.12. Iis Nerohvirta, Tikkala tp (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen ym.), 1.–2.12. Rau Nokisenkoski (Olli Korhonen, Ari Tossavainen, Tuomo Jalkanen, Jarkko Koskela ym.).

2008: Suonenjoen havainnot koskevat todennäköisesti sama yksilöä: 17.11.2007–30.3.2008 Vrk Tyyskä (Tom Lindroos ym.), 3.–6.1. Suo Iisvesi, Petsamo (Pekka Savolainen ym.), 9.1. Suo Kimpanlampi tp (Ari Tossavainen) ja 21.11.–8.12. Vrk Tyyskä tp (Hannu Räsänen ym.).

Kiinanriisihaikara*

Ardeola bacchus alba (1, 0) E-kategoria

2007: Maalle uusi laji ja samalla myös Pohjois-Savolle: 17.–19.7. Rvr Ylä-Luosta jp (Kari Partanen ym.; valokuva). Laji tulkitaan kuitenkin Euroopassa tarhakarkulaiseksi.

Jalohaikara*

Egretta alba (1, 1)

2007: Yllättäen jo toinen talvihavainto Pohjois-Savosta. 18.–19.1. Nil Pappilanjoki – Tahko (Pertti Hartikainen, Liisa Rytönen, Pertti Huovinen, Päivi Huovinen; valokuva), havaittiin kolmella paikalla Nilsiän keskustan (Pappilanjoki) ja Tahkovuoren sula-alueilla.

2008: 7.6. Maa Patalahti p (Aimo Hartikainen ym.)

Mustahaikara*

Ciconia nigra (1, 1)

2007: Pohjois-Savon 7. havainto: 24.–25.5. Nil Palonurmi ad (Juha Hartikainen ym.; valokuva).

2008: Laji on suurharvinaisuus Pohjois-Savossa, nyt kuitenkin havainnot peräkkäisiltä vuosilta. 16.–24.8. Maa Lapinranta – Kinnulanlahti 1kv p (Pertti Renvall, Eelis Rissanen, Eve Rissanen ym.; valokuva). Jakson aikana havaintoja kolmelta päivältä ilmeisesti samasta kesyhköstä yksilöstä Pappalan – Lapinrannan – Kinnulanlahden alueelta:

Kattohaikara

C. ciconia (9, 0)

2007: 25.–26.5. Vrk Heikkilän pelto 4 p (Aki Immonen), 26.5. Vrk Kangaslampi, Kukkolanmäki 3 (Pertti Juutilainen, Jorma Taskinen), 27.5. Lep Reinikkalan pellot p (Teemu Paavola) ja 28.5. Ves Rannantie (Juha Huuskonen, Sami Huuskonen).

Haarahaukka*

Milvus migrans (1, 7)

2007: 5.5. Iis Iso-Lappi N (Jarmo Yliluoma, Martti Hujanen, Jouko Pulkka).

2008: Selkeästi normaalia parempi vuosi: 29.4. Sii Vehkamäki 2 m (NE ja E) (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall ym.), 3.5. Kuo Rytkyjärvi ad NW (Raimo Hämäläinen), 5.5. Sii Raasio NW (Kuutti Korhonen), 21.5. Kuo Haminalahti, Suontaus E (Ilkka Markkanen), 26.8. Maa Käärmelahti 1kv N, lask p (Markku Ukkonen) ja ennätysmyöhäinen 25.9. Sii Vehkamäki 1kv S (Pertti Renvall).

Arosuohaukka*

Circus macrourus (0, 3)

2008: Havaintojen määrä vaihtelee paljon. Vuosi oli tavanomaista parempi: 24.4. Jua Viitaniemi k p, nousi W (Juha Väättäinen), 27.4. Maa Patalahti ad k N (Jaakko Kettunen, Eija Kettunen, Ilkka Markkanen) ja 12.6. Maa Pohjois-Haatala +2kv k (Asta Lähdesmäki).

Aro-/niittysuohaukka*

Circus macrourus/pygarcus (1, 2)

2007: 27.8. Sii Vehkamäki n-puk SW (Pertti Renvall)

2008: Sirosohavainnot täydensivät hyvää vuotta: 30.4. Maa Pihtisalmi n-puk NW (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall) ja 7.9. Maa Patalahti 1kv SSW (Pertti Renvall).

Kiljukotka*

Aquila clanga (1, 1)

2007: 27.8. Sii Vehkamäki ad/subad SSE/SSW (Pertti Renvall), joka bongattiin onnistuneesti Kuo Kallansilloilta (Asta Lähdesmäki, Mikko Pärssinen, Jyrki Uotila)

2008: 22.4. Maa Patajärvi subad/ad N (Raimo Hämäläinen)

Kiljukotka/pikkukiljukotka

Aquila clanga/pomarina

2007: 5.5. Maa Patalahti NW (Kuutti Korhonen, Jorma Kelo, Riitta Rajala, Jarmo Ukkonen ym.).

2008: peräti kolme havaintoa: 26.4. Rautalampi Rastunsuo ad/subad W (Raimo Hämäläinen, Egbert Beuker, Kimmo Soppela), 29.4. Sii Vehkamäki ad/subad W (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall) ja 1.5. Kuo Rytkyjärvi nuori N (Raimo Hämäläinen).

Pikkukotka*

Hieraaetus pennatus (1, 0)

2007: Ahkeran stajjarin yllätti Pohjois-Savon toinen havainto lajista. Kyseessä oli vaalean värimuodon lintu: 12.5. Sii Vehkamäki S (Markku Ukkonen).

Punajalkahaukka*

Falco vespertinus (1, 2)

2007: 18.8. Kei Hetejärvi 1kv (Mika-Petri Harju)

2008: Pohjois-Savosta kaksi havaintoa, vaikka valtakunnallisesti esiintyminen oli hyvin tavanomainen: 8.–9.6. Maa Patalahti n (Mikael Rytönen, Aimo Hartikainen, Raimo Hämäläinen, Niklas Åberg ym.) ja ennätysmyöhäinen 19.9. Lap Nerkoon kanava 1kv p, nousi NW (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen).

Aavikkohaukka*

F. cherrug (0, 1) E-kategoria

2008: Erikoinen havainto: 31.7.–1.8. Kuo Saaristokaupunki - Kolmisoppi 1kv, jolla oli remmit ja rengas jalassa. Haukka otettiin kiinni ja toimitettiin hoitoon Heinolan lintutarhaan, jossa kuoli myöhemmin. Havainto tulkitaan tarhakarkulaiseksi.

Muuttohaukka

F. peregrinus (18, 23)

2007: Havaintojen määrä on ilahduttavasti vuosi vuodelta kasvanut. Nyt nähtiin 18 yksilöä: Ensimmäinen 29.4., eniten Tornien Taeston yhteydessä 5.5. ja viimeinen 2.10. Kooste havainnoista: 29.4. Vrk Lehtoniemi subad m (Liisa Tolvanen, Hannu Rahikainen), 5.5. Maa Patalahti N (Jorma Kelo, Riitta Rajala, Jarmo Ukkonen, Suoma Virnes ym.), 5.5. Kei Hetejärvi 2kv p, N (Mikael Rytönen, Henrik Salomaa, Niklas Åberg, Otto Tast) ja 2.10. Kuo Puutossalmi

+1kv SE/S (Markku Ukkonen), 7.9. Lap Akkalansalmi +1kv S-E (Juha Koponen, Armi Riikonen, Minna Riikonen), 7.9. Sii Jälä ad kiert (Aimo Hartikainen), 8.9. Sii Vehkamäki 1kv (Pertti Renvall), 9.9. Maa Käärmelahti +1kv (Markku Ukkonen) ja 8.10. Kuo Neulamäki WSW (Asta Lähdesmäki, Pertti Renvall).

Liejukana

Gallinula chloropus (1, 1)

2007: 26.6. Lap Kumpunen ad (Armi Riikonen, Harri Hölttä).

2008: 4.–8.4. Rautalampi Vaajasalmi, Tyyrinvirran silta ad (Matti Pirskanen ym.).

Keräkurmitsa

Charadrius morinellus (0, 16)

2008: Vuosittaiset vaihtelut ovat suuria. Vuonna 2008 oli hiukan normaalia runsaampi esiintyminen: 22.5. Kiu Niemiskylä 2 (Iiro Rantonen), 24.5. Kiu Hautakylä

Rantakurvi Siilinjärven Mustin altaalla 27.5.2008. Kuva: Kuutti Korhonen.

2 S (Kuutti Korhonen, Jarmo Ukkonen).

2008: Vielä edellisvuottakin runsaampi esiintyminen, peräti 24 yksilöä. Havainnot ajalla 10.4.–8.10. kevään huippu 16.–19.4. ja syksyn huippu 5.–9.9. Kooste havainnoista: 10.4. Kuo Haapaniemi ad N (Pertti Renvall), 16.4. Suo Saunaniemi p, NW (Pekka Savolainen, Ari Tossavainen), 16.4. Rautalampi Vaajasalmi m (sama kuin ed.) (Helena Rönkä, Risto Rönkä), 18.4. Kuo Petonen, täyttömäki fl saal (Pertti Renvall), 19.4. Sii Keskimäinen ad (Markku Ukkonen) ja mahdollisesti sama 19.4. Maa Vesajoki k ad p (Markku Ukkonen, Mirja Ukkonen), 5.9. Sii Kasurila, Pieni-Siili 1kv kiert (Eelis Rissanen), 6.9. Sii Jälä 1kv W (Markku Ukkonen), 7.9. Sii Aappola

,Kilpijoen pellolla 9 (Asko Yli-Kauppila), 24.5. Sukeva, Iskolon pellot 3 (Jarmo Yli- luoma, Kalevi Asikainen), 31.5.–1.6. Nil Palonurmi, Soppilammen eteläpuoli, (Pertti Hartikainen) ja 6.9. Iis Luodelahti 1kv (Tarmo Huttunen, Aaro Väänänen ym.).

Isosirri

Calidris canutus (19, 4)

2007: Tavanomaista parempi esiintyminen. Havaintoja vain Siilinjärven Mustista: 14.–15.7. ad (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall ym.), 19.7. 3 ad (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall), 28.7. a12 ad p, nousi WNW (Pertti Renvall), 31.7. ad (Marko Kelo, Jorma Kelo, Mikael Rytönen, Pertti Renvall ym.), 9.–10.8. ad (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen, Markku Ukkonen), 17.8. 8 ad (Jaakko Kettunen), 28.–29.8. 4 juv (Pertti Renvall, Ilkka Markkanen, Erkki Björk).

2008: 8.6. Sii Musti jp (Pertti Renvall), 9.6. Sii Musti 2 jp (Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen, Raimo Hämäläinen), 11.–12.6. Sii Musti 3 (2jp 1tp) (Pertti Renvall ym.), ja 22.–23.7. Sii Raasio ad (Pertti Renvall, Marko Kelo, Asta Lähdesmäki).

Pulmussirri

C. alba (33, 10)

2007: Kuten isosirrinkin tapauksessa, vuosi oli normaalia parempi: Havaintoja vain Siilinjärven Mustista: 28.7. 7 ad (5 nousi m S) (Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen, Antero Liimatainen, Pertti Renvall), 29.7. 5 ad (3 nousi m S) (Jaakko Kettunen, Pertti Renvall, Markku Ukkonen), 30.–31.7. 2 ad (Asta Lähdesmäki, Jyrki Uotila, Jaakko Kettunen), 3.8. ad (Markku Ukkonen), 31.8.–1.9. 5 (4 1kv eijp) (Pertti Renvall, Riitta Suhonen, Markku Ukkonen) (1.9. 4 1kv), 2.–4.9. 1kv (Jaakko Kettunen, Aimo Hartikainen, Pertti Renvall), 18.9. 5 1kv (Pertti Renvall), 22.9. 8 (Tarmo Huttunen), 22.–23.9. 1kv (Pertti Renvall, Markku Ukkonen, Juhani Rissanen) ja 24.09. 2 (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen).

2008: 8.6. Sii Musti jp (Pertti Renvall), 11.6. Sii Musti 5 jp (Pertti Renvall), 12.6. Sii Musti 2 ad (Eelis Rissanen, Ilkka Markkanen), 12.6. Sii Musti (Ilkka Markkanen, Raimo Hämäläinen) ja 22.7. Sii Musti ad (Pertti Renvall, Marko Kelo)

Palsasirri*

C. melanotos (1, 0)

2007: Kahlaajaretket tuottavat tulosta: Pohjois-Savon 3. havainto palsasirristä: 16.6. Sii, Musti +1kv (Pertti Renvall ym.).

Heinäkurppa

Gallinago media (0, 2)

2008: 19.9. Kuo Haminalahti, Kasperintie (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen) ja 27.9. Kuo Haminalahti, Kasperintie (Aimo Hartikainen, Jyrki Uotila).

Mustapyrstökui-ri

Limosa limosa (3, 1)

2007: Pohjois-Savon ensimmäinen pesintä varmistettiin: Ajalla 12.5.–3.7. Maa Lapinjärvet toukokuussa havaittiin ad lintujen parittelevan, kesäkuussa linnut hätäilivät kovasti, heinäkuussa (3.7.) havaittiin myös 1kv lintu (Asta Lähdesmäki, Jaakko Kettunen, Pertti Renvall, Veli-Matti Väänänen ym.).

2008: Maaningan havainnot lienevät samasta yksilöstä: 24.4. Maa Lapinranta (Helena Rönkä, Risto Rönkä ym.) ja 30.4.–5.5. Maa Lapinjärvet, Alapitkantie (Jaakko Kettunen, Timo Filipoff, Marko Kelo, Eelis Rissanen, ym.).

Lampiviklo* *Tringa stagnatilis* (1, 3)

2007: 19.–20.6. Sii Musti (Pertti Renvall, Aimo Hartikainen ym.).

2008: 29.4. Lap Linnansalmi p, W (Juha Koponen, Armi Riikonen), 4.5. Lap Juurikka (Juha Koponen, Armi Riikonen), 11.–12.6. Sii Musti (Pertti Renvall ym.).

Rantakurvi*

Xenus cinereus (1, 2)

2007: 25.5.–3.6. Sii Musti Än (Jaakko Ket-

Lyhytvarvaskiuru ilahdutti monia Iisalmen Itikan tilan pelloilla 21.7.–24.8. Kuva: Robert Pekkari.

tunen, Pertti Renvall ym.).

2008: 27.–28.5. Sii Musti (Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen ym.), 27.5. Sii Raasio (Pertti Renvall), 8.–20.6. Sii Musti (Pertti Renvall, Eelis Rissanen, Adrian Royle).

Leveäpyrstökihu*

Stercorarius pomarinus (3, 0)

2007: Määrät vaihtelevat suuresti vuosittain. 3 havaintoa edustavat keskimääräistä parempaa vuotta: 9.10. Sii Vehkamäki 1kv hetken Iso Jälällä, jatkoi S (tumma/välimuotoinen) (Ilkka Markkanen, Pertti Renvall, Mikael Rytönen, Niklas Åberg, ym.), 3.11. Kuo Puutossalmi 1kv S (vaalea) (Pertti Renvall) ja 5.11. Nil Lastulahti, Vepsälä 1kv (kalusi pihassa hirven luita!) (Hannu Väättäinen).

Merikihu

Stercorarius parasiticus (34, 0)

2007: Esiintyi poikkeuksellisen runsaana. Toiseksi paras esiintyminen, eniten on havaittu vuonna 1994, jolloin nähtiin 38 yksilöä. Kuvaavaa massapäivälle oli kommentti ”Päivän runsain lokkilintu!”: 27.8. Sii Vehkamäki 33 m (10 S + 15 SSW + 8 SW) (Pertti Renvall) ja 31.8. Vrk Vattuvuori ad SW (Kuutti Korhonen).

Kihulaji

Stercorarius sp (2, 1)

2007: 31.5. Sii Vehkamäki SW (Pertti Renvall) ja 30.8. Suo Iisvesi, Jauholahti SW-SE (Ari Tossavainen).

2008: Vuoden ainoa kihuhavainto: 31.8. Sii Vehkamäki SSW (Ilkka Markkanen)

Pikkukajava*

Rissa tridactyla (0, 1)

2008: Kesy yksilö ilahdutti 15.–16.4. Kuo Iso-Valkeinen 2kv (Seppo Happonen, Jyrki Uotila, Jorma Kelo ym.).

Räyskä*

Sterna caspia (2, 4)

2007: 22.8. Sii Raasio 2 S (Erkki Björk)

Valkoselkätikka

Ilkka Markkanen 26.05.2009

2008: 23.4. Maa Patalahti jp +2kv kiert, lähti matalalla S (Pertti Renvall, Riitta Suhonen), 1.7. Kuo Riistavesi, Keskimäinen kiert (Patrick Hublin), 15.7. Sii Musti ad (Markku Ukkonen) ja ilmeisesti sama 15.7. Sii Raasio ad S (Markku Ukkonen).

Mustatiira*

Chlidonias niger (1, 0)

2007: 10.6. Kei Sammalisranta +2kv jp p (Perttu Puranen)

Pikkuruokki*

Alle alle (1, 0)

2007: Laji on harvinaista herkkua Pohjois-Savossa. Valtakunnallisesti lajilla oli runsaampi esiintyminen ja sisämaahavaintojakin oli normaalia enemmän. Pohjois-Savon 10. havainto: 10.10. Nil Lastukoski p, S (Lassi Komppula).

Turkinkyyhky*

Streptopelia decaoto (4, 1)

2007: Tavanomaista parempi vuosi: 19.4.–1.5. Iis Nerohvirta, Akkomäki (Meeri Makkonen, Tuula Jokinen ym.), 5.5. Maa Patalahti p, W (Jorma Kelo, Kuutti Korhonen, Suoma Virnes ym.), 27.5. Kuo Kumpusaari (Erkki Björk ym.) ja 15.6. Lap Harju (Marja-Liisa Tikkanen ym.) (Oleili paikalla pidempäänkin, tarkkoja päivämääriä ei käytössä).
2008: 9.6. Kei Tossavanlahti, Koivula (Aino Kananen, Unto Niva).

Harjalintu

Upupa epops (2, 2)

2007: 6.5. Lep Kohmansalo (Heli Sinikka Mikkonen) ja 17.–19.10. Jänismäki (Olavi Närhi).

2008: Ennätysaikainen 3.4. Kuo Riistavesi Melaniementie (Tapio Toivanen), 4.4. Kuo Kuhanen, Kuhastenlahti (Heikki Multanen), 7.–15.4. Kuo Kuhanen, Roinila (Meri Roininen ym.).

Valkoselkätikka*

Dendrocopos leucotos (6, 19)

2007: Havaintoja koiraasta ja naaraasta sopivalta pesimäpaikalta pesintää ei todettu (monet). Lisäksi seuraavat havainnot: 21.–27.2. Vrk Lehtoniemi k (Mikael Rytönen, Niklas Åberg, ym.), 21.–28.2. Kuo Riistavesi, Lähemäki n (Kalle-Pekka Weman, Helinä Weman), 17.4. Maa Ruokovirta, Ylä-Ruokovesi kiert (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen) ja 9.9. Vrk Ruokojärvi, lintutorni k (Liisa Tolvanen, Hannu Rahikainen).

2008: Pesintä todettiin yhdellä paikalla ja toisella havaittiin nuori tikka, jota

Kangaskiuruemolla on ruokaa koko poikueelle kerralla. Pesintä todettiin Suonenjoella Metsäntutkimuslaitoksen maastossa.

Kuva: Olli Korhonen

vanha ruokki. Lisäksi seuraavat havainnot: 6.2.–6.4. Vrk Tyyskä (myös Ämmänkoski ja Lehtoniemi) k (Eino Repo, Liisa Tolvanen, Timo Immonen, Harri Holopainen ym.), 6.4. Maa Mustavirta k (Raimo Hämäläinen), 20.4. Maa Ruokovirta k (Suoma Virnes), 19.9. Sii Musti n kiert (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen), 27.9. Iis Kihlovirta n kiert (Uolevi Skarén), 29.9. Sii Musti E (Pertti Renvall), 23.10. Kuo Neulalahti n (Marko Kelo), 8.11. Kuo Savisaari n (Erkki Björk), 12.11. Tuu Pieni Vihtalahti k (Rauno Nokelainen), 26.11. Kuo Rötikkö, Majaniemi k (Matti Pirskanen), n15–28.11. Kuo Pikonlahti (Jaana Tuomainen), 6.–24.12. Vrk Lehtoniemi k (Eino Repo, Tom Lindroos) ja 29.12. Kuo Jynkkä E (Antti Tolonen).

Lyhytvarvaskiuru*

Calandrella brachydactyla (0, 1)

2008: Pitkään paikalla oleillut lintu, joka keräsi suuren tarkkailijajoukon: 21.7.–24.8. Iis Itikan pelлот (Tarmo Huttunen ym.).

Kangaskiuru

Lullulla arborea (8, 12)

2007: 24.–26.3. Kuo Silmäsuo Ä (Riitta Rajala, Tommi Koskela, Kuutti Korhonen, Riitta Valjakka-Koskela ym.), 27.3.–2.4. Suo Metsäntutkimuslaitos, Juntintie Ä (Olli Korhonen, Ari Tossavainen, Hannu Kärkkäinen), 27.3.–22.4. Suo Käpylä Ä (Ari Tossavainen), 7.–23.4. Sii Hamula 1–3 (Markku Ukkonen ym.), 15.4. Sii Vehkamäki p, NE (Pertti Renvall, Riitta Suhonen, Petri Sallinen) ja 7.7. Suo Purola

Ä (Jari Ahtiainen)

2008: Mukava esiintyminen. Pohjois-Savon ensimmäinen pesintä varmistettiin Suonenjoen Metsäntutkimuslaitoksella, jossa havaittiin emolintujen lisäksi 5 poikasta, myöhemmin maastossa nähtiin vähintään 3 1kv lintua (Olli Korhonen, Hannu Kärkkäinen, Ari Tossavainen, Risto Rikala). Lisäksi seuraavat havainnot: 1. –2.4. Sii Jälä (Markku Ukkonen, Ilkka Markkanen), 6.4. Kuo Silmäsuo ä (Mika Rantanen, Mikael Rytönen), 10.–15.4. Kuo Petonen, täyttömäki 1–2 (Mikael Rytönen, Niklas Åberg, Kuutti Korhonen), 12.4. Sii Jälä 2 (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen), 22.–23.6. Suo Lintharju, Onkilampi (Ari Tossavainen, Tuomo Jalkanen).

Tunturikiuru

Eremophila alpestris (6, 8)

2007: 6.10. Kuo Puutossalmi W (Kuutti Korhonen, Riitta Rajala, Pertti Renvall), 7.10. Sii Musti 3 (2 S + 1 p) (Eetu Kelo, Marko Kelo, Jorma Kelo.) ja 19.10. Suo Oittilansalon vanha kaatopaikka 2 (Ari Tossavainen, Hannu Kärkkäinen, Olli Korhonen, Pekka Savolainen).

2008: 12.4. Maa Patamäki, Vesalon pelлот (Jarmo Ukkonen, Marja Maijala ym.), 27.4. Suo Metsäntutkimuslaitos, Juntintie 2 (Olli Korhonen, Hannu Kärkkäinen, Liisa Kauppinen, Jukka Kauppinen ym.) ja 28.4. Iis Itikan pelлот 5 (Tarmo Huttunen, Aaro Väänänen).

Sitruunavästäräkki*

Motacilla citreola (0, 1)

2008: Pohjois-Savon 7. havainto: 17.5. Kuo Kelloniemi, Atria 2kv k p, nous NE (Mikael Rytönen, Niklas Åberg ym.)

Virtavästäräkki*

M. cinerea (3, 1)

2007: Vuosi oli erityisen hyvä, peräti kolme havaintoa: 8.–12.4. Kuo Levänen, Myllypuro (Jarkko Koskela, Hanna Savelainen ym.), 29.9. Lap Nerkoon kanava (Juha Koponen, Armi Riikonen ym.), ilmeisesti sama 2.10. Lap Valion tehtaan ranta/Vääri, vierasvenelaituri (Juha Koponen, Mikael Rytönen, Niklas Åberg, Minna Riikonen) ja 20.10. Rvr Tiilikajoki, Myllykoski (Toni Saarelainen).

2008: Pohjois-Savon 15. havainto: 4.4. Lep Konnus, Pirttikoski n-puk (Helena Rönkä, Risto Rönkä).

Mustaleppälintu*

Phoenicurus ochruros (1, 4)

2007: 9.5. Lep Kotalahti k (Lassi Vänskä)
2008: 5.4. Lep Reinikkala ad k (Janne Kauhane ym.), 13.–16.4. Iis Kiviranta 2kv k (Aaro Väänänen ym.), 20.4. Iis Luuniemi n (Jarmo Yliluoma, Aaro Väänänen, Kalevi Asikainen, Kari Bovellan) ja 15.5. Sii Rissala (Jorma Kelo).

Sepelrastas *Turdus torquatus* (7, 9)

2007: 17.4. Nil Taaton tila (Martti Yle-tyinen), 17.–18.4. Vjä Petäiköntie (Kari Pajarinen), 19.4. Lap Alapitkä, Juurikka, Suorannantie (Heino Lyytinen), 23.4. Ter keskusta (Minna Karhunen), 29.–30.4. Kuo Lutti (Anu Ikäheimonen), 3.–5.5. Iis Itikka (Tarmo Huttunen ym.) ja 12.–13.5. Maa Jynkäniemi (Elina Rönkä ym.).

2008: Esiintyminen normaalia runsaampi: ennätysaikainen 3.4. Lap Pajujärvi (Marketta Pekkarinen), 18.4. Jua Keskusta, Pikoniemi (Pentti Väätäinen, Toini Väätäinen), 25.4. Nil Palonurmi (Pertti Hartikainen, Markku Hartikainen, Kaisa Hartikainen), 28.4. Kei Hovi (Aune Paananen), 28.4. Kuo Vuorisalo (Petri Jauhainen), 1.5. Kei Hetejärvi N (Risto Tabell, Markku Heikinen), 16.5. Lap Mäntylahti, Sihvonlahti (Pekka Eno), 21.5. Kuo Rytkyrannantie (Jyrki Uotila, Ilkka Markkanen, Raimo Hämäläinen) ja 1.10. Sukeva, Sukevanjärvi kiert (Uolevi Skarén).

Lisäksi yksi vanha julkaisematon havainto 4.10.2002 Lep Nikkilänmäki juv p (Helena Rönkä), joka nostaa ko. vuoden yksilömäärän neljään yksilöön.

Ruokosirkkalintu*

Locustella luscinioides (0, 1)

2008: Pohjois-Savon 3. havainto: 26.5.–24.6. Maa Patalahti Ä (Erkki Björk ym.).

Pikkukultarinta*

Hippolais caligata (0, 2)

2008: Valtakunnallisesti laji on runsastunut. Pohjois-Savossa tehtiin nyt 2. ja 3. havainto: 31.5.–1.6. Lep Nikkilänmäki Än (Helena Rönkä ym.) ja 9.–11.6. Vrk Pitkälänniemi Ä (Harri Miettinen, Eino Repo, Timo Immonen, Sari Miettinen ym.).

Taigauunilintu*

Phylloscopus inornatus (0, 1)

2008: Valtakunnallisesti ennätysesiintymisestä riitti vain yksi havainto Pohjois-Savoon: 17.9. Kuo Neulalahti (Ilkka Markkanen ym.).

Vuorihemppo

Carduelis flavirostris (8, 19)

2007: 11.11.2006–7.1.2007 Kuo Heinälammrinne, jätekeskus tp (Pertti Renvall ym.), 22.–23.1. Kuo Silmäsuo 2 (Jyrki Uotila ym.), 3.11. Kuo Puutossalmi, länsipuoli (Pertti Renvall), 13.11. Kuo Kumpusaari 2 tp (Niklas Åberg ym.) ja 14.11. Sii Vehkamäki a2 SE (Erkki Björk, Ilkka Markkanen).

2008: Esiintyminen oli tavanomaista

runsaampi: 11.3. Kuo Kumpusaari p, NNW (Niklas Åberg), 9.4. Suo Oittilansalon vanha kaatopaikka (Pekka Savolainen), 19.–22.4. Iis Luuniemi 6–9 (Aaro Väänänen, Jarmo Yliluoma, Kalevi Asikainen, Kari Bovellan), 15.10. Kuo Savisaari 5 p, S (Erkki Björk), 5.11. Iis Luuniemi 2 (Aaro Väänänen), 15.11. Kuo Pirtin täyttömäki (Aimo Hartikainen) ja 6.–13.12. Iis kaatopaikka (Kalevi Asikainen, Jouko Pulkka, Aaro Väänänen).

Kiitokset

Kiitokset kaikille havainnoijille, että olette jaksaneet retkeillä ja ilmoittaa havaintoja Tiira-havaintojärjestelmään. Lisäksi kiitokset Renvallin Pertille katsauksen oikoluvusta.

Kirjallisuutta

Hytönen, P., Aalto, P., Keskitalo, M., Le-
hikoinen, P., Rissanen, E. & Väisänen R.
2008: Pikkuharvinaisuuksien esiintyminen
Suomessa vuonna 2008 – Linnut-vuosikirja
2008

Keskitalo, M., Aalto, P., Rissanen E. &
Väisänen R. 2008: Pikkuharvinaisuuksien
esiintyminen Suomessa vuosina 2006 ja
2007 – Linnut-vuosikirja 2007

Lehikoinen, A., Aalto, T., Nikander, P. J.,
Normaja, J., Rauste, V., & Velmala, W.
2008:

Rariteettikomitean hyväksymät vuoden
2008 harvinaisuushavainnot – Linnut-vu-
osikirja
2008

Lindholm, A., Aalto, T., Normaja, J.,
Rauste, V., & Velmala, W. 2007:

Rariteettikomitean hyväksymät vuoden
2007 harvinaisuushavainnot – Linnut-vu-
osikirja
2007

Renvall, P. 2006: Harvinaisuudet 2002–
2005 – Siivekäs 2006

Renvall, P. 2007: Lintuharvinaisuudet 2006
– Siivekäs 2007

Mustahaikara Maaninka Lapinranta 16.8.2008. Kuva: Ilkka Markkanen

Havainnoijat

Suopöllö päivystämässä Lapinlahden saaristotien varrella.

Kuva: Jouni Böös

Marianne Ahokas, Jari Ahtiainen, Anne-Mari Anttonen, Pirjo Artemjeff, Kalevi Asikainen, Erkki Björk, Birgitta Bovellan, Kari Bovellan, Martti Damsten, Eeva Eerikäinen, Jukka Ekman, Timo Filipoff, Anne Gråsten, Heidi Haataja, Henna Haataja, Markku Haataja, Sirpa Haataja, Aarne Hagman, Arttu Hakala, Kimmo Hakala, Tomi Hakkari, Olli Halonen, Aimo Hartikainen, Pertti Hartikainen, Sari Heimonen, Heikki Helle, Anssi Herttuala, Petri Hirva, Joonas Hirvonen, Markku Honkala, Marja-Leena Hublin, Patrick Hublin, Jukka Hujala, Martti Hujanen, Irja Huttunen, Irmeli Huttunen, Kari Huttunen, Liisa Huttunen, Pentti Huttunen, Tarmo Huttunen, Raija Hyvärinen, Seppo Hyvärinen, Eero

Hämeen-Anttila, Aino Hämäläinen, Annukka Hämäläinen, Maria Hämäläinen, Panu Hämäläinen, Raimo Hämäläinen, Timo Hämäläinen, Harri Hölttä, Pekka Iivari, E. Jalkanen, Tuomo Jalkanen, Jari Jokela, Jarmo Jokinen, Tuula Jokinen, Vesa Jouhki, Mirko Juppi, Kai Jäderholm, Pertti Kaarakainen, Aino Kananen, Antti Kanerva, Olli Kanerva, Markus Kantola, Eila Karki, Jukka Kauppinen, Liisa Kauppinen, Eetu Kelo, Jorma Kelo, Marko Kelo, Mikko Keski-Karhu, Ulla Keski-Karhu, Pekka Keski-Rahkonen, Eija Kettunen, Jaakko Kettunen, Jussi Kiira, Jorma Knaapi, Jorma Knuutinen, Juha Koponen, Jussi Koponen, Kuutti Korhonen, Maija Korhonen, Martta Korhonen, Olli Korhonen, Akseli Koskela,

Jarkko Koskela, Tommi Koskela, Heikki Kotilainen, Selja Kunttu, Tuomas Kunttu, Hannu Kärkkäinen, Tuulikki Kärkkäinen, Kimmo Laitinen, Seija Laitinen, Veli-Matti Laitinen, Eero Lappi, Aatos Lavikainen, Kari Lindblom, Tom Lindroos, Valio Linnansaari, Pekka Loivaranta, Marjatta Lukkarinen, Marja Luoma, Asta Lähdesmäki, L.J. Lähdesmäki, Marja Majjala, Pekka Majuri, Paula Manninen, Ilkka Markkanen, Kauko Maskulainen, Juha Mertanen, Harri Miettinen, Sari Miettinen, Tuija Mikkola, Tapani Missonen, Petteri Mustakallio, Pekka Mäkinen, Antti Mäntykoski, Seppo Neuvonen, Seppo Niemispelto, Hillevi Niiranen, Unto Niva, Mikko Nurmi, Pekka Ovaskainen, Teemu Paavola, Jarmo Parkkinen, Minna Peltolehto, Timo Perätie, Tapio Piippo, Matti Pirskanen, Kauko Pitkänen, Tiina Pitkänen, Jorma Pohjolainen, Juha Poutanen, Jouko Pulkka, Perttu Puranen, Jyrki Pynnönen, Marko Pyykkönen, Mikko Pärssinen, Hannu Rahikainen, Riitta Rajala, Mirja Rautiainen, Olavi Rautiainen, Kari Reinikainen, Pertti Renvall, Riitta Renvall, Armi Riikonen, Minna Riikonen, Anne-Mari Rissanen, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Marko Rossi, Kalevi Rutonen, Kari Rytivaara, Marja Rytivaara, Juhana Rytönen, Mikael Rytönen, Eini Räsänen, Pertti Räsänen, Seppo Räsänen, Antti Rönkä, Elina Rönkä, Helena Rönkä, Risto Rönkä, Anssi Saarelainen, Eino Saarelainen, Toni Saarelainen, Tuula Saavalainen, Pentti Sahimaa, Petri Sallinen, Klaus Salo, Henrik Salomaa, Riitta Salonen, Tero Salonen, Kari Saukkonen, Pekka Savolainen, Pekka Selin, Kauko Siikström, Uolevi Skaren, Anna-Kaarina Suhonen, Heli Suurkuukka, Niko Tamsi, Otto Tast, Marja Tenhunen, Pekka Tenhunen, Juha Tervo, Marko Timonen, Matti Toiviainen, Liisa Tolvanen, Anna-Maija Toppinen, Ari Tossavainen, Kaarlo Tossavainen, Juha Tuomaala, Eeva-Kaarina Tuunanen, Marika Tuunanen, Jarmo Ukkonen, Markku Ukkonen, Eeva Uotila, Jyrki Uotila, Vesa Vainikainen, Markku Vaittinen, Riitta Valjakka-Koskela, Minna Vares, Jani Varis, Ilkka Vatanen, Petteri Vihervaara, Ari Virnes, Suoma Virnes, Paula Virta, Renny Virta, Aaro Väänänen, Ari-Salomon Väänänen, Veli-Matti Väänänen, Asta Väätäinen, Juha Väätäinen, Niklas Åberg, Jarmo Yliluoma, Joonas Österberg

Lintuatlas: Vielä on kesä jäljellä

Harri Hölttä

Suomen kolmannessa Lintuatlaksessa on jäljellä vielä yksi maastovuosi, vuosi 2010. Pohjois-Savon 203 atlasruudun kartoitustilanne on parantunut kesän 2009 aikana kiihtävästi, mistä suurkiitokset kaikille havainnoijille. Atlaksen havaintotietokantaan on kirjannut vuoden 2009 havaintojaan Pohjois-Savosta yhteensä 86 harrastajaa. Lisäksi osa havainnoijista on lähettänyt tietonsa paperilomakkeilla Luonnontieteelliselle keskusmuseolle. Hankkeessa on ollut mukana kuluneen maastokauden aikana sekä vanhoja konkareita että ilahduttavasti myös uusia atlatkomppaajia.

Atlas on edistynyt erityisesti Kaavin–Tuusniemen–Juankosken suunnalla, jossa ovat ahkeroineet mm. Pertti ja Eini Räsänen, Seppo Räsänen, Seppo Neuvonen sekä Juha Väätäinen. Ylä-Savossa näkyy mm. Veli-Matti Sorvarin, Timo Hämäläisen ja Kari Puumalaisen maastotyö. Kuopion–Sii-linjärven–Maaningan ”punertuminen” on useamman maastoilijan atlastyön tulosta. Atlantilanteen parantuminen Pielaveden alueella on mm. Kalevi Rutosen puurtamisen seurausta. Maakunnan etelälaidalla hanketta ovat edistäneet useammat henkilöt,

joista korostuu erityisesti Helena Röngän panos. Eikä sovi unohtaa monien maakunnan ulkopuolisten harrastajien apua, joka ilmenee erityisesti Rautalammin ja Ylä-Savon kartoitustilanteen petraantumisessa. Totta kai jokaisella muullakin atlashavainnoijalla on ollut merkittävä rooli atlastietouden kartuttamisessa.

Runsaat kiitokset jokaiselle atlaskartoitukseen osallistuneelle! Teidän avullanne on saatu paljon arvokasta tietoa maakuntamme pesimälinnustosta.

Saavutetut ja tulevat tavoitteet

Vuonna 2009 atlakselle oli Kuikan alueella asetettu kaksi tavoitetta. Vain satunnaishavaintojen varassa olevista ruuduista oli tarkoitus päästä kokonaan eroon. Tällaisia ruutuja oli keväällä vielä 54 kpl. Vaatimaan tavoitteeseen lähestulkoon saavutettiin, sillä vain kolme ruutua näyttäisi tällä erää jäävän satunnaisten havaintojen varaan.

Toisena tavoitteena oli, että puolet kaikista ruuduista olisi selvitetty vähintään tyydyttävästi. Tämä tavoite saavutettiin ja ylitettiin selvästi, sillä syyskuuhun mennessä tällaisia ruutuja oli 60% kaikista

atlasruuduistamme. Atlantilanteen kehitystä voi seurata oheisesta taulukosta.

Vaikka atlasurakkamme on jo kohtuullisella tolalla, tekemistä riittää kuitenkin vielä viimeisellekin atlatkesälle, jotta maakunnan pesimälinnustosta saadaan mahdollisimman hyvä yleiskuva. Kesällä 2010 kannattaa edelleen atlasretkeillä heikoimmin selvitettyillä alueilla, eli muun muassa Vesannolla, Keiteleellä, Pielavedellä, Terrossa, Vieremällä ja Sonkajärvellä. Toisaalta lisäretkeilytarvetta on myös tällä hetkellä hyvin selvitettyillä ruuduilla, jotta ne saataisiin erinomaisesti selvitettyiksi. Viimeisen atlatkauten keskeisiä tavoitteita on selvittää erinomaisesti loputkin niistä ruuduista (tällä hetkellä jäljellä vielä 27 ruutua), jotka kartoitettiin erinomaisesti ensimmäisessä ja toisessa lintuatlaksessa. Näin voitaisiin luotettavammin vertailla eri aikakausien atlatshankkeiden tuloksia keskenään. Tarjolla tulee jälleen olemaan myös kaikille avoimia atlasretkiä ja -kisoja tämänvuotiseen malliin.

Jussi Koponen ja Harri Hölttä atlasretkellä Sonkajärven Koirakosken Teerisuolla.

Kuva: Markku Ukonen

Mitä atlashavainnot kertovat?

Jo tähän asti kertyneistä atlashavainnoista voidaan vetää johtopäätöksiä monien lajien esiintymisestä ja esiintymisen muutoksista Pohjois-Savossa.

Kosteikkojen linnuista kaulushaikaran ja ruskosuohaukan tiedossa oleva hyvä tilanne näkyy luonnollisesti atlaksessakin. Kaulushaikara on havaittu yhteensä 60 ruudussa eri puolilla maakuntaa ja ruskosuohaukka 66 ruudulla. Laulujuoutsen puolestaan puuttuu enää 11 ruudulta, ja varmoja pesintöjäänkin on 128 ruudulta.

Kaikilla kosteikkolinnuilla ei kuitenkaan mene hyvin. Hyviä esimerkkejä tästä ovat vain 18 ruudulta löydetty mustakurkku-uikku ja 11 ruudulta löydetty punasotka. Soiden linnuista riekon tilanne on erityisen huolestuttava, sillä laji on havaittu vain 18 atlasruudulla siitäkin huolimatta, että mukana ovat myös riistakolmiolaskentojen tiedot. Vertailun vuoksi voi kertoa, että metso on havaittu yhteensä 113 ruudulla.

Pitkään lähinnä maakunnan kaupunkipaikoissa kitkuttaneet naakka ja pikkuvarpunen ovat selvästi levinneet muuallekin maakuntaan. Naakkaan voi nykyään törmätä periaatteessa missä vaan. Varmojen pesintöjään on 33 ruudusta ja yhteensä laji on havaittu pesimäaikaan 95 ruudussa, eli lähes puolessa kaikista maakunnan atlasruuduista. Hieman yllättävää on se, että Kuopiossa laji on keskimääräistä harvinaisempi, ja muutoinkin lajin esiintyminen keskittyy maakunnan keski- ja luoteisosiin. Pikkuvarpusen pohjoisimmat pesinnät ovat puolestaan Vieremältä ja Iisalmesta. Lajin varmoja pesintöjään on yhteensä 19 ruudusta ja kaikkiaan laji on havaittu pesimäaikana 33 ruudussa.

Varpuslinnuista heikosti menee tiklillä (varma pesintä kolmessa ruudussa, havaittu yhteensä seitsemällä ruudulla), heppolla (varma pesintä vain yhdessä ruudussa, havaittu yhteensä kuudella ruudulla) sekä peltosirkulla (silläkin varma pesintä vain yhdessä ruudussa, havaittu yhteensä 15 ruudulla).

Muista lajeista mainittakoon vielä maa-seutulinnut ruisrääkkä, kiuru ja kottarainen. Näistä rääkkä (107 ruudulla) on lähes yhtä tavallinen atlasruuduilla kuin kiuru (110 ruudulla), mutta kottarainen hieman harvinaisempi (92 ruudulla).

Taulukko 1. Atlasruutujen (203 kpl) selvitystilanteen kehittyminen Kuikan alueella vuosina 2008–2009.

	16.7.2008	16.10.2008	18.2.2009	2.6.2009	20.7.2009	21.9.2009
Satunnaistietoja	76	62	54	39	9	3
Välttävä	77	83	87	92	79	79
Tyydyttävä	29	37	38	44	70	68
Hyvä	14	10	11	14	23	29
Erinomainen	7	11	13	14	22	24

Jyrki Uotila ahkerana atlashavainnoijana Vieremän Talaskankaan Joutensuolla.

Kuva: Markku Ukkonen

Mistä tietoa atlaksesta?

Atlaksesta saa tietoa muun muassa Kuikan atlastyöryhmältä sekä netistä osoitteista www.lintuatlas.fi sekä Kuikan kotisivuilta ”Seurannat ja tutkimus” -osion alta.

Olennaista atlaksessa on se, että nyt kaivataan havaintoja myös tavallisimmista pesimälinnuistamme kaikkialta Suomesta. Atlakseen sopivia havaintoja voi kertyä siten niin tavallisilla linturetkillä, kesämökkireissuilla kuin melkein minkä tahansa muun ulkoilun ohessa.

Havainnot voi ilmoittaa joko paperilomakkeella tai sähköisesti. Sähköinen talennuslomake löytyy lintuatlaksen sivuilta

www.lintuatlas.fi. Paperilomake löytyy myös sieltä, ja niitä voi myös tilata atlastyöryhmäläisiltä. Jos et jaksaa opetella atlastyöryhmäläisiltä. Jos et jaksaa opetella atlastyöryhmäläisiltä, niin havaintoja voi palauttaa myös vapaamuotoisesti atlastyöryhmäläisille. Atlastyöryhmämme tulee jatkossakin häiritsemään harrastajia atlastyöryhmäläisille. Koska emme kuitenkaan ehdi kaikkialle, myös oma-aktiivisuus on enemmän kuin suotavaa! Innokkaammille atlastelijoille on ensi vuonnakin tarjolla kilometrikorvauksia pitemmistä atlastyöryhmäläisiltä. Kiitos KLYY:n myöntämän apurahan.

Kysy lisää atlastyöryhmäläisiltä!

Hölttä Harri, puh. 040 722 9224, harri.holtta (at) sll.fi

Koponen Jussi, puh. 045 676 5354, koponen.jussi (at) netti.fi

Ukkonen Markku, puh. 050 303 7673, markku.ukkonen (at) elisanet.fi

Uotila Jyrki, puh. 0400 712 264, jyrkiuotila (at) luukku.com

Linturetkelle vaikka kontaten

Lauri Hallikainen

Lauri Hallikainen äänitysretkellä.

Kuva Pekka Elomaa

Vajaat 14 vuotta sitten Porin ihmeisillä lintupaikoilla tavattava H. I. Tiira tartutti minuun parantumattoman lintuharrastajaviruksen. Eikä tauti ole helpottanut, vaikka kuinka kovasti olen retkeillyt. Päinvastoin, mitä enemmän retkeilee ja öitä valvoo, sen pahemmaksi tauti äityy.

Noihin aikoihin kiinnostuin lintujen äänittämisestä ja hankin äänitysvehkeet. Ensimmäisten äänitysyrietyksien jälkeen huomasi, etteivät mikit oikein käsissäni pysyneet ja nauhalle tuli ähkimistä ja kaikeista rutinaa. Jonkin aikaa asiaa mietittyäni kokeilin äänittämistä siten, että mikit oli kiinnitetty hattuun. Eikä muuta kuin läheiseen metsään kokeilemaan äänittämistä. Ja kas, homma toimikin mainiosti.

Lopputulosta kuunneltuani huomasi kuitenkin nauhalle tulleen hengitysääniä ja mahan murinoita. En kuitenkaan luovuttanut, vaan opettelun hengittämään aivan hiljaa ja jännittämään vatsalihakset siten, ettei maha murissut. Nyt vaikutti siltä, että kannatti ryhtyä äänittämään aivan toisissaan. Niin alkoi lintuääni- ja äänimaisemarakisto karttua.

Mieleen on jäänyt noilta alkuvuosilta erityisesti retki, joka tehtiin appiukon kanssa Nurmeksessa. Kun esittelin hänelle äänitysvehkeitäni, hän tokaisi:

”No uamullahan myö lähetään sitten lintuja kuuntelemaan?”. Appiukko tunsikin hyvin Nurmeksensä takamaat ja osasi heti suun-

nistaa rauhallisille alueille. Sieltä tulikin melko hyvä äänitesaalis mm. erinomainen äänite pikkukäpylinnusta. Retkeltä palatesa appiukko tuumasi: ”Kauempoo katottuna kun sulla on tuo mikkihattu piässä, nii se o ihanku sarvipiä seisos metänlaiassa”. Siinä paikassa heräsi appiukossa vanha kepposten tekijä henkiin ja hän tuumasi: ”Eikköön männä pappilan liepeille ja siellä nouset autosta kavun varteen seisoskelemaan ja sitten kun pappi herräilöö ja kahtoo ikkunasta ulos, niin se näkköö sinut ja kauhistelloo, että siellä se jo sarvipiä seissoo heti uamusta”.

Äänipyydys

Retkien ja kokemuksen karttuessa huomasi, että oli olemassa sellaisia lintuja, jotka vaikuttivat täysin mahdottomilta äänittä.

ottaa nokkaunet luonnon helmassa sammalpatjalla, kun vain piti huolen, että oli riittävän kaukana mikrofoneista, ettei kuorsaus tulisi nauhalle.

Leveäpyrstökihu, maakotka ja isopurppuramedestäjä

Parhaimpia saavutuksiani ovat äänitteet, joita kuunaan en kuvitellut saavani. Norjanmeren rannalta suojaisesta merenlahdelmasta mikit noukkivat leveäpyrstökihun soidin- ja kutsuäänet. Israelissa, Juudean vuoristossa, onnistuttiin mikrofonit asettamaan palmulehtoon, jossa hieman myöhemmin lauloi isopurppuramedestäjä. Itä-Lapissa, Savukoskella, Akanvaaraassa soitimella oleva (kopuloiva) maakotka lauloi puussa, jonka juurella mikrofonit olivat.

Innostuttuaan äänityksestä Lauri Hallikainen perusti oman yrityksen, Kultasoinnun, ja alkoi tuottaa luontoäänitteitä samannimisellä levymerkillä. (Lisätietoa <http://kotisivu.dnainternet.net/hallilau/>) Julkaistut cd-levyt ovat saaneet arvostusta laadukkaan toteutuksen ansiosta.

Äänitteet ovat alkuperäisiä, aitoja ja puhtaita luontoäänitteitä, joihin ei ole lisätty mitään keinotekoisia ja joista on poistettu vain äänityksessä tulleita rapsuja sekä hiukan taustakohinaa.

Lisähaastetta niin äänittämiseen maastossa kuin myös äänitteiden editoimiseen on tuonut se, että Lauri sokeutui nuorena miehenä onnettomuuden myötä lähes kokonaan ja menetti myös osan sormistaan. Hän onkin elävä esimerkki siitä, että lintuharrastus sopii kaikille, myös eri tavoin vammaisille. Olisi korkea aika saada Pohjois-Savoon myös esteetön lintutorni pyörätuolilla liikkuvia varten.

Asta Lähdesmäki

Pohjois-Savon lepakot

– salaperäisten siivekkäiden levinneisyydestä tarvitaan lisää tietoa

Petteri Vihervaara

Korvayökkö on rengastettu.

Kuva: Petteri Vihervaara.

Kuluneiden kymmenen viime vuoden aikana tietämys Suomen lepakoista on kasvanut kohisten. Maassamme on havaittu jo 13 lepakkolajia, uusimpana Hangossa talvella 2008 talvehtimista yrittänyt etelänlepakko. Harvinaisemmista lajeista, mm. pikkulepakosta, on löytynyt lisääntymisyhdyskuntia ja ripsisiipasta uusia esiintymispaikkoja. Radiolähetinseurannalla on saatu paljon uutta tietoa yleisempien lajien, pohjanlepakon, isoviiksisiipin ja korvayökkön, kesäaikaisesta käyttäytymisestä ja ruokailupaikkojen valinnasta. Lepakkokartoituksia on alettu tehdä monien isompien kaavoitus- ja rakennushankkeiden valmistelun osana. Kuitenkin harrastajien ja tutkijoiden työ painottuu eteläisimpään Suomeen, ja monien lajien levinneisyyden pohjoisrajoja koskeva tieto on yhä hyvin puutteellista. Mutta mitä tiedetään Pohjois-Savon lepakkotilanteesta nykyään?

Lepakkotutkimusta meillä ja muualla

Tuoreimpien lepakkokartoitusten perusteella Pohjois-Savossa yleisimmin tavattavat lepakkolajit ovat pohjanlepakko ja isoviiksisiippa. Myös viiksisiippaa ja korvayökköä tavataan. Vesisiippa vaikuttaisi olevan Kuopion seudulla jokseenkin harvinainen huolimatta lajille tarjolla olevista monimuotoisista vesistöistä, vaikka monin paikoin Etelä-Suomessa se on rantojen äärellä yksi runsaimmista lajeista.

Viiksisiipin esiintymisalue tunnetaan puutteellisesti, joskin esimerkiksi Kuopion luonnontieteelliseen museoon talletettujen yksilöiden perusteella sitä tavataan harvakseltaan Pohjois-Savossa.

Museoon oli talletettu elokuuhun 2006 mennessä 43 lepakkoa, joista pohjanlepakoita oli 17, isoviiksisiippoja 12, viiksisiippoja neljä ja korvayökköjä viisi. Yhtään savolaista vesisiippaa ei aineistossa ollut (Vihervaara & Virtanen 2006). Puijolla kesällä 2006 tehtyjen verkkopyydysten yhteydessä saatiin kiinni sekä viiksi- että isoviiksisiippoja Konttilan pihapiiristä. Myös korvayökköjä on havaittu Puijolla ja Neulamäen alueella sekä muuallakin Pohjois-Savossa mm. Tervossa, Suonenjoella ja Leppävirralla. Lopuista kahdeksasta maassamme tavatusta lepakkolajista ei ole tiedossa lajilleen määritettyjä havainnoita Pohjois-Savosta, mutta sopivalla paikalla harvinaisempien lajien kesäaikaisen lisääntymisyhdyskunnan esiintyminen ei ole täysin poissuljettu mahdollisuus.

Pohjoissavolaiset luonnontieteilijät ovat maineikkaan tutkimus- ja luonnonsuojelutyön ohella olleet kiinnostuneita myös lepakoista. Suurpetotutkijana paremmin tunnettu Erik S. Nyholm teki 1960-luvulla Rautalammin Konnekosken lähistöllä väitöskirjatutkimusta viiksi- ja vesisiippojen ekologisista eroavaisuuksista.

Toinen tunnettu nisäkästieteilijä Uolevi Skarén on puolestaan tarkkaillut useiden vuosien ajan lepakoita etenkin Ylä-Savossa,

mm. Iisalmen ympäristössä. Skarén haastatteli taannoin Ylä-Savossa ja Kuhmossa asuneita vanhoja ihmisiä, jotka olivat yksimielisiä siitä, että lepakkokannat olivat vähentyneet viimeisten vuosikymmenten saatossa (Skarén 1992). Yhdeksi syyksi arveltiin tehometsätalouden vaikutusta lepakoiden elinympäristöön. Nyholmin ja Skarénin havainnot vesisiipasta ja korvayökköstä taitavat olla myös pohjoisimpia varmistettuja havainnoita kyseisistä lajeista maastamme. Sotkamon Talvivaaran kaivoksen liepeiltä pyydystettiin kesällä 2006 vanha viiksisiippakoiras, mikä on pohjoisin varma havainto lajista, ja tehtiin todennäköinen havainto korvayökköstä (Erkinaro & Vihervaara 2006). Lajilleen määrittämättömiä siippahavainnoita on tehty Kuusamosta asti. Pohjanlepakko elelee vielä napa-piirin tuntumassakin.

Metsätalouden vaikutusta isoviiksisiippojen käyttäytymiseen ja ruokailualueiden valintaan selvitettiin Hämeessä, Janakkalassa UPM-Kymmenen metsätiloilla kesällä 2008. Tutkimuksessa seurattiin 12 yksilöä selkään liimattujen alle puolen gramman painoisten radiolähettimien avulla. Tutkimuksesta kävi ilmi, että noin 100 naaraan muodostaman lisääntymisyhdyskunnan jäsenet saalistelivat keskimäärin 950 metrin (vaihteluväli 150-2600 m) päässä päiväpiilosta. Lisääntyvien naaraiden yhdyskunnat olivat melko vakaita, mutta sen sijaan

Siippa lentää joella.

Kuva: Petteri Vihervaara.

Lepakot ja raivotauti (rabies eli vesikauhu)

Elokuussa 2009 löydettiin Turusta Suomen ensimmäinen raivotautitapaus rabiesviruksen tartuttamasta vesisiipasta. Eräät lepakkolajit voivat levittää rabiasta, joka hoitamattomana on kuolemaan johtava sairaus. Euroopassa rabiasta aiheuttavat kaksi erilaista virustyyppiä (European Bat Lyssavirus) EBLV-1 ja EBLV-2, joista ensimmäistä on löydetty yleisimmin etelänlepakosta ja jälkimmäistä yleisimmin vesi- ja lampisiipasta. Useimmista lepakkolajeista rabiesvirusta ei ole koskaan havaittu, eikä uusi löydös aiheuta erityistä vaaraa ihmisille.

Lisätietoja lepakkorabiastapauksesta Ympäristöministeriön kotisivuilta: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=331812&lan=fi&clan=fi>

nuorten lisääntymättömien naaraiden ja koiraiden muodostamat pienemmät yhdyskunnat saattoivat vaihtaa piilopaikkaa hyvinkin usein. Yhtä kuolleen puun kaaran alla olevaa piiloa lukuun ottamatta kaikki löydetty päiväpiilot sijaitsivat rakennuksissa. Ruokailualueista lähes puolet rajoittui vesistöön tai niiden halki virtasi puro tai joki. Ruokailualueiden pinta-alasta korpea oli peräti 85,1 %, kuusivaltaisia kувioita oli 80,3 % alasta ja mäntyvaltaisia 19,7 %. Ruokailualueiden puuston keski-ikä oli 66 vuotta eli tärkeimmiksi osoittautuivat kehitysluokaltaan varttuneet ja hakkuukypsät metsät. (Vihervaara ym. 2008)

Virtaava vesi ja vanhat metsät ovat pohjoissavolaisten lepakoiden mieleen

Yleistäen voidaan todeta, että virtaavat vedet ja vanhat metsät ovat lepakoiden suosiossa. Lepakoretkelle kannattaa suunnata vaikkapa koskien äärelle, joiden runsas hyönteistarjonta houkuttelee paikalle toisinaan kymmenittäin lepakoita ruokailemaan. Hyviä paikkoja lepakoretkelle ovat esimerkiksi Leppävirran Konnuskosket,

Rautalammin, Heinäveden ja Viitasaaren koskireitit, mutta myös monien pienempien jokien ja virtapaikkojen lähellä voi käydä hämärinä iltoina melkoinen vilске.

Erityisen hyviä ovat virrat, joita reunustavat vanhemmanpuoleiset metsät. Luonnontilaisten varttuneiden kuusikoiden kätköistä voi löytyä niin ikään hyviä lepakopaikkoja. Korkeuserot tuovat maisemaan monimuotoisuutta, mikä tuntuu olevan myös lepakoiden mieleen. Esimerkiksi Kuopion Neulamäen jyrkänteiden alapuoliset kuusikot voivat sopivalla säällä suorastaan kihistä siippoja ja voipa joukossa lennellä jokunen korvayökkökin. Alkukesällä notkelmien ja kuusikoiden varjoisat painaumat ovat etenkin metsäisten lepakoiden, kuten siipojen, mielipaikkoja, kun taas pohjanlepakot voivat lennellä hyvinkin valoisassa ja näkyvästi katujen ja pihojen yllä.

Loppukesän pimenevät illat rohkaisevat valoa karttavia lajeja metsän kätköistä avarammillekin paikoille ruokailemaan. Tällöin mm. hyvien lintukosteikoiden ylle voi kertyä paljon siipojakin ruokailemaan yhdessä pohjanlepakoiden kanssa. Urbain harrastajan kannattaa suunnata retkensä

kaupunkien puistoihin, missä katuvalojen yläpuolella saalistelevat pohjanlepakot ulträänidetektori paljastaa parhaiten. Esimerkiksi Kuopion Väinölänniemelle kertyy loppukesällä sopivalla säällä ruokailemaan runsaasti pohjanlepakoita ja toisinaan myös muitakin lajeja.

Muuttaako vai eikö muuttaa?

Lepakoiden muutto askarruttaa yhä tutkijoita. Tiedetään, että osa lajeista, kuten pikku- ja isolepakko, ovat säännöllisiä pitkämatkan muuttajia (muuttomatkat satoja – tuhansia kilometrejä); osa – huomattavasti suurempi lajijoukko – muuttaa keskipitkiä matkoja (satoja kilometrejä); ja osa ei juuri muuta, mutta voi siirtyä joitakin kymmeniä kilometrejä suotuisiin talvehtimispaikoihin, mihin ilmansuuntaan tahansa.

Ruotsin suurilla saarilla ja Baltian maiden lintuasemilla on jo pitkään havainnointi lepakoiden muuttoa. Itämerelle perustettavien tuulivoimalapuistojen myötä huoli lepakoiden muuttoreiteistä on rantautunut myös meille, ja kuluneena vuonna harrastajien ja tutkijoiden voimin on Saaristomerellä ja Ahvenanmerellä kartoitettu automaattisten seurantalaitteiden avulla lepakoiden muuttoa (www.lepakko.fi -> tutkimus, LEMU). Vaikka tutkimustuloksia ei vielä ole saatavilla, on lepakoiden runsaus yllättänyt monet. Esimerkiksi pikkulepakoista on tehty paljon enemmän havaintoja, mitä aiemmin on osattu odottaa. Mutta mistä asti lepakot sitten Suomen saaristoon loppukesällä kertyvät, sitä ei toistaiseksi tiedetä.

Lepakoita on rengastettu Suomessa verraten vähän, ehkä muutamia satoja, Pohjois-Savossa vain muutamia. Muualla Euroopassa lepakoita on kauemmin tutkittu rengastamalla, ja tulokset koottiin yhteen muutama vuosi sitten (Hutterer ym. 2005). Pohjois-Savossa esiintyvien yleisimpien lajien kohdalta pohjanlepakon pisin havaittu siirtymä on ollut 450 km, isoviiksisiipan 618 km, viiksisiipan 625 km, vesisiipan 304 km ja korvayökkön 90 km (200-300 km muuttomatkoja on siipojen ja pohjanlepakon osalta havaittu useita).

Tämän tiedon valossa on täysin mahdollista, että ainakin osa lepakopopulaatioista muuttaisi Pohjois-Savosta ja pohjoisempaa Suomesta vaikkapa Etelä-Suomeen talvehtimaan. Joka tapauksessa horrostaavia yksilöitä löydetään talvella niin Savosta kuin Pohjois-Suomestakin mm. maakellareista, joten kaikki tuskin muuttavat. Vaikka lepakoiden kesäaikaisetkin levinneisyysrajat kaipaivat lisäkartoitusta, niin erityisesti talvehtimista koskevat tiedot ovat äärimmäisen arvokkaita. Luontoharrastajilta toivottaisiinkin tietoja lepakoiden talviaikaisista löytöpaikoista.

Harrastus viriää ja tutkimusta tehdään

Lepakkoharrastuksessa pääsee helposti alkuun, sillä kirjallisuutta ja tutkimusraportteja on julkaistu suomeksi jo kohtalaisen runsaasti. Alkukesän valoisat yöt ovat hyvää aikaa lepakkoharrastuksen aloittamiseen, jolloin lepakoita näkee paljain silmin, eikä detektoria välttämättä tarvita. Detektorin avulla lepakoiden korkeataajuiset äänet voi kuitenkin muuntaa paljain korvin kuultaviksi, jolloin niiden havaitseminen, tarkkailu ja lajinmääritys helpottuvat olennaisesti.

Vaikka lajinmääritys ei olekaan aina yksinkertaista, eikä kaikkien lajien kohdalla edes mahdollista, on lepakoiden elämän havainnointi ja piilopaikkojen etsiminen palkitsevaa ja jännittävää puuhaa. Öisen luontoretkeilyn ohessa tulevat tutuiksi myös monet muut nisäkkäät sekä tietysti yölaulajat. Suomen lepakkotieteellinen yhdistys on toiminut vuodesta 2002 ja jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti. Yhdistyksen kotisivuilta löytyy lisätietoja lepakoista ja lepakkoharrastuksesta. Myös monissa suomalaisissa yliopistoissa on käynnissä lepakoihin liittyviä tutkimusprojekteja, joiden tuloksien kautta kuullaan toivotavasti lähivuosina uusia mielenkiintoisia asioita maamme salaperäisistä yöllisistä siivekkäistä.

Lähteet

Erkinaro, M. & Vihervaara, P. 2006: Talvivaaran kaivoksen hankealueen lepakkoselvitys 2006. Raportissa: Talvivaara Projektin Oy, Luontoselvitysten täydentäminen v. 2006. Pöyry Environment Oy.

Hutterer, R., Ivanova, T., Meyer-Cords, C. & Rodrigues, L. 2005: Bat Migrations in Europe. A review of banding data and literature. *Naturschutz und Biologische Vielfalt* 28.

Skarén, U. 1992: Isoviiksisiiippa – vähän tunnettu lepakkomme. *Luonnon Tutkija* 96: 4-11.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. kotisivut www.lepakko.fi

Vihervaara, P., Virtanen, T. & Välimaa, I. 2008: Lepakot ja metsätalous – Isoviiksisiiippojen radioseurantatutkimus UPM-Kymmene Oyj:n Janakkalan Harvialan metsätiloilla 2008. 52 s.

Vihervaara, P. & Virtanen, T. 2006: Puijon ja Karhonsaaren lepakkokartoitus. Kuopion kaupungin ympäristökeskus ja Biologitoimisto Vihervaara. 32 s.

Talvipinnaralli oli rattooa myös 2007 ja 2008

Asta Lähdesmäki

Töyhtötiainen. Kuva: Pekka Selin

2007

Jännittävä ralli, jonka järjestysnumero oli 19, käytiin varsin 1.12. niukin eroin eikä neljänkymmenen lajin rajaa rikottu. Uutuutena kisassa oli se, että palkinnot jaettiin erikseen pyöräily- / kävelysarjassa ja autoilusarjassa. Kisassa havaittiin kaikkiaan 54 lajia.

Marraskuun loppu lupaili vielä sulia vesiä, mutta rallia edeltävänä yönä Kallavesi pääosin jäätynyt Puutossalmea myöten. Myöhemmin jäät vielä sulivat ja Kallaveden kunnollinen jäätyminen tapahtui 13.12. Pakkasta rallipäivänä oli muutama aste ja maasta jonkin verran lunta.

Ns. EKO-sarjan voiton vei Eko yksinäinen eli Erkki Björk viimeisen lajin ajan perusteella. Lajeja Ekolla ja ekakertalaisella Mervi Lukkarisella oli 18. EKO-sarjassa oli neljä osallistujaa.

Koko potin vei tutun tuntuinen kokoonpano hieman eri miehityksellä kuin viime vuonna eli **4p-kerho**, jossa mukana olivat Jarkko Koskela, Heikki Kotilainen, Jukka Ihanus ja Hannu Kärkkäinen

Tulos kokonaisuudessaan, lajimäärä on joukkueen nimen yhteydessä. Mitäpä olisi talvipinnaralli ilman hauskoja joukkueiden nimiä! Jos lajimäärä on jonkun toisen joukkueen kanssa sama, sijoituksen ratkaisee joko ässälaji eli vain kyseiseltä joukkueelta löytyvä laji tai viimeisen lajin havaintoaika. Tulostaulukot havaittuine lajeineen löytyvät kotisivuiltamme osoitteesta www.lintuyhdistyskuikka.net/tapahtumakalenteri/rallit-ja-kisat/.

1. 4P-kerho 39

Jarkko Koskela, Heikki Kotilainen, Jukka Ihanus, Hannu Kärkkäinen

2. Käennokat 36

Kuutti Korhonen, Riitta Rajala, Ari Virnes

3. Pappa ja pojat 35

Eino Repo, Allan Nyssönen, Timo Immonen, Hannu Räsänen

4. Männistön mähertäjät 35

Erkki Alava, Marja Maijala, Jarmo Ukonen, Suoma Virnes

5. Erä Jormat 32

Timo Filipoff, Lassi Lähdesmäki, Petri Sallinen

6. Pertsat ja Kilu 31

Riitta Suhonen, Pertti Renvall

7. Good, bad and ugly 30

Jussi Rissanen, Kalle Ruokolainen, Markku Ukkonen

8. Oliver ja kumppanit 30

Mikael Rytönen, Toni Saarelainen, Niklas Åberg

9. TöötLiferperhe 29

Mikko Pärssinen, Jyrki Uotila, Asta Lähdesmäki

10. Karvaturvat 29

Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen

11. Texaspullaa eväänä 28

Sari ja Harri Miettinen

12. Kadonneen linnun etsiskelijät 27

Olli Korhonen, Pekka Savolainen ja Ari Tossavainen

13. Pohjustettu on! 26

Jarmo Yliluoma, Aaro Väänänen, Kalevi Asikainen, Jouko Pulikka

14. Jynkän jyssäys 26

Jyrki Pynnönen, Kari Saukkonen

15. Operaatio hyvät eväät 22

Armi Riikonen, Minna Riikonen, Juha Koponen

16. O.T.O eli Oman Toimen Ohella 21

Matti Saarela, Juha Väätäinen, Pertti Hartikainen

17. Eko yksinäinen 18

Erkki Björk

18. Teräsiipikerttu 18

Mervi Lukkarinen

19. Tavoitteena pluspisteet 17

Jussi Aalto

20. Pyöräilevä hullu 15

Jussi Koponen

2008

EKO-sarja vakiintui kisaan omaksi sarjaksi ja keräsi jo 7 joukkuetta! Oli siis korkea aika antaa tälle luomureikeilylle oma arvonsa autolla maakuntaa porhaltavien joukkueiden seasta. Sääntöihin tehtiin sen verran muutosta, että omien lihasvoimien lisäksi EKO-liikkumisessa sai käyttää julkisia kulkuneuvoja.

Varsin hyvään tulokseen koko kisaakin ajatellen myös tässä sarjassa päästiin, kun bussillakin seikkaillut Asta Lähdesmäki löysi Linnanpelto, Kettulanlahti, Rahusen kangas, Itkonniemi –akselilta 26 lajia.

Tässä Kuikan 20. talvipinnarallissa itsenäisyyspäivänä 6.12. oli mukana kaikkiaan 21 joukkuetta, suosio on siis vankka. 20:n kisan merkkipaalu pääsi yllättämään eikä sitä vielä juhlistettu, mikä pitänee korjata seuraavassa kisassa, jolloin täysi ventti on täynnä.

Kisassa havaittiin kaikkiaan huimat 62 lajia, alkutalvet eivät siis ole veljeksiä. Tänä talvena ainakin maakunnan eteläosien järvet olivat pääosin sulia, mm. Kallavesi jäätyn vasta 24.12. Maassa oli sentään jonkin verran lunta ja lämpötila niukasti pakkasen puolella.

EKO-sarja:

1. Glögivoimaa repussa 26

Asta Lähdesmäki

2. Eko yksinäinen 23

Erkki Björk

3. Ekolokit 21

Liisa Tolvanen ja Hannu Rahikainen

4. Heko 21

Helena Rönkä

5. Tavoitteena pluspisteet 19

Jussi Aalto

6. Pyöräilevä hullu 19

Jussi Koponen

7. Teräsiipikerttu 17

Mervi Lukkarinen

Yleinen sarja:

1. Pappa ja pojat 40

Eino Repo, Timo Immonen ja Allan Nyssönen

2. Eräjäomat 38

Timo Filipoff, Lassi Lähdesmäki ja Petri Sallinen

3. 4 Karhua 36

Jarkko Koskela, Hannu Kärkkäinen, Hugo Pentikäinen ja Jukka Ihanus

4. Karvaturvat 36

Ilkka Markkanen, Jaakko Kettunen ja Aimo Hartikainen

5. Töötlife 35

Mikko Pärssinen, Juha Poutanen ja Jyrki Uotila

6. Turpo 34

Eelis Rissanen, Juha Väätäinen ja Pertti Hartikainen

7. Ilman siippiä 33

Jarmo Ukkonen ja Marja Maijala

8. Terharakat 30

Mikael Rytkönen ja Niklas Åberg

9. Käennokat 29

Riitta Rajala ja Ari Virnes

10. Kadonneen linnun metsästäjät 28

Ari Tossavainen, Olli Korhonen ja Pekka Savolainen

11. Good, bad and ugly 28

Markku Ukkonen, Kalle Ruokolainen ja Juhani Rissanen

12. Iisalmen pöllöt 27

Aaro Väänänen, Jouko Pulkka ja Kalevi Asikainen

13. Hyvät eväät 23

Armi Riikonen, Minna Riikonen ja Juha Koponen

14. Vieremän taajamabongarit 17

Henna Haataja, Heidi Haataja ja Markku Haataja

Tikli vieraili Varpaisjärven Korpijärvellä 29.4.2008.

Taestot 2008 ja 2009

Asta Lähdesmäki

2008 Pohjois-Savon lintutorneilla vietettiin lämmintä kisapäivää

Maakuntamme lintutorneilla ja muilla hyvillä havaintopaikoilla on tapana valtakunnallisen Tornien taisto -tapahtuman ohessa myös oma maakuntakisa eli Taesto. Kisassa joukkueet pyrkivät klo 5-13 välisenä aikana havaitsemaan mahdollisimman monta lajia havaintopaikaltaan. Taestossa voi olla mukana myös ilman tornia alueella, jonka koko on korkeintaan 8x8 metriä.

Kisaa leimaa leppoisa tunnelma ja suuren yleisön huomioiminen, mutta tästä huolimatta ”taestelu” on tiukka kisa, jossa armoa ei anneta. Taestoon 2008 osallistui 14 joukkuetta.

Sääolosuhteet olivat jälleen kerran mainiot; aamu oli tyyni äänien kuuntelemiseen ja päivä lämpeni nopeasti. Toisaalta lintujen liikehdintä hiljeni lämmön myötä, kun tuuli ei virinnyt siivittämään muuttoa.

Monet lintujärvet olivat jo melko hiljaisia lintujen hajottua lämpöaallon myötä

Kuva: Jukka Tuovinen

pesimäalueilleen. Lajimäärä oli kuitenkin edellisvuotta hieman suurempi. Hyönteisiä syöviä pikkulintuja kuten pääskyjä ja kirjosiippoja oli vielä niukasti, myös kahlaajia oli vielä vähän. Harvinaisia lajeja havaittiin kisassa vain kaksi, harmaasorsa Lapinlahdella ja sirosuohaukka Rautalammillä.

Tornikisat ovat paitsi lintuharrastajien leikkimielinen kisa, myös yleisölle mahdollisuus osallistua lintujen tarkkailuun ja opastuksen saamiseen. Yleisöä oli kuitenkin liikkeellä niukasti, kaunis sää lienee saanut ihmiset siirtymään jo kesämökeille ja pihatöihin. Eniten yleisöä, 19 henkilöä, kävi Maaningan Patalahdella.

Voiton Taestossa vei Maaningan Patalahden itäpuolen tornilla kisannut joukkue, joka havaitsi 83 lajia. Joukkueeseen kuuluivat Riitta Suhonen, Pertti Renvall ja Marko Kelo.

Toiseksi tuli Lapinlahden Linnansalmi lajimäärällä 75. Joukkueeseen kuuluivat Armi Riikonen, Juha Koponen, Timo Filipoff, Petri Sallinen ja Eelis Rissanen.

Kolmanneksi ylsi Maaningan Kinnulanlahden tornissa kisannut joukkue 69 lajilla. Joukkueessa olivat Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen ja Jyrki Uotila.

Kunniamaininnan sai Siilinjärven Vehkamäellä lintuja yksin ynnännyt Markku Ukkonen, joka havaitsi 71 lajia. Sääntöjen mukaan tulos ei ollut virallinen, sillä joukkueessa on oltava vähintään kaksi henkilöä.

Hyvään tulokseen ylsivät Kaavin Luikonlahden mökkilaiturillaan Eini ja Pertti Räsänen havaitsemalla 51 lajia. Kaikkiaan kisassa havaittiin 126 lajia.

2009 lintutorneilla käytiin tiukka kisa leppoisissa tunnelmissa

Kuinka ollakaan, Taestoon osallistui jälleen 14 joukkuetta, joista kaksi muualla kuin lintutornilla.

Sääolosuhteet suosivat savolaisia; varhaisaamu oli melko tyyni äänten kuunteluun ja myöhemmin kisaa käytiin niin aurinkoisessa kuin puolipilvisessä säässä joskin etelätuuli oli välillä melko voimakasta. Pelätty sade saapui vasta kisan päätyttyä.

Monet lintujärvet olivat melko hiljaisia, sillä niin vesilintu- kuin kahlaajaparvetkin olivat jo jatkaneet matkaa pesimäpaikoilleen. Voittaneen joukkueen lajimäärä olikin edellisvuotta hieman pienempi.

Pääskyjä oli saapunut jo melko runsaas-

Lampiviklo.

Kuva: Juha Koponen

ti. Myös BirdLife Suomen vuoden lintuja, törmäpääskyjä, nähtiin kautta maakunnan. Käki kuultiin monella tornilla aamun ensimmäisten lajien joukossa. Harvinaisia lajeja havaittiin kisassa vain yksi, muuttohaukka Lapinlahdella. Kisan ulkopuolella lintuväkeä kiinnosti Riistaveden Keskimäisen lintujärvellä jo toista päivää viihtynyt jalohaikara. Riistaveden tornilla ei tällä kertaa ollut joukkuetta.

Voiton Taestossa vei Lapinlahden Linnansalmen tornilla kisannut joukkue, joka havaitsi 79 lajia. Joukkueeseen kuuluivat Timo Filipoff, Petri Sallinen, Armi Riikonen, Juha Koponen ja Eelis Rissanen.

Maaningan Patalahden torneilla on jo monen vuoden ajan saatu hyviä tuloksia. Tällä kertaa ”Patalahden kisan” voitti Vanha torni sijoittumalla maakunnan toiseksi lajimäärällä 77. Joukkueessa olivat Riitta Renvall, Pertti Renvall ja Marko Kelo.

Hyvällä jaetulla kolmossijalla oli Patalahden Itäpuolen torni 74 lajilla ja pataljoonalla Riitta Rajala, Marja Maijala, Suoma Virnes, Ari Virnes, Jorma Kelo ja Jarmo Ukkonen. Kolmossijan jakoi Keiteleen Hetejärven Saunaniemen torni joukkueella Voitto Sahimaa, Pentti Sahimaa, Markku Heikkinen, Mikael Rytönen ja Niklas Åberg.

Mainittakoon Patalahden kolmaskin, Länsipuolen torni, missä Matti Pirskanen, Olavi Rautiainen ja Jorma Tuomainen saalistivat 67 lajia.

Uusi puheenjohtaja ja uusia kunniajäseniä

Viime hetken uutisena tähän lehteen ennätivät sääntömääräisen syyskokouksen kuulumiset. Yhdistys saa vuonna 2010 uuden puheenjohtajan, **Mikael Rytkösen**, joka muistetaan mm. Vuoden nuori lintuharrastaja -tittelistä vuonna 2005. Mikael oli Kuikan hallituksessa vuosina 2006–2008 ja hän on myös AHK:n jäsen. Kokemusta on siis jo kertynyt. Toivotetaan Mikaelille onnea ja menestystä uudessa, melko vaativassa tehtävässä!

Hallitukseen tuli uusi jäsen paikasta luopuneen Jyrki Uotilan tilalle eli **Mervi Lukkarinen**, muuten vuoden 2009 hallituksen jäsenet jatkavat edelleen. Kuikan edustajaksi BirdLife Suomen edustajistoon valittiin Jussi Koponen.

Pitkästä aikaa Kuikka sai myös kaksi uutta kunniajäsentä Pentti Alajan lisäksi, **Erkki Björkin** ja **Jukka Kauppisen**, joita näin haluttiin palkita pitkäaikaisesta toiminnasta lintujen tutkimuksen ja lintuharrastuksen parissa. Erkistä ja Jukasta tulee henkilökuvaa seuraavaan Siivekkääseen. Onnittelut molemmille!

11 vuotta – kuin siivillä

Olen jo parina vuonna todennut, että olisi aika siirtää puheenjohtajan tehtävä eteenpäin. Tähän saakka on kuitenkin ollut niin paljon hommaa, että ei ole ennättänyt

valmistella vaihdosta. Nyt kun perusasiat on saatu kuntoon, mm. uudet kotisivut avattiin tämän vuoden helmikuussa, tuntui olevan hyvä hetki jättää pesti uusiin aktiivisiin käsiin.

Taloudenhoitaja Timo Filipoffin kiitosanoista lainaten: ”11 vuotta on pitkä aika missä tahansa hommassa. Tosin jos tekeminen on mielekästä, niin aikahan kuluu kyllä kuin siivillä...”

Juuri näin, Kuikan puheenjohtajana toimiminen on ollut hienoa aikaa. Olen saanut tutustua aivan mahtaviin ihmisiin – suureen joukkoon kaiken lisäksi. Hallituksen jäsenet ja muut aktiivit ovat olleet upeasti yhdistystyössä mukana, vaikka tunnustan kyllä olleeni välillä jopa vaativa ”pomo”. Ehkä paras palkka on ollut jäsenmäärän kasvaminen alun n. 180 nykyiseen n. 320 jäseneen. Muistan kyllä alkuaikoina kuulleen ennusteen, että ei se siitä 180:stä mihinkään nouse...

Näihin vuosiin sisältyy myös toiminta BirdLife Suomen hallituksessa ja sitä myötä monissa muissa luottamustehtävissä. Oli hienoa olla mukana mm. päättämässä, että järjestö tekee oman valtakunnallisen havaintojärjestelmän, Tiiran. Kuka enää edes muistaa sitä edeltänyttä aikaa? Totuuden nimissä on sanottava myös, että kaikki ei järjestötyössä aina ollut niin auvoista, mut-

ta näin jälkikäteen katsoen asiat näyttävät menneen oikein päin.

Entä nyt, ryhdyinkö pyörittelemään peukaloita? Ei suinkaan, en minä millään halua aktiivitoimintaa jättää. Jatkan hallituksen varajäsenen pestissä ja monessa muussa hommassa, jos tarvitaan ja sallitaan. Mutta nyt voin keskittyä muutamiin mieluisimpiin hommiin, kun yhdistysruutiinien pyörittäminen jää pois.

Ja siitä olen varma, että Kuikka jatkaa vahvaa porskuttamista tuorein voimin ja kaikkien jäsentemme avulla. Havaintojen ilmoittaminen on ollut tavattoman aktiivista, sehän on lintuyhdistyksen jäsenten perustoimintaa. Jo pelkkä jäsenmaksun maksaminen on osallistumista yhteisön toimintaan.

Kiitän teitä kaikkia näistä rikkaista vuosista.

Asta Lähdesmäki
Pj 1999–2009

Väistyvä puheenjohtaja toivoo saavansa lisää aikaa vaikkapa stajaukseen.

Kuva: Markku Ukkonen

Lintuyhdistys Kuikka
c/o Kuopion museo
Kauppakatu 23
70100 KUOPIO
kotisivut: www.lintuyhdistyskuikka.net
e-mail: hallitus@lintuyhdistyskuikka.net

Perustettu 1974, toimii Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen (KLYY ry) lintujaostona.

HALLITUKSEN JÄSENET 2008:

Puheenjohtaja: Asta Lähdesmäki
Varapuheenjohtaja: Liisa Tolvanen
Sihteeri: Mikko Pärssinen
Jäsens sihteeri: Jussi Koponen
Muut jäsenet: Jarmo Yliluoma, Mikael Rytönen, Jyrki Uotila
Varajäsen: Jarmo Ukkonen

HALLITUKSEN JÄSENET 2009:

Puheenjohtaja: Asta Lähdesmäki (Kuopio)
050 5623935 asta.lahdesmaki@dnainternet.net
Varapuheenjohtaja: Liisa Tolvanen (Varkaus)
050 4068866, liisa.tolvanen@kolumbus.fi
Sihteeri: Mikko Pärssinen (Kuopio)
050 3486137, mikko.parssinen@kuopiolainen.com
Jäsens sihteeri: Jussi Koponen (Kuopio)
045 6765354, koponen.jussi@netti.fi
Muut jäsenet: Jarmo Yliluoma, (Iisalmi)
040 7212618, yliluoma@dnainternet.net
Jyrki Uotila (Kuopio), 0400 712264, jyrkiuotila@luukku.com,
Petteri Vihervaara (Kuopio), 0400 472045, vihervaara@gmail.com

ALUEVASTAAVA

Jyrki Uotila (Kuopio), 0400 712264, jyrkiuotila@luukku.com

TALOUDENHOITAJA

Timo Filipoff, 040 553 1682, timo.filipoff@dnainternet.net

RETKIKUMMIT 2008

Kuopio

Asta Lähdesmäki, asta.lahdesmaki@dnainternet.net
050 562 3935
Ilkka Markkanen, ilkka.tapani@pp.inet.fi
044 728 4506
Riitta Rajala, riitta.rajala@kuh.fi
050-3763758,
Jyrki Uotila, jyrkiuotila@luukku.com
0400 712 264

Iisalmi

Jarmo Yliluoma, yliluoma@dnainternet.net
p. 040 721 2618

Varkaus

Timo Immonen, timo.immonen@pp7.inet.fi
p. 0400 371 736
Liisa Tolvanen, liisa.tolvanen@kolumbus.fi
050 406 8866

LIITY JÄSENEKSI:

Jäsenmaksut 2010: varsinaiset jäsenet 24 € , lapset ja nuoret alle 18-v. 12 € ja perhejäsenet (ei lehtiä) 5 €. Uusille jäsenille liittymislahjana Kuukkelin kaltaiset –lintuharrastusopas. Liittymiset kotisivujen lomakkeella tai jäsensihteerille, ks. tiedot yllä.

SIIVEKÄS

Nro 57–58 - 2008 / 2009 - 29. / 30. vsk

Julkaisija
Lintuyhdistys Kuikka

Päätoimittaja
Asta Lähdesmäki
050 562 3935
asta.lahdesmaki@dnainternet.net

Seuraavaan numeroon tulevat jutut lähetetään
Asta Lähdesmäki
asta.lahdesmaki@dnainternet.net

Kannen graafinen suunnittelu
Juha Koponen

Taitto
Eero Lähdesmäki
eero.lahdesmaki@gmail.com

Tilaaminen ja jakelu
Jaetaan Kuikan jäsenille.

Tilaushinta muille 14 €.
Tilaukset Jussi Koponen
045 676 5354
koponen.jussi@netti.fi
Lehteä ilmestyy yksi numero vuodessa.
Tämä on kaksoisnumero 2008 / 2009.

Osoitteenmuutokset
Pekka Tenhunen
Koivulahti, 71210 Tuusjärvi
p 017 631 203, 044 289 2220
klyy.tenhunen@mbnet.fi

Ilmoitushinnat
koko takasivu A 4 300 €
½ takasivua 150 €

Sisäsivut:
koko sivu A 4 280 €
½ sivua 184x134 140 €
¼ sivua 103x146 100 €

Painos
500 kpl

ISSN 0780-7066

Kuukkeliverkosto edistää metsälajien suojelua

Suomen luonnonsuojeluliiton tiedote 10.11.2009

Etelä-Suomen metsiensuojeluohjelma METSON yhteistoimintaverkoston hankkeet alkavat. Ensimmäisenä käynnistyy kuukkelin Etelä-Suomen populaatioiden säilyttäminen Keski-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla.

'Kuukkelin metsäluonnon suojelun monipuolistajana' -hanke on ainutlaatuisen laajapohjainen. Ensimmäistä kertaa Suomen uhanalaisia metsälajeja suojellaan yhdessä näin monen organisaation voimin. Yhteistoimintaverkoston ensikokoontuminen on 13.11. Jyväskylässä.

Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimaan hankkeeseen osallistuvat Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja Bird-life Suomi sekä alueellisissa yhteistoimintaryhmissä metsä- ja ympäristökeskukset, Metsänomistajien iitto, Metsähallitus, lintutieteelliset yhdistykset sekä Suomen luonnonsuojeluliiton piirit.

Ainakin osalla alueista mukana ovat myös metsäteollisuusyritykset UPM ja Tornator sekä useat metsänhoitoyhdistykset.

Kuukkelin on eteläisessä Suomessa uhanalainen ja yksi nopeimmin taantuneita metsiemme lintulajeja. Myös uusimmassa vuoden luontokuvassa esiintyvä kuukkelin sopii hyvin hankkeen kärkilajiksi. Tavoitteena hankkeessa on kuitenkin helpottaa myös monien muiden metsälajien ahdinkoa. Käytössä ovat METSO -ohjelman vapaaehtoiset suojelukeinot, jotka nyt ovat maanomistajalle myös taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto.

Valtakunnallisen kuukkelihankkeen kohdealueiksi on valittu kuukkelin keskeisimmät reviiirikeskittymät levinneisyysalueen etelärajalla. Kartta kohdealueista on löydettävissä verkkosivuilta www.sll.fi/kuukkelin

Myös Kuikka on mukana kuukkeliverkostohankkeessa. Ilmoita kaikki kuukkelihavaintosi Tiiraan, www.tiira.fi.

Kuva: Mikko Pärssinen

